

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

Національний університет кораблебудування

Науково-комунікаційний простір бібліотеки ЗВО: вимоги часу та реалії

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

1-2 листопада 2018 р.

Миколаїв ■ 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

НАУКОВО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР БІБЛІОТЕКИ ЗВО: ВИМОГИ ЧАСУ ТА РЕАЛІЇ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

1–2 листопада 2018 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека,
пр. Героїв України, 9*

Миколаїв–НУК–2018

ОРГАНІЗАТОРИ:

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

**Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.**

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Науково-комунікаційний простір бібліотеки ЗВО: вимоги часу та реалії : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 1–2 листоп. 2018 р. – Миколаїв : НУК, 2018. – 96 с. – Препринт.

У збірнику матеріалів конференції представлено доповіді та виступи фахівців бібліотечно-інформаційної сфери, вчених та практиків у галузі соціальних комунікацій. У матеріалах окреслено актуальність проблеми створення, представлення електронних ресурсів бібліотек та надання доступу до них, обмін думками з комплексу актуальних питань, пов'язаних із розбудовою глобального цифрового бібліотечно-інформаційного середовища як невід'ємного інфраструктурного компонента суспільства знань. У своїх доповідях автори торкалися різних аспектів цієї складної і багатогранної теми, зокрема, питань мультифункціональності роботи бібліотеки, впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій, шляхів нарощення електронної ресурсної бази бібліотек, тощо.

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2018

© Наукова бібліотека Національного
університету кораблебудування імені адмірала
Макарова, 2018

УДК 027.7:001.891:025.5

Бичко О. М., Кандул А. Г.,

Наукова бібліотека,

Хмельницький національний університет

БІБЛІОТЕКА ВИШУ: ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАУКО МЕТРИЧНИХ РЕСУРСІВ

Розглянуто основні напрямки діяльності наукової бібліотеки Хмельницького національного університету з популяризації та використання наукометричних баз даних.

Ключові слова: інновації у бібліотеці, університетські бібліотеки, наукометричні бази даних, популяризація ресурсів.

Одне з найважливіших завдань, що стоять на сучасному етапі перед вишами України є інтеграція наукових досягнень університетів у світовий науково-інформаційний простір. Важливе місце відводиться наукометрії – галузі знань, що вивчає розвиток науки, статистичні дослідження структури та динаміки наукової діяльності. Наукометричні методи широко використовуються для оцінки результатів публікаційної активності окремих дослідників, університетів, країн і регіонів, наукових видань тощо. Тому надзвичайно важливо бібліотекам університетів, напрями діяльності яких пов'язані із завданнями закладів вищої освіти, зайняти більш активну позицію у системі наукових комунікацій.

Мета статті – розкрити основні аспекти популяризації та використання наукометричних платформ бібліотеками вишів.

Проблема ролі книгозбірні у наукометричних дослідженнях університету розглядається у працях Т. О. Колесникової, М. С. Галявієвої, А. В. Скалабана, Т. В. Єрмоєнко, Л. Й. Костенка та інших.

На сучасному етапі до основних функцій освітянської бібліотеки належить забезпечення вільного доступу до електронних повнотекстових ресурсів, використання та популяризація наукометричних БД.

Основні напрямки реалізації:

- Консультаційна допомога. Співробітники бібліотек консультують викладачів з питань використання баз даних наукового цитування, у тому числі: з пошуку публікацій авторів; приєднання публікацій і посилань до авторського профілю; ідентифікації організації у публікаціях автора; визначення індексу цитованості та індексу Хірша автора; визначення імпаکت-фактора журналів, в яких публікується автор.

- Інформаційна підтримка. Сайти бібліотек ЗВО мають спеціальні рубрики, які містять відомості про наукометричні показники та інструменти, інформацію щодо наукометричних БД, інструкції з користування, рейтинги університетів тощо.

- Освітні послуги. На базі бібліотек організовуються навчальні семінари, тренінги, вебінари, присвячені роботі з БД наукового цитування та поліпшенню показників публікаційної активності авторів [2].

- Наукометрична експертиза. Бібліотеки пропонують проведення аналізу наукометричних показників, цитованості публікацій, вивчення співавторства та наукової співпраці.

- Участь у проектах. Бібліотеки залучаються до участі у національних та міжнародних проектах застосування наукометрії, до організації та проведення конференцій з питань надання наукометричних послуг.

- Популяризація ресурсів. Бібліотеки розширюють сегмент користувачів наукометричних БД, використовуючи нові форми поширення інформації.

Сьогодні діяльність наукової бібліотеки Хмельницького національного університету супроводжується впровадженням нових сервісів, які найбільш затребувані користувачами у процесі наукових досліджень. Перспективні напрями інноваційного розвитку освітянської книгозбірні пов'язаний з удосконаленням інформаційного забезпечення наукової роботи університету: розширення функцій інформаційного центру, надання доступу до віддалених ресурсів, формування електронних ресурсів, популяризація ідей відкритого доступу, підвищення рейтингу університету тощо.

Міжнародна практика наукометричних досліджень базується на використанні двох баз даних, доступ до яких здійснюється за передплатою: Web of Science і Scopus. Відомі також відкриті міжнародні наукометричні БД: Index Copernicus, Google Scholar (Академія) тощо. У 2014 році створено вітчизняну інформаційно-аналітичну систему "Бібліометрика української науки" (<http://nbuviar.gov.ua/bpnu/index.php/>). Система призначена для надання суспільству цілісного уявлення про наукове та науково-педагогічне середовище України. Інформаційні ресурси Системи формуються шляхом опрацювання: бібліометричних профілів, створених науковцями на платформі Google Scholar; бібліометричних показників комерційних систем Scopus і Web of Science [1].

Використання наукометричних баз даних у дослідницькій діяльності – це відкритий доступ до наукових матеріалів, можливість розповсюдження й оприлюднення власних наукових доробок, отримання актуальної та якісної інформації і відомостей щодо цитування, перспектива міжнародної наукової співпраці.

За результатами конкурсу, проведеного МОН України, Хмельницький національний університет у 2017 році отримав річний доступ до платформи Web of Science.

Популяризація ресурсів є одним з найважливіших завдань книгозбірні. На сьогоднішній день головним інструментом реклами наукометричних баз даних є сайт бібліотеки. Систематично удосконалюється структура сайту як інтегрованого інформаційного продукту для організації доступу до електронних ресурсів, надання різних послуг. На сайті книгозбірні підготовлено рубрику "Web of Science" з інформацією про можливості ресурсу, записи спеціалізованих вебінарів, інструкції з користування тощо. Особливе місце у популяризації ресурсу займає масове оповіщення. Через систему "Електронний університет" та на корпоративну електронну пошту розсилаються інформаційні повідомлення щодо ресурсу. У книгозбірні організуються перегляди вебінарів від компанії Clarivate Analytics, надаються консультації з питань реєстрації, пошуку та відбору публікацій у БД Web of Science.

Бібліотека постійно здійснює моніторинг використання електронних ресурсів, за результатами якого можна проаналізувати затребуваність бази даних. Для розширення сегменту користувачів використовуються соціальні мережі, які виступають новітнім засобом популяризації інформації.

Ще одна важлива функція книгозбірні – упорядкування профілів університету для спрощення пошуку у наукометричних БД. З метою створення поєднаного профілю ХНУ проведена ретельна робота щодо відбору всіх можливих варіантів організації. Також для уникнення помилок при індексуванні публікацій надзвичайно важливо донести до авторів необхідність використання офіційної назви (українською, англійською) та її скорочення за статутом університету. Створення профілів ЗВО у наукометричних БД – запорука зростання наукової впливовості.

З метою інформаційної підтримки науковців на сайті книгозбірні розміщено рубрику "Наукометричні БД" (<http://lib.khnu.km.ua/naukometr/naukometr1.php>). Вона включає розділи: нормотивно-правова база, створення авторського профілю, для науковця (де опублікувати роботу), науковці ХНУ в наукометричних базах даних, університет в національних та світових рейтингах, корисні посилання.

Для коректного підрахунку публікацій та цитувань автора або наукового колективу у наукометричних БД необхідно мати унікальний ідентифікатор. Тому вченим рекомендується проходити реєстрацію у системах ідентифікації та працювати з власними профілями. Крім того, реєстрація авторів у системах ідентифікації значно покращує видимість праць у світовому науково-інформаційному просторі [4]. Розділ на сайті НБ ХНУ "Створення авторського профілю" допомагає у просуванні наукових доробків університету у світовий простір. На основі його ресурсів надається інформаційно-консультативна допомога вченим у реєстрації в ідентифікаторах ORCID, Google Scholar, Scopus, Researcher ID.

Найефективніші способи донести свої наукові праці до зарубіжного користувача: або публікуватися у вітчизняних журналах, що індексуються у визнаних базах даних, або публікуватися у міжнародних, рейтингових журналах з високим імпакт-фактором. Імпакт-фактор – формальний показник інформаційної впливовості наукового видання. Вважається, що чим вище значення імпакт-фактору, тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу. Відомості про журнали можна отримати, використовуючи окремі аналітичні інструменти: Scimago Journal & Country Rank (Scopus) та Journal Citation Reports (Web of Science). Вибір наукового журналу для публікації статті полягає у вирішенні запитань: яка аудиторія видання, наскільки авторитетні дослідники публікують в ньому свої роботи, як налагоджена процедура рецензування, чи є даний журнал у індексах цитування, який імпакт-фактор журналу тощо. Правильно обраний журнал – це умова успішної публікації.

Розділ на сайті НБ ХНУ "Для науковця (де опублікувати роботу)" містить інформацію, де можна ознайомитись з переліком наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук; переліком українських наукових часописів, які індексуються міжнародними БД; переліком світових журналів, що індексуються БД Scopus та Web of Science. На основі цієї інформації бібліографи надають консультації, за запитом науковців укладаються предметно-орієнтовані списки журналів. Важливо здійснювати пошук наукового видання у тісному контакті з викладачами, адже тільки за безпосередньої співпраці бібліотекарів і вчених можливий якісний результат.

Для визначення позиції університету у міжнародних рейтингах працівниками НБ ХНУ проведено роботу з моніторингу та аналізу інформаційних ресурсів, розміщено таблицю, яка визначає рейтингову позицію університету за роками. Для цього використовувались такі ресурси: Webometrics Ranking Of World's Universities, Рейтинг вищих навчальних закладів України Scopus, Консолідований рейтинг вишів України. Співробітники відстежують індекс наукового цитування вчених ХНУ у БД: "Бібліометрика української науки", "Український індекс наукового цитування". Обов'язковим також є постійний контроль за показниками систем рейтингового оцінювання, бо місце у рейтингу визначає реальний вклад ЗВО у вітчизняну чи світову науку.

Важлива складова діяльності бібліотеки стосується навчання вчених різним аспектам інформаційного пошуку, роботі зі світовими базами даних наукового цитування. Слід відзначити підвищення попиту науковців університету на ресурси наукометричних БД, зацікавленість вчених у розповсюдженні результатів своїх досліджень. Діяльність фахівців книгозбірні спрямована на ознайомлення викладачів, аспірантів, студентів університету з

особливостями моніторингу наукових публікацій у міжнародних наукометричних базах, важливістю просування результатів власних наукових розробок у світовому науково-інформаційному просторі, необхідністю наявності публікацій у журналах з високим імпакт-фактором.

Наукометричні платформ все частіше використовуються бібліотечними фахівцями для виконання довідок, інформування професорсько-викладацького складу, складання інформаційних списків літератури тощо. Збільшилась кількість індивідуальних запитів викладачів щодо використання сервісів наукометричних БД. Інформування науковців в режимі ВРІ згідно тематичних запитів здійснюється з урахуванням пошукових можливостей у міжнародних БД.

Сучасна діяльність університетських бібліотек – безумовний доказ інтелектуалізації бібліотечної професії [3]. Для надання компетентної та якісної допомоги науковцям, подолання мовних та психологічних бар'єрів необхідно постійне підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки. Необхідно відвідувати навчальні семінари, курси з підвищення кваліфікації, майстер-класи, лекції тощо. Так, згідно розпорядження університету, в рамках підвищення кваліфікації, провідні фахівці книгозбірні відвідали курси англійської та польської мови. Для вивчення особливостей роботи з наукометричними системами та використання їх сервісів бібліотекарі ХНУ відвідали практичні семінари. Серед них: "Цифрова підтримка наукових досліджень", "Університет отримав доступ до Scopus, Web of Science: must have для бібліотекаря", "Публікація в міжнародному виданні: Практичні поради щодо підготовки, оформлення, розповсюдження наукової роботи". Але не менш важлива постійна самоосвіта співробітників книгозбірні.

Висновок. Міжнародні наукометричні платформи відкритого доступу є потужним інструментом розповсюдження та аналізу використання результатів наукових досліджень. Вони надають можливість не тільки якісного оцінювання наукової інформації, але й тісної взаємодії науковців усього світу. Використання та популяризація цих ресурсів розширюють професійну діяльність університетських бібліотек, підвищують їх статус у науковому співтоваристві, закріплюють вплив і престиж бібліотеки в університеті. Для фахівців освітянських книгозбірень надзвичайно важливим є розвиток вмінь та навичок роботи з наукометричними платформами та міжнародними базами даних.

Список використаних джерел

1. Бібліометрика української науки. Про проект [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу : http://www.nbuvip.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=pro_proect (дата звернення: 20.11.18). – Назва з екрана.
2. Еременко, Т. В. Деятельность вузовской библиотеки как фактор роста публикационной активности учебного заведения / Т. В. Еременко // Библиосфера. – 2015. – № 1. – С. 75–78.
3. Колесникова, Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу / Т. О. Колесникова // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ, 2015. – С. 7–10.
4. Скалан, А. В. Проблемы идентификации данных в индексах цитирования и пути их решения / А. В. Скалан, И. В. Юрик // Высшая школа. – 2015. – № 6. – С. 25–29.

УДК 027.7:001.891

Бычко О. М., Кандул А. Г.

Научная библиотека,
Хмельницкий национальный университет

БИБЛИОТЕКА ВУЗА: ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАУКОМЕТРИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ

Рассмотрены основные направления деятельности научной библиотеки Хмельницкого национального университета по популяризации и использованию наукометрических баз данных.

Ключевые слова: инновации в библиотеке, университетские библиотеки, наукометрические базы данных, популяризация ресурсов.

Bychko O. M., Kandul A. G.

The Scientific Library
of the Khmelnytskyi National University

UNIVERSITY LIBRARY: POPULARIZATION AND USE OF SCIENTOMETRIC RESOURCES

The main directions of activity of the scientific library of the Khmelnytsky National University for popularization and use of scientometric databases are considered.

Key words: innovation in the library, university libraries, scientometric data bases, popularization of resources.

УДК 004.774:021.1

Спіфанова О. В., Савельєва В. В.

наукова бібліотека,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

ПІДВИЩЕННЯ ПУБЛІКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ НАУКОВЦІВ УНІВЕРСИТЕТУ: МОЖЛИВОСТІ БІБЛІОТЕКИ

Розглядається функція університетської бібліотеки з підтримки публікаційної активності навчального закладу. Охарактеризовані основні напрямки реалізації даної функції, наведені приклади з досвіду роботи НБ СХУ ім. В. Даля.

Ключові слова: бібліотека ЗВО, публікаційна активність, функції бібліотек.

Останні роки характеризуються тим, що система вищої освіти виходить на новий рівень, впроваджуючи нові освітні стандарти. З одного боку – йде процес осучаснення вищої освіти, розвитку вищої школи відповідно до вимог часу, розвитку університетської науки. Сьогодні вже всім зрозуміло, що якісну освіту можна надавати тільки на базі наукових досліджень. Без науки університету немає. У Законі України "Про вищу освіту" зазначено, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність є невід'ємною складовою освітньої діяльності, її провадження університетами, академіями, інститутами є обов'язковим. З іншого боку – установи вищої освіти існують в умовах жорсткої конкуренції, міжнародні рейтинги

університетів фактично формують моделі і задають стандарти розвитку сучасного ЗВО. Значну вагу в рейтингу університетові дає результативність і якість дослідницької, а точніше публікаційної активності. Наукові публікації займають особливе місце. Таким чином, одне з пріоритетних завдань сучасного університету – зростання дослідницької, а значить, і публікаційної активності, збільшення кількості робіт, опублікованих в провідних наукових виданнях, представлених у віртуальному науковому середовищі, підвищення їх цитованості.

Якісна публікація – це можливість для науковця презентувати себе і свої дослідження світовій науковій спільноті, своїм колегам, отримати оцінку своєї роботи або задати тему наукової дискусії. Тому у всіх міжнародних рейтингах на частку публікаційної активності припадає від 30 до 50 % загального показника рейтингу ЗВО.

Поняття публікаційної активності організації охоплює показники кількості публікацій та індексів цитування авторів, в працях яких ідентифікується приналежність цих авторів до даної організації. Індекс цитування (Science Citation Index – SCI) – показник "значущості" праць будь-якого вченого. Наявність в науково-освітніх організаціях вчених, які мають високий індекс, говорить про високу ефективність і результативність діяльності організації в цілому та є важливим показником його наукової репутації. Індекс Хірша (hindex) – базується на кількості публікацій вченого і кількості цитувань цих публікацій за певний період.

Бібліотека, будучи підрозділом університету, частиною цілісної системи, неминує розвиває напрямки своєї діяльності, органічно пов'язані з сучасними завданнями, що постають перед закладом, і готова ці завдання інтегрувати в нові бібліотечні функції. До такого, досить нового напрямку роботи, що освоюється сьогодні вітчизняними освітянськими бібліотеками, відноситься підтримка публікаційної активності своїх закладів. У зарубіжних університетських і наукових бібліотеках бібліометрія давно вважається одним з реальних інструментів, що забезпечують зв'язок у схемі "бібліотека – наука" [3, с. 7]. І бібліотека разом з іншими підрозділами університету включається в процес підвищення публікаційної активності науковців, відіграє не останню роль в процесах збільшення представництва української науки в глобальному просторі наукових комунікацій. Активно розвиваючи новий напрям діяльності, саме бібліотеки беруть на себе відповідальність за поширення результатів наукових досліджень вчених інституції, адаптують університетську науку у світовий інформаційний простір.

У науковій бібліотеці СНУ ім. В. Даля цей напрямок діяльності почав впроваджуватися з 2011 року. Вивчався досвід зарубіжних і вітчизняних бібліотек, був створений електронний архів наукових публікацій відкритого доступу, який займав гідне місце в рейтингу Webometrics, був створений профіль університетської бібліотеки в Google Scholar. У 2012 році перед університетом постала проблема аналізу показників публікаційної активності університету, створення і ведення профілів університету міжнародних реферативних баз даних, підвищення бібліометричних показників університету. У бібліотеку університету стала надходити зростаюча кількість запитів від користувачів щодо правил обчислення індексу Хірша, пошуку і прикріплення статей в базу даних Google Scholar, правил реєстрації та ін. Постало питання, чи можна вважати, що даний напрямок роботи пов'язаний з бібліотечною діяльністю? Аналіз інформації виявив прямий зв'язок наукометричних показників з функціонуванням бібліографічних та повнотекстових баз даних електронних ресурсів, так як для оцінки наукової діяльності вчених і колективів використовують інформацію про публікації в провідних наукових журналах, отриману за допомогою міжнародних і вітчизняних баз даних. Всі ці показники якимось чином пов'язані з діяльністю бібліотеки. Тому розвиток цього напрямку діяльності і було доручено бібліотеці. У структурі наукової бібліотеки університету планувалося створення служби наукового

цитування. Але не все так сталося, як гадалося. Події 2014 року на сході України внесли свої корективи. Університету довелося переміститися в місто Сєвєродонецьк і там відновлювати свою діяльність. Університетська бібліотека втратила свої фонди, бібліотечні сервери з електронними ресурсами були знищені, тому багато чого довелося створювати з нуля.

Сьогодні вже можна говорити не тільки про відновлення, а й про розвиток університету. І якщо брати до уваги наукову складову, то публікаційна політика ЧНУ ім. В. Даля проводиться відповідно до наказу ректора "Про посилення наукової складової діяльності науково-педагогічних працівників ЧНУ ім. В. Даля" й орієнтована на:

- публікації в індексованих наукових журналах;
- публікації в електронних наукових журналах (наукометричних БД);
- публікації в Інституційному репозитарії;
- реєстрація Інституційного репозитарію в реєстрах ресурсів відкритого доступу, каталогах и базах даних;
- створення авторського профілю у Google Scholar, наповнення його публікаціями та афілювання авторського профілю до університету;
- реєстрація науковців в ORCID та ResearcherID.

Бібліотекари включаються в науковий процес на різних його етапах: пошуку, аналізу, публікації, поширення та ін. Звичайно, бібліотекар не проведе за науковця дослідження; не напише за нього роботу, статтю чи монографію; не працюватиме над зауваженнями рецензентів. Але саме бібліотекар-фахівець може допомогти в таких питаннях, як:

- вибір видання для публікації;
- пошук літератури для наукових досліджень;
- наукометричні показники в діяльності вченого;
- представлення результатів наукової діяльності у відкритому доступі;
- розбудова іміджу (ідентифікатори, соціальні мережі).

З метою реалізації функції підтримки публікаційної активності бібліотека пропонує інформаційно-бібліотечний сервіс, що включає:

■ Інформаційну підтримку. Бібліотечний сайт має спеціальні розділи, присвячені питанням наукометрії, публікаційній активності. Створюються анотовані списки баз даних наукового цитування, методичні рекомендації з роботи з такими базами, добірки корисних ресурсів. Через бібліотечний сайт і сторінки в соціальних мережах користувачі сповіщаються про проведення семінарів з таких тем від компаній Elsevier, від Clarivate Analytics тощо.

■ Консультаційну допомогу. Співробітники бібліотеки консультують викладачів і співробітників університету з питань використання міжнародних баз даних наукового цитування, з пошуку публікацій авторів, приєднання публікацій і посилань до авторського профілю, ідентифікації організації в публікаціях автора тощо. Консультації надаються при безпосередньому спілкуванні, через віртуальну довідкову службу і по електронній пошті.

■ Освітні послуги. Бібліотека організовує навчальні семінари і тренінги для груп дослідників з метою надання їм необхідних знань та навичок для грамотної розбудови наукового іміджу, по роботі з базами наукового цитування та поліпшенню показників публікаційної активності авторів. Серед тем: "Оформлення публікації, робота з бібліографічним списком"; "Наукова стаття. Рекомендації авторам з підготовки публікації в міжнародних рейтингових журналах"; "Підвищення цитованості авторів шляхом розміщення робіт в архіві відкритого доступу"; "Актуалізація профілю учасника в вітчизняних та міжнародних базах цитування"; "Наукометрія. Базова інформація"; "Український індекс цитування" та ін.

- Допомогу науковцям у створенні (упорядкуванні) авторських профілів у базах Scopus, Google Scholar, у бібліографічних менеджерах та спеціалізованих соціальних мережах, реєстрах ідентифікаторів автора ResearcherID та ORCID.
- Моніторинг і аналіз публікаційної діяльності вчених, контроль і облік статей в доступних базах даних (із наданням аналітичних звітів, довідок).
- Адміністрування інституційного репозитарію (електронного архіву відкритого доступу) наукових публікацій СНУ ім. В. Даля – eEast-UkrNUIR, що індексується пошуковими системами. Розміщення повного тексту публікації та її бібліографічного опису в електронному архіві СНУ ім. В. Даля сприяє підвищенню видимості статті в мережі інтернет та її доступності для наукової спільноти. Крім того, наповненість архіву актуальними роботами сприяє зростанню позицій університету в національних і міжнародних рейтингах. Бібліотека забезпечує доступ до ресурсу, надає права зареєстрованим користувачам, редагує метадані, генерує статистичні дані, робить резервне копіювання, синхронізацію з Google Scholar і Google аналітикою. Розроблені інструктивно-методичні документи, що допомагають користувачам зареєструватися в репозитарії, підписатися на розсилку, здійснювати пошук в архіві, розмішувати і при необхідності редагувати публікації. За бажанням авторів бібліотека приймає матеріали на архівування.

В цілому діяльність з підтримки публікаційної активності університету зміцнює робочі зв'язки бібліотеки і кафедр, розширює коло викладачів, які звертаються в бібліотеку, сприяє зростанню авторитету бібліотеки як професійного співтовариства, підвищує кваліфікацію самих бібліотечних працівників. Формування в університетській бібліотеці нової затребуваною функції оживляє, відтворює її найважливішу соціальну функцію сприяння науці й освіті, їх інформаційного забезпечення. Сучасний світ вносить стрімкі зміни в роботу бібліотеки. І ця робота сьогодні неможлива без сучасного інноваційного бібліотекаря, який володіє знаннями, навичками, працює в руслі сучасних вимог. Кваліфікований персонал стає основним ресурсом бібліотеки, який дозволяє професійно виконувати спектр необхідних користувачеві інформаційних послуг. Одні види діяльності бібліотеки зменшуються або йдуть, але з'являються інші функції, не менш важливі і цікаві. Виходячи з усього цього, можна з упевненістю сказати, що бібліотеку СНУ ім. В. Даля чекає попереду багато роботи і безперервне розширення сфери діяльності.

Список використаних джерел

1. Назаровець, С. Квартільний підхід до проблеми стимулювання росту наукової продуктивності в університетах України / С. Назаровець // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2016. – № 2. – С. 10–12.
2. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Законодавство України / Верхов. Рада України : офіційний веб-портал. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрану.
3. Шрайберг, Я. В поисках объективности. "Карта науки" ведет в библиотеку / Я. Шрайберг // Поиск. – 2014. – 14 февраля (№ 07). – С. 7.
4. eEast-UkrNUIR. Інституційний репозитарій Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/?locale=uk>. – Назва з екрану.

Епифанова О. В., Савельєва В. В.

научная библиотека,
Восточноукраинский национальный университет
имени Владимира Даля

ПОВЫШЕНИЕ ПУБЛИКАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ УЧЕНЫХ УНИВЕРСИТЕТА: ВОЗМОЖНОСТИ БИБЛИОТЕКИ

Рассматривается функция университетской библиотеки по поддержке публикационной активности университета. Охарактеризованы основные направления реализации данной функции, приведены примеры из опыта работы НБ ЧНУ им. В. Даля.

Ключевые слова: библиотека университета, публикационная активность, функции библиотек.

Yepifanova O. V., Savelieva V. V.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University,
Scientific Library

INCREASING THE PUBLICATION ACTIVITY OF UNIVERSITY SCIENTISTS: THE POSSIBILITIES OF THE LIBRARY

The function of the university library in support of the publication activity of the university is considered. The main directions for the implementation of this function are described, examples from the work experience of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University Scientific Library are given.

Keywords: university library, publication activity, library functions.

УДК 378.147:023

Єрмоласва Г. А.,

канд. пед. наук, доцент,
кафедра інформаційної, бібліотечної
та архівної справи, Відокремлений підрозділ
"Миколаївська філія Київського національного
університету культури і мистецтв"

ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ

Розглянуті сучасні інтерактивні форми навчання сучасних бібліотечних фахівців, що найбільш поширено використовуються у ВНЗ та сприяють реалізації модернізації освіти та підготовці конкурентоздатних майбутніх фахівців.

Ключові слова: інтерактивна методика навчання, навчальний процес, майбутні бібліотечні фахівці

Нові запити інформаційного суспільства ХХІ сторіччя висунули вимоги до підготовки майбутніх бібліотечних фахівців, що і зумовило потребу в пошуку і впровадженні нових сучасних технологій навчання, а це, у свою чергу, – інтерактивних форм.

У підготовці майбутніх бібліотечних фахівців склалася усталена система підготовки кадрів, в якій використовуються традиційні форми проведення занять: лекції, практичні заняття, консультації, заліки, экзамены, різноманітні форми позааудиторної роботи. Ця методика навчання у вищому навчальному закладі передбачає спілкування викладача і студента, сутність якого зводиться до передачі знань студентам; контролю викладача за якістю та успішністю засвоєння знань. У дидактиці така модель набула статусу директивної. Під час директивної моделі результат навчання зводиться лише до передачі знань (викладач) та механічного засвоєння та відтворення (студент). Основними критеріями директивної моделі навчання є точність, достовірність інформації, підсумковий контроль.

Отже, у сучасному середовищі вищої освіти постає проблема використання сучасних форм і методів організації навчальної діяльності студентів. Така інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій з іншими технологіями навчання набагато збільшує їхні можливості здійснювати вибір і реалізацію індивідуального навчального дискурсу у відкритому освітньому просторі та підвищує якість підготовки студентів. Для цього необхідне широке інформаційне поле діяльності, джерела інформації, самостійний пошук шляхів обґрунтування різних візій щодо однієї й тієї самої проблеми, самостійний пошук шляхів її обґрунтування та розв'язання.

У зв'язку з переходом на компетентнісну основу в підготовці майбутніх фахівців виникає потреба у зміні технологій, форм і методів проведення занять, що дозволить уникнути наслідків наявної суперечності між теоретичною підготовкою й ефективністю практичної роботи фахівців. Це і зумовлює необхідність розроблення і використання інноваційних технологій навчання в підготовці майбутніх бібліотечних фахівців.

Інтерактивне навчання, на думку О. В. Шварп, – це діалогове навчання, яке заперечує домінування як одного виступаючого, так і однієї думки над іншою. Воно передбачає:

- постійну, активну взаємодію, взаєморозуміння викладача і студентів – учасників процесу навчання;
- вирішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань, проблем;
- рівноправність викладача і студентів як суб'єктів навчального процесу.

Метою інтерактивного навчання є розвиток особистості майбутнього фахівця, насамперед – різноманітних форм мислення кожного студента у процесі засвоєння знань за визначення конкретних цілей і завдань освіти розглядається як цілісна взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу, в якому вони виступають суб'єктами знань, спілкування та організації. При цьому взаємодія між викладачем і студентами має суб'єкт-суб'єктний характер. Викладач повинен надати перевагу не інформаційно-контролюючій функції, а організаційно-стимулюючій, культивує демократичний стиль керування, підтримує ініціативу студентів та має настанову на співпрацю та солідарну відповідальність за її результати [8, с. 268].

З-поміж інтерактивних форм лекцій, які варто використати у навчанні студентів, слід виокремити такі: евристична бесіда, проблемна лекція, лекція у формі прес-конференції із залученням фахівців галузі, лекція-консультація як форма підсумкового заняття за окремим змістовним модулем та ін. Визначальною характеристикою інтерактивної лекції є її яскраво виражений діалоговий характер, для чого викладачу доцільно застосовувати методи так званого фронтального навчання, а саме: обговорення проблеми у загальному колі, "мікрофон", "мозковий штурм", "логічний ланцюжок", незакінчені речення, "дерево рішень" тощо.

До результативних інтерактивних форм практичних занять відносимо такі: ділова гра, кейс-навчання, "круглий стіл", фокус-група, "акваріум" та ін. Ділові ігри спонукають

студентів до творчості, вибору й осмислення своєї ролі, пошуку альтернатив для прийняття рішення та усвідомлення відповідальності за результат [7, с. 52].

З поширенням використання інтернету стає актуальним застосування веб-квестів (web-quest) в освітньому процесі. У перекладі з англійської мови термін web означає мережа (наприклад, інтернет-мережа), а quest – тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з прикладами, або грою. Термін також позначає один з різновидів комп'ютерних ігор. Тобто веб-квест – це цілеспрямований пошук необхідної інформації у мережі Інтернет [4].

Технологія веб-квесту, на думку О. В. Ільченко, "це сукупність методів та прийомів організації дослідницької діяльності, для виконання якої студенти здійснюють пошук інформації з практичною метою використовуючи інтернет-ресурси" [3]. Дана технологія дає змогу студентам працювати в групах (від трьох до п'яти осіб), розвивати конкурентність, лідерські якості, підвищувати мотивацію до процесу отримання знань, відповідальність за результати діяльності та їхню презентацію і використовувати під час самостійної роботи у підготовці майбутніх бібліотечних фахівців.

Основні елементи веб-квесту представлені Л. Лазаренко. Дослідниця виокремлює такі основні складові: "вступ (обов'язково вказуються терміни виконання роботи, подається вихідна ситуація або завдання); посилання на ресурси мережі (необхідний матеріал для вебквесту: книги або методичні посібники з бібліотечних фондів, електронні адреси, тематичні форуми; поетапний опис процесу виконання завдання (принципи обробки інформації, причинно-наслідкові схеми, додаткові супровідні питання, діаграми, таблиці, графіки та ін.); висновки (містять приклад оформлення результатів виконання завдання або їхньої презентації, шляхи подальшої самостійної роботи із зазначеної теми і галузі практичного застосування отриманих результатів і навичок)" [5].

Крім цього, можна практикувати розміщення результатів роботи над веб-квестом у мережі Інтернет на спеціалізованих сайтах. Таким чином, використання веб-квест технологій передбачає досягнення трьох цілей: розуміння студентами високотехнологічності і матеріальності завдання; виступ перед аудиторією, яка зацікавлена в результатах їхньої роботи; можливість взаємозв'язку з аудиторією з метою подальшого аналізу власних переваг та недоліків.

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах стала – "Case study" ("кейс-метод", метод аналізу ситуацій), розроблена англійськими науковцями М. Шевером та ін. Саме їй у світової практиці відведено важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні. Уперше кейс-метод був застосований у 1910 р. при викладанні управлінських дисциплін у Гарвардський бізнес-школі, відомій інноваціями, а в Україні цей метод набув поширення лише в другій половині 90-х рр. XX ст., як пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук. В основу кейс-методу покладено концепції розвитку розумових здатностей.

Суть методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називають "кейсом") для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчання дисципліни [9]. Саме цей метод, на думку Т. Баул, Л. Степаненкова, "найбільшою мірою дозволяє вирішувати проблеми з урахуванням конкретних умов і за наявності фактичної інформації, розвиває такі кваліфікаційні характеристики, як здатності до проведення аналізу і діагностики проблем, уміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію, уміння спілкуватися, дискутувати, сприймати і оцінювати інформацію, яка надходить у вербальній та невербальній формі. Певною мірою

цей метод сприяє формуванню особистісних властивостей: почуття впевненості у собі, подолання зайвої боязкості чи надмірної самовпевненості" [1].

Технологію кейс-методу можна використовувати у процесі навчання майбутніх бібліотечних фахівців незалежно від навчальної дисципліни, які будуть орієнтувати майбутніх фахівців на самоосвіту, самореалізацію, пошук нових знань. Дисципліни закладають адаптаційні механізми для безперервної освіти та творчості студентів. Її домінантою є розвинена мотивація й сформованість особистісних якостей, які забезпечують внутрішню потребу активного освоєння студентами функцій нових ролей, зокрема інформаційних.

Наприклад, І. Демешко стверджує, що досить "ефективним є використання кейс-методу при вивченні курсу "Інформаційно-аналітична діяльність", який спрямований на формування творчого та критичного мислення. Таке навчання – це один з активних видів самостійної роботи з вивчення програмового матеріалу. Основні завдання методики кейс-методу: 1) набути нових знань; 2) виокремлювати головне й оцінювати основні події чи питання; 3) показати свою компетентність та здатність працювати з літературою; 4) розвивати вміння спілкуватися; 5) удосконалювати творчі здібності; поглиблювати відповідальність за свою роботу, впевненість у собі; уміти налагодити контакт у колективі" [2].

Специфіка роботи бібліотечних фахівців в сучасних умовах потребує істотної зміни процесу їх підготовки у вищих навчальних закладах. Ідеться, зокрема, про використання різноманітних методів навчання, гнучкість викладання, урахування складу аудиторії, її настрою та реакцій, здатності сприймати той чи інший матеріал. Від викладачів вимагається впровадження імпрровізацій у навчальному процесі, щоб максимально наблизити студентів до реальних ситуацій [6].

Так, Відокремлений підрозділ "Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв" у процесі підготовки фахівців зі спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" веде значну роботу з удосконалення навчального процесу. Сучасний зміст освіти орієнтується на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього. Практичні заняття проводять не лише в навчальних лабораторіях, а й на базі організацій. Цьому багато в чому сприяло налагодження зв'язків з ними. Завдяки цьому забезпечено практики студентів в організаціях і узгодження програм практики з керівниками підприємств; залучення для навчальної і практичної роботи зі студентами ВНЗ висококваліфікованих фахівців базових організацій; упровадження інформаційних технологій у процесі навчання. Під час викладання необхідним є поєднання новітніх підходів до науково-методичного забезпечення навчальних фахових дисциплін із традиційною методикою, використання мультимедійних засобів, індивідуальних навчальних проектів, удосконалення системи контролю знань, умінь і навичок студентів. Це сприяє посиленню індивідуалізації процесу навчання, пошуку оптимального поєднання теорії та практики, актуалізації наявних знань та вмінню студентів, стимулюванню їх до розв'язання власних життєвих проблем.

Список використаних джерел

1. Баул, Т. П. За і проти використання методу кейс-стаді в навчальному процесі / Т. П. Баул, Л. Т. Степаненкова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/18_NPM_2008/Pedagogica/34230.doc.htm. 2. – Назва з екрану.

2. Демешко, І. М. Застосування інноваційної методики в курсі "Інформаційно-аналітична діяльність" / І. М. Демешко // Наук. записки КДПУ. Сер. Педагогічні науки. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – Вип. 147. – С. 57–62.
3. Ільченко, О. В. Використання web-квестів у навчально-виховному процесі [Електронний ресурс] / О. В. Ільченко. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30113/. – Назва з екрану.
4. Коваль, С. М. Використання інформаційних технологій у процесі навчання [Електронний ресурс] / С. М. Коваль. – Режим доступу : www.kpi.kharkov.ua/archive. – Назва з екрану.
5. Лазаренко, Л. В. Використання інноваційної технології веб-квест у викладанні іноземної мови майбутнім математикам [Електронний ресурс] / Л. В. Лазаренко. – Режим доступу : http://cnp.org.ua/files/Archive/Kiev_october_2015_part2.pdf. – Назва з екрану.
6. Сапицька, І. К. Організація підготовки фахівців з інформаційної діяльності: ситуаційний підхід / І. К. Сапицька // Наук. записки Нац. ун-ту "Острозька академія". Сер. Культура і соціальні комунікації. – Острог, 2009. – Вип. 1. – С. 327–334.
7. Сошинська, Я. Є. Інтерактивні форми навчання студентів спеціалізації "Медіаменеджмент" / Я. Є. Сошинська // "Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта: європейські орієнтири" : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. (електрон. вид.). – Київ : УБА, 2017. – С. 51–53.
8. Шварп, Н. В. Упровадження інтерактивних методів навчання у підготовку майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі / Н. В. Шварп // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. ст. Сер. Педагогіка і психологія. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 40, ч. 2. – С. 266–272.
9. Ягоднікова, В. В. Кейс-метод (Case study) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців [Електронний ресурс] / В. В. Ягоднікова. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogica/25496.doc.htm. – Назва з екрану.

Ермолаева А. А.,

канд. пед наук, доцент,

Отдельное подразделение

"Николаевский филиал Киевского национального
университета культуры и искусств"

ИНТЕРАКТИВНЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СОВРЕМЕННЫХ БИБЛИОТЕЧНЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Рассмотрены современные интерактивные формы обучения современных библиотечных специалистов, которые наиболее распространены используются в ВУЗах и способствуют реализации модернизации образования и подготовке конкурентоспособных будущих специалистов.

Ключевые слова: интерактивная методика обучения, учебный процесс, будущие библиотечные специалисты

Yermolayeva G.,

Candidate of Pedagogic Sciences,

Separated Subdivision

"Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts"

INTERACTIVE FORMS OF TRAINING IN THE PREPARATION OF MODERN LIBRARY SPECIALISTS

The contemporary interactive forms of training modern library specialists are considered, which are the most widely used in universities and promote the modernization of education and training of competitive future specialists.

Key words: interactive teaching methodology, educational process, future library specialists

УДК 070(477.73)"XX"

Жевнер В. М.,

Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека,
головний бібліотекар з наукової організації праці
відділу науково-методичної роботи

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ЖУРНАЛИ МИКОЛАЄВА ПОЧ. XX СТ. З ФОНДІВ МИКОЛІВСЬКОЇ ОУНБ ЯК ДжЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ

У статті проаналізовано колекцію науково-популярних журналів та часописів початку XX ст., що видавалися у м. Миколаєві та зберігаються у фондах Миколаївської ОУНБ, їхній зміст, структуру, тематичну і жанрову особливість, зокрема таких, як: "Астрономическое обозрение", "Электричество и жизнь", "Физик-любитель", "Природа", "Записки Николаевского отделения Императорского Русского технического общества", "Керамическое обозрение".

Ключові слова: науково-популярна періодика, краєзнавство, структура, зміст.

У фондах Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки (далі – ОУНБ) зберігаються унікальні колекції місцевих періодичних видань XVIII – поч. XX ст. (газети з 1896 р., журнали та часописи з 1901 р.), що на сьогодні становлять вагомий історичний та культурний цінність для науковців, краєзнавців та посідають чільне місце у джерельній базі їхніх досліджень.

На базі ОУНБ здійснюється постійне наукове дослідження за темою "Книгодрукування на Миколаївщині у XIX–XX ст.", у рамках якого вивчено та опрацьовано науково-популярні журнали і часописи, що видавалися у м. Миколаєві на поч. XX ст.: 506 прим. (6 назв), у т. ч. 42 річних комплекти. У ході дослідження встановлено цілі і призначення кожного журналу, його тематичну і жанрову особливість, зміст, структуру, час та періодичність видання, редакторів та авторів. Уважно вивчалися вступні статті, програми, оголошення, звертання редакторів до читачів.

У публікаціях науковців та краєзнавців з історії періодичної преси [1, 4] вказано, що першим науковим періодичним виданням став спеціальний технічний журнал глиняного, вапняного, скляного, цементного, порцелянового і дотичних з ними виробництв "Керамическое обозрение". Видання відігравало важливу роль у поширенні керамологічних знань та сприяло становленню в Україні гончарної промисловості.

Журнал почав друкуватися у серпні 1901 р., видавався з дозволу цензури під редакцією С. Юріцина двічі на місяць (24 номери на рік). Виходив з 1901 по 1905 рр., передплатна вартість з доставкою складала 8 крб. на рік. У бібліотеці зберігаються річні комплекти видання, переплетені в окремі книги та оздоблені твердою палітуркою (наявність у фонді: 1901/1902, № 1–24; 1902/1903, № 1–24; 1903/1904, № 1–24; 1904/1905, № 1–2).

У першому номері часопису надрукована редакційна стаття, що знайомила читача з програмою журналу, його метою та завданням. Програма складалася з 14 розділів і була дуже насичена. Редактори журналу прагнули знайомити читача з дослідженнями та методиками у керамічному виробництві. Публікувалися матеріали про розвиток гончарної промисловості в країні та за кордоном, методи виготовлення цегли, черепиці, інформація про зарубіжні керамічні товариства, конгреси промисловців, міжнародні художні й будівельні виставки, описи патентів, імпорт та експорт глиняних виробів, огляди нових книг та каталогів, дані про стан ринку будівельних матеріалів, реклама глин, глиняних виробів, машин та механізмів для гончарної промисловості, чимало статистичних відомостей [8]. Для дослідників історії керамічної справи в краї в нагоді стануть відомості про цегельні заводи Миколаївщини, так, наприклад у річному комплекті журналу за 1901–1902 рр., надруковано змістовну статтю про цегляний завод Петрівка поблизу Миколаєва.

Майже кожна стаття супроводжується ілюстраціями, кресленнями, розрахунками, схемами. Для зручності пошуку певної теми чи статті є алфавітні покажчики змісту.

Серед авторів, які досить плідно співпрацювали з редакцією журналу та систематично друкували свої статті, були такі відомі фахівці керамічної справи, як Н. Фонн-Мортонні, А. В. Рахманінов, А. Г. Кребс та ін.

У лютому 1904 р. викладач математики та фізики Миколаївської Маріїнської жіночої гімназії К. Чернишов та інженер-технолог і педагог В. В. Рюмін одержали дозвіл на видання у Миколаєві журналу "Физик-любитель" (*наявність у фонді: 1905/1906, № 11–20; 1906/1907, № 21–40; 1907/1908, № 41–60; 1908/1909, № 61–80; 1909/1910, № 81–100; 1910/1911, № 100–120; 1911/1912, № 121–140; 1912/1913, № 141–160; 1913/1914, № 161–180; 1914/1915, № 181–200; 1915/1916, № 201–220*).

Виходив з 1904 по 1917 рр., спочатку – щомісячно, а з 1906 р. – двічі на місяць, підписний рік – з серпня по травень, передплатна вартість складала 3 крб. на рік. Редактори-видавці часопису пропонували читачам програму, що складалася з таких розділів: наука і життя; фізика неба (астрономія); фізика землі (геологія, метеорологія); фізичні науки в школі; прилади та досліди; хімія любителя; любительська електротехніка; фотографія, чарівний ліхтар, кінематограф; фонограф і грамофон; рух по землі й воді (велосипед, автомобіль, човен тощо); повітроплавання; винаходи й успіхи техніки; із любительської практики; домашня майстерня; наука й дозвілля; задачі й запитання; нові книги; листи до редакції; питання й відповіді; оголошення.

Цікаво, що звичайні читачі поряд з науковцями мали можливість оприлюднити власні розробки, подаючи матеріали до рубрики "Листи до редакції", де розповідали про найпростішу домашню електростанцію, влаштування токарного верстата тощо. Дописувачі, які періодично надсилали замітки, із своєї любительської та викладацької практики, одержували журнал безкоштовно.

Кожен номер журналу має довідково-пошуковий апарат (спочатку за темами, а згодом – алфавітно-предметний покажчик).

На той час відділ Вченого комітету Міністерства народної освіти визнав журнал "Физик-любитель" таким, що буде корисним для учнівських бібліотек середніх навчальних закладів; відділ із технічної та професійної освіти рекомендував часопис для бібліотек технічних і ремісничих навчальних закладів [5].

Окрім того, редакція видання у серії «Библиотека "Физика-любителя"» видавала окремими книжками (більше тридцяти назв) матеріал, що друкувався у різні роки на сторінках журналу. Серед книг із серії – такі видання, як В. Рюмін "Простейшие опыты по химии", К. Чернишов "Беседы по фотографии" та ін.

Друга половина XIX ст. характеризувалася стрімким розвитком усіх галузей науки. Значну роль у цьому процесі зіграли різноманітні наукові товариства. Технічна інтелігенція Миколаєва відчувала потребу в часописах, в яких, окрім офіційних технічних матеріалів, друкувалися б наукові статті та доповіді, дискусії, технічні досягнення за кордоном. Саме тому Миколаївське Відділення Імператорського Російського технічного товариства з березня 1904 р. розпочинає видання журналу "Записки Николаевского Отделения Императорского Русского технического общества" [2] (*наявність у фонді бібліотеки*: 1904, № 1–10; 1905, № 11–14; 1914, № 1; 1916, № 1–2).

З 1904–1906 рр. журнал видавався раз на місяць під редакцією інженера І. Каннегісера. У перший рік його розсилали безкоштовно усім членам відділення товариства, а також в управи залізничних доріг, округи шляхів сполучення, вищі технічні навчальні заклади та інші установи [6].

Журнал мав наступну програму: офіційний відділ, діяльність Миколаївського Відділення Імператорського Російського технічного товариства, наукові технічні статті і доповіді, технічна хроніка, огляд технічної літератури, поштовий ящик та об'яви [6].

У виданні публікувалися переважно статті про використання технічних розробок і нововведень у промисловості, кораблебудуванні. На особливу увагу заслуговують статті "Автоматичне зчеплення вагонів" Т. Теодоровича, "Парові котли на військових суднах" Г. Гречина, "Радіоактивні речовини як джерело променевої матерії" І. Водоп'янова, "Декілька слів про сучасну роль металічних конструкцій" М. Хорвата, "Зварювання і клепання", "Нафтове опалення", "Очищувачі антрациту". Деякі матеріали належали інженеру і педагогу В. Рюміну, який був активним членом Товариства ("Харчові консерви", "Папір для світлописних креслень" та ін.).

З 1906 по 1913 рр. не вийшло жодного випуску, у січні 1914 р. часопис знову відновив своє існування, змінивши формат, зміст, періодичність та обсяг сторінок. Новим редактором став морський інженер І. В. Левада.

Як зазначено у редакційному зверненні до читачів, журнал планувалося видавати 4 рази на рік, передплатна вартість з доставкою складала 3 крб. на рік. У 1914 р. вийшло, як і планувалося, 4 номери. У 1915 р. журнал не виходив, а у 1916 р. вийшов лише один номер (за квітень–червень) [7].

За ініціативою Миколаївської астрономічної обсерваторії з 1907 р. за редакцією М. С. Пелипенка почав виходити журнал "Астрономическое обозрение" (*наявність у фонді*: 1907, № 1–6; 1908, № 1–6; 1911, № 1–6; 1912, № 1–6; 1913, № 1–6; 1914, № 1–6; 1915, № 1–6; 1916, № 1–6).

Журнал виходив з 1907 по 1917 рр., перші три роки річний комплект включав 5 випусків, а з 1911 по 1917 рр. виходило по 6 номерів на рік, передплатна вартість з доставкою складала 3 крб.

Часопис був відомим як у Миколаєві, так і за межами Херсонської губернії. У виданні друкувалися статті з астрономії, особлива увага приділялася і суміжним наукам: фізиці, хімії, метеорології, фізиці Земної кулі, техніці, елементарній математиці, геодезії. Редколегія прагнула, щоб тексти були написані доступною і зрозумілою мовою, адже журнал призначався широкому колу читачів, особливо любителям астрономічних новинок і відкриттів.

Головними розділами журналу були: статті з усіх відділів астрономії; історичні нариси з астрономії; космографія у середній школі; з практики любителя астрономії; новини науки (астрономія, фізика, хімія, метеорологія тощо); звіти про дослідження шанувальників астрономії; поштова скринька; бібліографія; оголошення та ін. [1, 5].

Співробітниками видання були відомі особистості М. Семенов, Г. Гуре, Ф. Королевський, Л. Чернов, П. Шумахер. Відділом "Новини науки" керував Н. Михайлов, відділом "Праці аматорів-астрономів" керував П. Павлов.

Журнал постійно поліпшував свою структуру, змінювався обсяг статей, зростав художній рівень ілюстрацій. Часопис був схвалений міністерствами народної освіти і був рекомендований і допущений у бібліотеки середніх навчальних закладів.

На підтримку науково-технічного потенціалу краю видавався і журнал "Електричество и жизнь" (*наявність у фонді*: 1910, № 1–12; 1911, № 3, 6; 1912, № 2, 5–10, 12; 1913, № 1–12; 1914, № 1–12; 1915, № 1–12; 1916, № 1–12; 1917, № 1–12; 1918, № 1–12).

Журнал виходив з 1910 по 1917 рр., за редакцією відомого популяризатора наукових і технічних знань В. В. Рюміна. Він намагався зробити часопис посібником для самоосвіти, тому багато уваги приділялося встановленню зв'язків з читачами. Журнал був досить популярним за межами міста, неодноразово відзначався на виставках, його річні комплекти швидко розпродавалися [2].

Видання мало постійні рубрики: листи до редакції, запитання і відповіді, поштова скринька. На сторінках журналу постійно повідомлялося про нові винаходи й відкриття у галузі електротехніки, друкувалися статті відомих вчених та фахівців, таких, як професор Б. Вейнберг, корабельний інженер фон Гіршберг, спеціаліст з обладнання самодіяльного приладобудування В. Павлов, інженери І. Водоп'янов, Л. Абаз.

У 1908 р. групою місцевих флористів міста було організоване Миколаївське товариство любителів природи. За 1908–1917 рр. функціонування товариства було зібрано значний масив інформації за різними галузями природознавства, і тому виникла необхідність у представленні цього матеріалу більш широкому колу людей. З травня 1910 р. почав виходити оригінальний за змістом і доступний за викладом матеріалу ілюстрований журнал "Природа" (*наявність у фонді*: 1910, № 1–3; 1911, № 1–3; 1912, № 5–6; 1913, № 1–10; 1914, № 2–10; 1915, № 1–6).

Видавав та редагував журнал А. П. Сапожніков. Виходив журнал з 1910 по 1916 рр., його періодичність постійно змінювалася: перші два роки – тричі на рік, з 1911 по 1916 рр. – шість разів на рік, у 1914 р. вийшло 10 випусків. Передплатна вартість з доставкою складала 2 крб. 50 коп. на рік.

Основною метою редколегії була популяризація природничо-історичних знань, а також науково-методична допомога школам у викладанні природознавства [10].

Часопис відноситься до краєзнавчих не тільки за місцем видання, але й за змістом. На його сторінках друкувалися матеріали, присвячені природі, особливостям флори та фауни Миколаївщини. Як друкований орган Миколаївського товариства любителів природи, журнал приділяв значну увагу висвітленню діяльності товариства, вміщуючи звіти, структуру, списки його членів. Також публікувалися матеріали та повідомлення про нові книги, що надійшли до бібліотеки товариства, постійно подавалися огляди дитячої природознавчої літератури.

На сторінках журналу друкувалися статті вченого, природознавця О. А. Янати, який був одним із його засновників. Говорячи про завдання видання, вчений наголошував на тому, що це повинен бути такий журнал, "на сторінках якого кожний не соромився б ділитися своїми дрібними спостереженнями, своїми дослідженнями і думками взагалі, а також знаходив би відповіді на питання практики і теорії" [12].

Авторитет часопису забезпечувався участю в ньому таких науковців, як М. І. Фадєєв, Г. І. Веревський, П. І. Яшнов, Й. К. Пачоський та ін.

Отже, науково-популярні журнали у Миколаєві початку ХХ ст. виходили переважно як друковані органи наукових товариств або кола однодумців та сприяли поширенню технічної думки і отриманню практичних навичок, формували світогляд щодо законів природи, походження світу і всього живого навколишнього середовища.

Список використаної літератури

- 1 Гавриленко, Е. Первые издания в Николаеве / Е. Гавриленко // Южная правда. – 2016. – 6 сент.
- 2 Иванова, И. Ф. Периодика Николаевщины начала ХХ столетия / И. Ф. Иванова // Украинська періодика: історія і сучасність. – Львів ; Житомир, 1994. – С. 25–27.
- 3 Котенко, О. В. Миколаївські журнали в 1901–1917 роках / О. В. Котенко // Історія Півдня України від найдавніших часів до сучасності : зб. наук. пр. – Миколаїв, 1999. – Ч. II. – С. 120–128.
- 4 Малиновська, Н. Друкарні Миколаєва (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) / Н. Малиновська // Вісн. Кн. палати України. – 2000. – № 8. – С. 26–28.
- 5 Малиновська, Н. Популяризація науки на сторінках місцевих періодичних видань Миколаєва початку ХХ ст. / Н. Малиновська // Глаголь добро : сусп.-гуманітар. альм. – Миколаїв, 2011. – С. 94–96.
- 6 [От редакции] // Записки Николаевского отделения Императорского Русского технического общества. – 1904. – № 1. – С. 5.
- 7 [От редакции] // Записки Николаевского отделения Императорского Русского технического общества. – 1914. – № 1. – С. 1.
- 8 От редакции // Керамическое обозрение. – 1901. – № 1. – Обл.
- 9 От редакции // Природа. – 1910. – № 3. – С. 1.
- 10 Программа журнала "Природа" // Природа. – 1910. – № 1. – С. 1.
- 11 Чернышов, К. О программе и задачах журнала Николаевского общества любителей природы "Природа" / К. Чернышов // Природа. – 1913. – № 1. – С. 2–3.
- 12 Яната, А. Еще раз о задачах журнала "Природа" Николаевского общества любителей природы / А. Яната // Природа. – 1913. – № 3. – С. 66–67.

Жевнер В. Н.,

Николаевская областная универсальная научная библиотека,
главный библиотекарь по научной организации труда
отдела научно-методической работы

НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫЕ ЖУРНАЛЫ НИКОЛАЕВА НАЧ. ХХ ВЕКА ИЗ ФОНДОВ НИКОЛАЕВСКОЙ ОУНБ КАК ИСТОЧНИК ИЗУЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАУКИ

В статье сделан анализ коллекции научно-популярных журналов нач. ХХ в., которые издавались в г. Николаеве и хранятся в фондах Николаевской ОУНБ, их структуры, тематической и жанровой особенности, таких, как: "Астрономическое обозрение", "Электричество и жизнь", "Физик-любитель", "Природа", "Записки Николаевского отделения Императорского Русского технического общества", "Керамическое обозрение".

Ключевые слова: научно-популярные периодические издания, краеведение, структура, содержание.

Zhevner V. M.,

the chief librarian of the scientific organization

of labor of the department of scientific and methodological
work of the Mykolaiv Regional Universal Scientific Library

**SCIENTIFIC-POPULAR JOURNALS AND PERIODICALS OF MYKOLAIV CITY
BEGINNING XX CENTURY FROM THE FUNDS OF MYKOLAIV REGIONAL
UNIVERSAL SCIENTIFIC LIBRARY AS A RESOURCE STUDY OF SCIENCE
DEVELOPMENT**

The article analyzes a collection of popular-scientific journals and periodicals of the early twentieth century that were published in the Mykolaiv city and stored in the funds of the Mykolaiv Regional Universal Scientific Library, their content, structure, thematic and genre features, such as: "Astronomical Review" "Electricity and Life", "Physicist - Amateur", "Nature", "Notes of the Mykolaiv Division of the Imperial Russian Technical Society", "Ceramic Review".

Keywords: popular science periodicals, local history, structure, content.

УДК 027.7:303.621.33

Жигалкіна М. С.

Наукова бібліотека,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

**НБ НУК. ВІД ВИВЧЕННЯ ПОТРЕБ ДО КОМПЛЕКСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
УНІВЕРСИТЕТУ**

У доповіді викладені загальні результати анкетування науково-педагогічних працівників НУК, яке проводилося з метою з'ясувати ставлення професорсько-викладацького складу університету до наукометричних баз даних, проаналізувати, які ідентифікатори вченого вони використовують у роботі, яким БД надають перевагу, та проблеми, які виникають при інтеграції досліджень у світову науку.

Ключові слова: інформаційна поведінка, анкетування, наукометричні бази, науково-педагогічні працівники.

Феномен інформаційної поведінки людей в середині 1990-х рр. привернув увагу фахівців різних областей знання – психологів, соціологів, політологів.

Інформаційна поведінка трактується як діяльність людини, спрямована на отримання необхідної інформації, та використання її у науково-дослідних, виробничо-практичних та навчальних цілях, а також на створення нової інформації та її поширення в суспільстві. Зараз інформаційна поведінка – одне з найважливіших напрямків досліджень в бібліотекознавстві та бібліоінформатиці.

Інформаційна поведінка досліджується за допомогою кількісних і якісних методів. Простежити інформаційну поведінку користувачів можна, наприклад, провівши їх масштабне анкетування. Тому співробітники НБ НУК поставили перед собою завдання вивчити запити науково-педагогічних працівників НУК, які в деякій мірі можуть охарактеризувати їх інформаційну поведінку. У докладі викладені загальні результати анкетування науково-педагогічних працівників НУК, яке проводилося з метою з'ясувати ставлення професорсько-викладацького складу університету до наукометричних баз даних,

проаналізувати які ідентифікатори вченого вони використовують у роботі, яким БД надають перевагу, та проблеми, які виникають при інтеграції досліджень у світову науку. Визначити роль сучасної бібліотеки на різних етапах наукової роботи, виявити особливості роботи з інформацією, визначити переваги вчених в отриманні різномірної інформації та дослідних даних і способах роботи з нею. Дізнатися які потреби, виникають в інформаційному супроводі на кожному етапі дослідного процесу – від задуму до просування результатів.

Для проведення дослідження було розроблено анкети, де сформульовано 17 питань. Респонденти мали змогу обрати кілька варіантів відповіді.

Дослідження проводилось з 21 березня по 1 квітня 2018 р. шляхом анкетування випадково відібраних співробітників.

Вибірка – це 5 науково-навчальних інститутів, 4 факультети, 4 навчально-наукові центри, науково-дослідна частина, наукова бібліотека, філія у м. Херсоні та Первомайську.

Всього анкетування пройшли 160 респондентів, що свідчить про його репрезентативність.

Розподіл респондентів за віком:

- до 30 – 11 %;
- від 31–40 – 26 %;
- від 41 до 50 – 25 %;
- понад 50 – 38 %.

Розподіл респондентів за вченим ступенем і званням:

- кандидат наук – 52 %;
- доктор наук – 8 %;
- PhD (доктор філософії) – 6 %;
- доцент – 32 %;
- професор – 13 %;
- інші – 20 %.

У ході дослідження ми прагнули з'ясувати чи використовують вчені наукометричні бази даних та які саме.

Більше половини респондентів 68 % відповіли, що використовують Scopus, 49 % – Web of Science, 13 % використовують інші бази (Index Copernicus, Google Scholar, РІНЦ, Киберленінка, IEEE, Xplore, Digital Library).

На питання, які наукометричні профілі та ідентифікатори вченого Ви використовуєте у роботі, відповіді розподілились таким чином:

Web of Science – 24 %, Scopus – 46 %, Index Copernicus – 17 %, ResearcherID – 34 %, Orcid – 46 %, Google Академія – 69 %, та інші – 3 %.

Основні переваги при використанні наукометричних БД Scopus та Web of Science на думку науковців:

- покращує процес розробки ідей – 18 %;
- допомагає в процесі підготовки і публікації статей – 51 %;
- дозволяє знаходити актуальні наукові тренди – 26 %;
- дозволяє знаходити наукових партнерів – 17 %;
- дозволяє відстежувати наукові досягнення – 61 %.

Проблемами інтеграції вітчизняних досліджень у світову науку науково-педагогічні працівники вважають:

- недостатнє фінансове стимулювання – 66 %;
- труднощі публікацій у рейтингових виданнях – 24 %;
- мовний бар'єр – 32 %;

- фінансовий бар'єр – 62 %;
- відсутність можливості для вільної наукової творчості – 9 %;
- неадекватні критерії оцінки праці вченого – 21 %.

На питання чи вважаєте Ви, що на сучасному етапі модернізації науки, реформування наукових організацій наукометричні дослідження набувають особливої актуальності: "так" відповіли 71 %, "ні" – 29 %.

Чи можна вважати, що оцінка наукометричних профілів співробітників організації об'єктивно відображає досягнення науково-дослідної діяльності співробітників і організації в цілому: "так" відповіли 44 % опитуваних, "ні" – 56 %.

На питання "Чи можна дослідницьку діяльність кожного наукового співробітника описати за допомогою наукометричних показників, таких як індекс Хірша, імпакт фактор журналів та ін." більшість респондентів вважають, що це допоміжний засіб 64 %, "так, можна" – 14 %, "ні, не можна" – 22 %.

Щоб підібрати журнал для публікації більшість респондентів – 56 % будуть шукати інформацію в інтернеті; вивчить досвід колег – 41 %; самостійно скористається наукометричними БД (WoS, Scopus та ін.) – 36 %; звернеться за допомогою до бібліотекаря – 20 %.

На питання, які теми семінарів і тренінгів є актуальними для Вашої наукової роботи, респонденти дали такі відповіді:

- наукометричні показники (імпакт-фактор журналу, індекс Хірша, індекс цитування) – 34 %;
- підбір журналу, колаборатора для публікації – 29 %;
- профіль автора у наукометричних базах даних – 17 %;
- підготовка та бібліографічне оформлення наукової роботи за вимогами МОНУ – 34 %;
- бібліографічні менеджери – 6 %;
- антиплагіат – 23 %.

І на питання "Чи потрібен Вам віддалений доступ до БД Scopus, Web of Science": 75 % респондентів відповіли "так", 25 % відповіли "ні".

Підводячи підсумки анкетування, можна зробити висновки, що основними перешкодами успішній діяльності та інтеграції до європейського науково-освітнього простору НПП НУК вважають недостатнє фінансове стимулювання, труднощі при публікації у рейтингових виданнях та низьку мовну компетентність, яка не дозволяє без професійної допомоги перекладачів донести свої ідеї, результати наукових досліджень до спеціалістів з інших країн, а також обмежує коло пізнання самих вчених – оригінальні роботи закордонних дослідників залишаються для них невідомими, так само як і найновіші публікації в їх галузях знань.

Отже, стратегічним завданням повинна стати активізація публікаційної активності вчених іноземними мовами, що дозволить підвищити ефективність інтеграції НПП НУК у світову наукову спільноту. Одним зі шляхів вирішення цього завдання можуть бути кроки, спрямовані на вмотивування, стимулювання вчених до зарубіжних публікацій, на активніше впровадження іноземних мов у процесі підготовки наукових публікацій, а також на надання організаційної та фінансової підтримки. Мусить змінитися й мотивація для написання наукової статті. На першому місці має бути прагнення повідомити науковій спільноті про отримані нові важливі результати, а не забезпечення необхідної кількості публікацій при захисті дисертації.

В ході дослідження визначено, що рівень інформаційної культури фахівців позначається не тільки на рівні їх власних професійних досягнень, а й на оцінці якості інформаційних продуктів і послуг, наданих НБ НУК.

Інформаційна поведінка відображає рівень інформаційної культури особистості. Тому співробітники НБ НУК і надалі будуть продовжувати роботу по інформаційному супроводу науково-педагогічних працівників НУК та сприяти їх вдалому інтегруванню у світову науку.

Список використаної літератури

1. Анализ информационных потребностей ученых и специалистов СО РАН / О. Л. Лаврик, Т. А. Калюжная, М. А. Плешакова и др. // Научно-техническая информация. Сер. 1. Организация и методика информационной работы. – 2018. – № 1. – С. 15–25.
2. Беліна, Л. Інформаційні запити читачів наукової бібліотеки: основні пріоритети та шляхи їх дослідження / Л. Беліна, Ю. Голубєв, Л. Коновал // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 28. – С. 7–17.
3. Каленов, Н. Е. Новые технологии в информационном обеспечении науки / Н. Е. Каленов, П. П. Трескова // Вестн. Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2015. – № 1. – С. 32–35.
4. Рогова, П. Дослідження інформаційних ресурсів на відповідність потребам користувачів у контексті перетворень бібліотечного середовища / П. Рогова, Ю. Артемов // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 2. – С. 22–24.

Жигалкина М. С.,
Научная библиотека,
Национальный университет кораблестроения
имени адмирала Макарова

НБ НУК. ОТ ИЗУЧЕНИЯ ПОТРЕБНОСТЕЙ К КОМПЛЕКСНОМУ ИССЛЕДОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННОГО ПОВЕДЕНИЯ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ УНИВЕРСИТЕТА

В докладе изложены общие результаты анкетирования научно-педагогических работников НУК, которое проводилось с целью выяснения отношения профессорско-преподавательского состава университета к наукометрическим базам данных, проанализировать, какие идентификаторы ученого они используют в работе, каким БД отдают предпочтение, и проблемы, которые возникают при интеграции исследований в мировую науку.

Ключевые слова: информационное поведение, анкетирование, наукометрические базы, научно-педагогические работники.

Zhigalkina M. S.,
Scientific library,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

SCIENTIFIC LIBRARY OF NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING. FROM THE STUDY OF THE NEEDS FOR A COMPREHENSIVE STUDY OF INFORMATION BEHAVIOR OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS OF THE UNIVERSITY

The report outlines the general results of the questioning of scientific and pedagogical staff of the National University of Shipbuilding, which was conducted with the aim of ascertaining the attitude of the teaching staff of the university to the science-computer databases, to analyze which

identifiers of the scientist they use in the work, which the DB prefers, and the problems that arise when the integration of research into world science.

Key words: information behavior, questioning, science-based bases, scientific and pedagogical workers.

УДК 027.021:004.77

Каргузов К. М.,

Директор

Науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА В "ХМАРАХ": РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто "хмарну" платформу як послугу (Platform as a service). Наведено приклади позитивних і негативних моментів використання "хмарної" платформи в діяльності бібліотек. Особливу увагу зосереджено на застосуванні "хмарних" сервісів при розробці та наповненні бібліотечного сайту.

Ключові слова: платформа як послуга, програмне забезпечення як послуга, хмарний хостинг, автоматизована бібліотечна інформаційна система.

Бібліотеки залишаються одними із найстаріших та сталих інститутів, що забезпечують доступ до інформації. Протягом всієї історії свого існування вони намагалися використовувати самі прогресивні та інноваційні технології організації доступу до знань. З веб-технологій у 90-х роках 20 століття бібліотеки вже мали електронні каталоги та були готові надати доступ до інформації про наявність в їх фондах того чи іншого видання. З появою концепції хмарних технологій та хмарних обчислень бібліотеки світу і України почали широко застосовувати ці практики у своїй роботі.

Більшість публікацій в пресі щодо використання хмарних технологій в практиці роботи бібліотек взагалі та наукових бібліотек зокрема, умовно можна поділити на дві групи: перші аналізують теоретичні аспекти і дають визначення дефініціям, другі розповідають про конкретні приклади застосування хмарних технологій. Зроблю припущення, що значна кількість бібліотек використовують хмарні технології в практиці і навіть не підозрюють, що вони використовують саме хмари. Наприклад, спільне редагування бібліографічних показників в Google Docs практикується Миколаївською бібліотечною асоціацією. Вже декілька років при підготовці біобібліографічного показника "Літературна ємігія в особах" використовується хмарний сервіс Google Writely. На нашу думку, не важливо якою технологією ви досягаєте результату, якщо вас задовільняє час та технологічний процес. Хмарні технології не є панацеєю чи філософським каменем.

Розглянемо деякі аспекти використання хмарних технологій з практики науково-педагогічної бібліотеки міста Миколаєва. Перекоаний, наш досвід може бути використаний будь-якою публічною бібліотекою України.

Хмарні технології це не нова технологія, не сучасна форма обчислень, не інноваційна форма доступу до сервісів через інтернет, – це скоріше концепція. Як визначає цю технологію один з лідерів в наданні таких послуг компанія Амазон, хмарні обчислення – це надання обчислювальних потужностей, зберігання баз даних, програм та інших ІТ-ресурсів за запитом платформою хмарних сервісів через інтернет з оплатою за фактом використання (pay-as-you-go).

Термін "хмара" має використовуватися як метафора. Деякі дослідники вважають що у сучасних умовах впровадження хмар в наукових електронних бібліотеках чи використання хмарних технологій в традиційних установах знизить витрати на придбання спеціального обладнання та дозволить зекономити кошти. Переконалися що такі висновки робити зарано, адже відсутні дослідження та реальне економічне обґрунтування обрахунків використання хмарних технологій в бібліотеках України. Більш того, з досвіду роботи нашої установи щодо бюджетного планування, використання хмарних технологій для розміщення сайту бібліотеки вважаємо недоцільним

Розглянемо деякі моделі використання хмар.

PaaS (Platform as a Service) платформа як послуга).

Споживач (бібліотека) орендує у провайдера (можливо, у сусідній більшій бібліотеці) обчислювальну техніку і сховища даних; ПО використовує власне.

Споживач при цьому не керує мережами, серверами, операційними системами (ОС) і системами зберігання даних (базовою інфраструктурою "хмари"), але здійснює контроль над розгорнутими додатками і, можливо, деякими параметрами конфігурації середовища хостингу.

Тобто на обчислювальній техніці провайдера встановлюються САБ, веб-сервер і сайт бібліотеки, допоміжне ПЗ. У багатьох випадках в бібліотеках для доступу до такої "хмари" найчастіше використовується віддалений робочий стіл.

SaaS (Software as a Service – програмне забезпечення як послуга).

При такому способі роботи бібліотека не купує спеціалізоване ПЗ (наприклад, САБ) повністю або частково, що дозволяє їй заощадити. Це досить відомий і найбільш часто використовуваний метод роботи – аутсорсинг. Провайдер, що володіє ПЗ, тримає на своєму сервері дані, до яких користувачі підключаються за допомогою клієнта.

Наприкінці 90-х початку 2000-х бібліотеки активно почали створювати власні сайти.

Наприклад, вік декількох сайтів (за даними Wayback Machine – <https://archive.org/web/>):

<http://lib.nuos.edu.ua/> (НБ НУК, 2007 р.);

library.mk.ua – (НПБ м. Миколаєва, 2002 р.).

Для інтернету це майже вічність.

За цей час змінилися підходи до створення сайтів установи. З часом все стало трохи простіше. Змінилися як апаратні, так і програмні платформи. Наприклад, сайт науково-педагогічної бібліотеки перероблявся тричі.

Де фізично розміщувати сайт?:

– в хмарах Cloud Hosting / Cloud VPS (оплата за надані ресурси);

– VDS (Virtual Dedicated Server) або VPS (Virtual Private Server) – оплата за гарантовані ресурси);

– Shared (оплата за можливість використовувати ресурси до певної верхньої межі, без гарантування нижньої) власний сервер в бібліотеці.

Аналізуючи методику формування вартості такої послуги як хостінг сайту, треба зауважити що використання хмар призводить до неможливості прогнозування точної ціни послуги.

Хмарні технології можуть бути корисні в таких аспектах як розміщення фото-контенту: Google.Photo, Flickr та відеоконтенту на Youtube, спільного редагування документів через Google Docs.

Розробка Roadmap функціонування сайту бібліотеки дозволить вам уникнути проблеми необхідності болісної міграції напрацьованого роками контенту. Тому

використання хмар для зберігання та організації доступу контенту без резервного копіювання на традиційні сервери може призвести до втрати інформації.

Список використаної літератури

1. Василенко, Н. В. Хмарні технології в управлінні навчальним закладом / Н. В. Василенко. – Харків : Вид. група "Основа", 2015. – 112 с.
2. Дронь, В. В. GOOGLE-сервіси в навчальній діяльності викладачів / В. В. Дронь // Педагогічна майстерня. – 2017. – № 2. – С. 8–13; № 3. – С. 11–15; № 4. – С. 6–11; № 7. – С. 5–11; № 10. – С. 2–7.
3. Олексюк, В. П. Досвід розгортання хмарних платформ GOOGLE APPSTA MICROSOFT OFFICE 365 у загальноосвітніх навчальних закладах / В. П. Олексюк // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 7. – С. 52–56.
4. Перцова, Н. І. Розбудова хмаро орієнтованого освітнього середовища сучасної школи. Управлінський аспект / Н. І. Перцова, Л. А. Чернікова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 4. – С. 53–55.
5. Співак, С. Моделювання сучасного хмаро орієнтованого персоналізованого освітнього середовища на засадах компетентнісного підходу з урахуванням індивідуальних факторів / С. Співак // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2015. – № 2/3. – С. 8–14.
6. Картузов, К. М. Бібліотека і хмарні технології. Доповідь з досвіду роботи [Електронний ресурс] : [презентація] / К. М. Картузов // Наукова бібліотека в "хмарах": реалії та перспективи : регіон. наук.-практ. семінар, 19 жовт. 2018 р. – Дніпро : ДНУЗТ, 2018.

Картузов К. Н.,

Директор

Научно-педагогической библиотеки

г. Николаева

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА В "ОБЛАКАХ": РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Рассмотрена "облачная" платформа как услуга (Platform as a service). Приведены примеры положительных и отрицательных моментов в использовании "облачной" платформы в деятельности библиотек. Особое внимание сосредоточено на применении "облачных" сервисов при разработке и наполнении библиотечного сайта.

Ключевые слова: платформа как услуга, программное обеспечение как услуга, облачный хостинг, автоматизированная библиотечная информационная система.

Kartuzov K. M.,

Director of the

Scientific and Pedagogical Library

of the Mykolaiv city

SCIENTIFIC LIBRARY IN "CLOUDS": REALITIES AND PERSPECTIVES

The "cloud" platform as a service is considered. The examples of positive and negative aspects in the use of the "cloud" platform in the activities of libraries are presented. Special attention is focused on the application of "cloud" services at the library web content development.

platform as a service, software as a service, cloud server hosting, integrated library system

УДК 027.7:001.891

Колесникова Т. О.

канд. наук із соціальних комунікацій, с. н. с.,
директор науково-технічної бібліотеки
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОЇ ЦІННОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Сьогодні участь бібліотек у сфері наукової комунікації та відкритого доступу, як правило, відноситься до чотирьох напрямків: 1) послуги з наукового видавництва; 2) послуги репозитарію відкритого доступу; 3) консультації з питань авторського права і відкритого доступу; 4) оцінювання наукових ресурсів. Наведено докази того, що в мінливих умовах екосистеми наукових комунікацій університети мають надійні структури, які (і зараз, і в майбутньому) сприятимуть розвитку інтелектуального потенціалу вишу, створенню й розповсюдженню знань і творчого потенціалу університетських спільнот.

Ключові слова: наукова комунікація, університетська бібліотека, послуги бібліотечного видавництва, інституціональні репозитарії, відкритий доступ, наукометричні дослідження.

Університетські спільноти будь-якої країни формують високоосвічених, творчих особистостей, які здатні незалежно мислити і відповідально діяти, ефективно адаптуватися до нових можливостей і навантажень, вільних в обміні інформацією та розвитку власних ідей, національно свідомих, чесних і справедливих. Тому місія університетів (дуже ёмно) представляється в кількох словах – створення, збереження та поширення знань. Бібліотеки університетів сприяють виконанню цієї місії та мають бачення свого унікального майбутнього в розвитку інтелектуальності, знань та творчого потенціалу спільнот.

Таке бачення майбутнього університетських бібліотек вже сьогодні підкріплюється науковими обґрунтуваннями та конкретними бібліотечними практиками світу, які є доказом важливості, значимості, корисності.

Наприклад, сучасна стратегія розвитку будь-якого університету враховує глобальні процеси формування нової інфраструктури наукових комунікацій, відкритий доступ до наукових публікацій і первинних даних, а також вдосконалення існуючих та альтернативних показників вимірювання науки. Саме ці процеси впливають на забезпечення високої якості освіти кожного ЗВО, в т. ч. якості професорсько-викладацького складу, інфраструктури навчання й досліджень, рівня підготовки здобувачів освітніх програм, якісного доступного інформаційного освітньо-наукового середовища та ефективного його використання тощо.

А оскільки наукові спільноти сьогодні намагаються міцно увійти в різноманітня мережевого ландшафту, то університетські бібліотеки повинні мати в своєму розпорядженні інструменти численних форм інституційної підтримки дослідників, що базуються в основному на інформаційно-комунікаційних технологіях.

Бібліотекам доводиться переосмислювати свої методи роботи і свою роль в циклі створення та передачі знань. При цьому відбувається їх часткове дистанціювання від ролі інформаційних сховищ, але стрімко розширюється номенклатура сервісів. Нові стратегії бібліотек вже позиціонують їх як активних партнерів у створенні та розповсюдженні досліджень.

І для цього є певні підстави. Бібліотекарі мають глибокі знання інформаційних потреб і практик вчених, що є членами їх університетських спільнот, глибоке розуміння наукового середовища публікації в різних дисциплінах і безпосередній досвід роботи з новими інформаційно-комунікаційними технологіями.

Сьогодні участь бібліотек у сфері наукової комунікації та відкритого доступу, як правило, відноситься до чотирьох напрямків: 1) послуги з наукового видавництва; 2) послуги репозитарію відкритого доступу; 3) консультації з питань авторського права і відкритого доступу; 4) оцінювання наукових ресурсів [15].

Розглянемо ці напрями більш детально.

I. "Бібліотечне видавництво" (Library Publishing) – один із найбільш активних і затребуваних векторів діяльності університетських бібліотек світу з формування цифрової інфраструктури науки. Бібліотеки та університетські видавництва протягом століть були частиною однієї наукової інформаційної екосистеми. Але сьогодні бібліотеки увійшли в видавничий простір не тільки через прагнення зменшити фінансовий тиск при комплектуванні фондів або через зміни в способах поширення інформації. Вагомим аргументом було бажання допомогти вченим свого університету контролювати власну публікаційну "долю", в т. ч. швидкість опублікування результатів досліджень [10, 18]. Є й ще один нюанс: поява безлічі нових навчальних дисциплін в університетах не завжди дає можливість бібліотекам швидко забезпечити комплектування друкованими та електронними документами, виданими в традиційних видавництвах [17].

Коаліція бібліотек-видавців (Library Publishing Coalition, LPC) визначає бібліотечне видавництво як "... набір заходів в коледжах та університетах для підтримки створення, поширення й збереження наукових, творчих і/або освітніх робіт" (*пер. Т. К.*) [14]. При цьому LPC окреслює три основні функції, які відрізняють бібліотечне видавництво від пов'язаних дій, таких як програми оцифровки чи простий хостинг репозитарія [13]. Підкреслюється, що "... видавництво в бібліотеці вимагає виробничого процесу, публікація являє собою оригінальну роботу, яка раніше не була доступною, і застосовує рівень сертифікації до опублікованого контенту, будь то шляхом експертної оцінки або розширення інституційного бренду" [там же]. Найбільш поширеними цифровими науковими бібліотечними виданнями відкритого доступу є журнали, матеріали конференцій, монографії.

Фундаментальна модель бібліотечного видавництва проста. Ось як її описує Sarah K. Lippincott [16]. Співробітник факультету може звернутися до бібліотеки, наприклад, з ідеєю створення нового журналу у своїй галузі знань. Викладач-науковець забезпечує дисциплінарну експертизу контенту у відповідності з визначеним колом авторів / читачів, базовий рівень якості, а також створення групи кваліфікованих рецензентів та редакційної колегії. Університетські бібліотекарі, в свою чергу, надають технології, навички та інфраструктуру для виробництва й розповсюдження, а також експертні знання в області авторського права і ліцензування, метаданих, збереження та інших дотичних тем.

В Україні за останні 5–7 років бібліотеки ЗВО активізували свій вплив як цифрові наукові видавці, включивши в сферу своїх інтересів, крім створення і управління інституціональними репозитаріями, сервіси підтримки видання наукових журналів, доповідей конференцій і монографій. Аналіз результатів всеукраїнського дослідження «Сервіси "Library Publishing" у ВНЗ України» (2017 г.) показав, що в діяльність "бібліотека як видавець" вже включилися 60 ЗВО [4].

II. Послуги репозитарію відкритого доступу. Інституціональний репозитарій — електронний архів для тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в

установі

(https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B9). Університетський репозитарій може містити: наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, книжки чи розділи книг, магістерські та бакалаврські роботи, матеріали конференцій, патенти, зображення, аудіо- та відео-файли, наукові звіти тощо. Саме інституціональні репозитарії, засновані на безкоштовних програмних забезпеченнях (в основному DSpace та EPrints), уможливили загальнодоступність матеріалів і розробок науковців, які не мають своїх каналів опублікування.

Існує принципова відмінність інституціональних репозитаріїв від повнотекстових електронних бібліотек. Вона полягає в тому, що "...репозитарії представляють собою інтегроване науково-видавниче та бібліотечно-інформаційне середовище, в якому питань, пов'язаних із авторським правом, не виникає" [6, с. 5].

Роботи по організації та супроводу інституціональних репозитаріїв почалися саме в університетських бібліотеках (у США – з 1991 р.) Наприклад, один із найбільш відомих в світі репозитарій ArXiv (<https://arxiv.org/>) як цифровий архів препринтів із фізики і суміжних дисциплін, адмініструється і частково фінансується бібліотекою Корнельського університету. В Україні перший репозитарій запрацював у 2005 р. в Національній бібліотеці України ім. В. Вернадського (репозитарій "Наукова періодика України", <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334>). Лідером серед університетів став репозитарій Національної академії України "Києво-Могилянська академія", що супроводжується науковою бібліотекою (<http://ekmair.ukma.edu.ua/>).

На 01.10.2018 р. в Україні працюють 99 цифрових архівів інституцій, більшість із яких супроводжується університетськими бібліотеками. Згідно наказу Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Регламенту роботи Репозитарію академічних текстів" від 04.07.2018 р. № 707 [9] університетські репозитарії незабаром почнуть інтеграцію з Національним репозитарієм академічних текстів (NRAT).

Стратегічна цінність репозитаріїв як складових інформаційних науково-освітніх середовищ університетів полягає в забезпеченні наукової комунікації між дослідниками, підвищенні іміджу та рейтингу інституції, збереженні й доступності результатів досліджень та унікальних історичних документів, створених університетськими спільнотами.

III. Консультації з питань авторського права і відкритого доступу. Рух відкритого доступу (ВД, Open Access) є потужним глобальним фактором розвитку науки і освіти. Філософія ВД як вільного обміну знаннями в контексті бібліотечної справи не тільки осмислює можливості оперативного і безоплатного отримання будь-якою людиною наукової інформації в глобальній мережі Інтернет, етичні норми при відтворенні і розповсюдженні цієї інформації, прагнення до основних демократичних цінностей... Вона переосмислює той факт, що в фокусі сьогодення уваги університетських бібліотек – дослідники з новим світоглядом, що вимагають принципово нових послуг, і бібліотекарі, які ці послуги надають [12].

Перехід до середовища відкритого доступу є величезним досягненням світової наукової спільноти і пронизує багато подій, пов'язаних аспектів, таких як показники впливу, рецензування та авторське право.

Поряд із прагненням до більшої відкритості та прозорості на рівні глобальної екосистеми наукової комунікації бібліотеки використовують можливості для задоволення потреб своїх університетських спільнот, працюючи з викладачами, науковцями і студентами

як консультанти та викладачі у питаннях відкритого доступу, авторського права та цифрових ініціатив в наукових комунікаціях (е-журнали, репозитарії, е-конференції, е-книги та інше) [11].

Як прихильники спільного використання наукових ресурсів, вільного поширення та обміну знаннями, бібліотеки зазвичай рекомендують, заохочують авторів до використання ліцензії Creative Commons для своїх публікацій. Дозвільні методи ліцензування сприяють вільному та швидкому потоку інформації і гарантують, що будь-який зацікавлений читач може отримати доступ до контенту, а будь-який автор отримує більший контроль над тим, як публікується й поширюється його наукова робота.

Для демонстрації переваг і можливостей ВД для авторів (в т. ч. збільшення цитування та скорочення затримки між поданням рукопису й публікацією) та читачів бібліотекарі проводять майстер-класи, семінари, тренінги, тьюторіали, індивідуальні консультації, створюють навчальні відео (наприклад, відео-уроки науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ "Пошук наукових статей за різними пошуковими критеріями. Частина 1. Електронні журнали та Частина 2. Репозитарії", <https://library.diit.edu.ua/uk/page/video-uroki>).

У світлі цих умов багато університетських бібліотек розширюють свої сервіси підтримки наукових досліджень. Це може бути, наприклад, "Служба підтримки наукових публікацій (або Library Publishing) – комплекс бібліотечних інноваційних послуг та креативних рішень для підтримки створення, організації доступу, поширення, курування, ефективного представлення наукових здобутків вчених університету в світовому інформаційному просторі" [3, с. 4].

IV. Оцінювання наукових ресурсів. Світовими загальноприйнятими показниками якості наукової роботи кожного вченого та університету в цілому є індекс цитування, індекс Гірша та імпакт фактор. Саме за ними відслідковується, аналізується та оцінюється ефективність діяльності закладу, його наукова активність і продуктивність.

Численні обсяги повнотекстових е-ресурсів, обчислювальні потужності університетських бібліотек, компетентні бібліотекарі та головне – наявність попиту від університетської спільноти на послуги з вимірювання результативності наукових досліджень, логічно сприяли активізації в бібліотеках бібліометричних технологій і наукометричних досліджень.

В цьому контексті, сучасні фахівці університетських бібліотек завдяки навикам розширеного інтернет-пошуку інформації, застосування бібліометричних методів (наприклад, при вивченні баз даних) та аналітичної роботи, можуть суттєво розширити номенклатуру інформаційних сервісів і мають шанс переміститися до верхніх поверхів в ієрархії інформаційної діяльності [19, с. 261].

Сьогодні Служба інформаційної аналітики бібліотеки "розглядається як інструментарій моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналізу рівня цитованості вчених університету та індексів впливовості його періодичних видань у міжнародному науковому інформаційному просторі, а також як прогностична і рекомендаційна діяльність щодо підвищення репрезентативності публікацій вчених закладу в міжнародних наукометричних БД, наближення рівня власних періодичних видань ВНЗ до світових стандартів та ін." [3, с. 5].

Велика кількість університетських бібліотек України вже мають достатні практики навігації в світових наукометричних системах, вони взяли на себе методичне забезпечення робіт із представлення в них доробку ЗВО і підвищення його видимості в системі наукових комунікацій, проводять наукометричні дослідження з різних аспектів публікаційного представництва вчених закладу в світі та визначення галузевих "топових" тем у розвитку

світової науки, готують звітні та інформаційно-аналітичні матеріали бібліометричного спрямування щодо розвитку університетської науки [1, 2, 5, 7, 8].

Таким чином, можна стверджувати, що завдяки компетентності наукових бібліотекарів, що працюють в сучасному цифровому науково-освітньому середовищі, їх енергійності, наполегливості, творчому підходу та готовності експериментувати в мінливих умовах екосистеми наукових комунікацій, університети мають надійні структури, які й надалі сприятимуть розвитку інтелектуального потенціалу вишу, створенню й розповсюдженню знань і творчого потенціалу університетських спільнот. І це є доказом того, що наукова (науково-технічна) бібліотека є елементом стратегічної цінності університетської спільноти.

Список використаних джерел

1. Білоус, В. Наукометрія в університеті: роль та місце бібліотеки [Текст] / В. Білоус // Бібліотечний форум України. – 2018. – № 1. – С. 15–19.
2. Колесникова, Т. А. Оценка результативности научных исследований: библиометрия / Т. А. Колесникова, Е. В. Матвеева // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 4 (58). – С. 7–22. – DOI: 10.15802/stp2015/49190. – Режим доступа : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4232/1/1.pdf>. (дата звернення: 10.10.2018).
3. Колесникова, Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : матеріали міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку Нац. акад. прав. наук України, Наук. б-ка. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2016. – Режим доступу : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/9035> (дата звернення: 10.10.2018).
4. Колесникова, Т. О. Танці крапель на воді з елементами айкідо або розвиток "Library Publishing" у ВНЗ України / Т. О. Колесникова // Вісник ОНУ. Сер. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – Одеса, 2017. – Т. 22, № 2 (18). – С. 285–304. – Режим доступу : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/10284> (дата звернення: 10.10.2018).
5. Копанєва, В. О. Наукометрія у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / В. О. Копанєва // Вимірювання в бібліотеках: оцінка ефективності та якості роботи : матеріали Інтернет-конф., 6–10 черв. 2017 р., м. Харків / Харків. нац. ун-т радіоелектроніки, Наукова бібліотека. – http://openarchive.nure.ua/bitstream/document/3664/3/NB_NAMSCA_Kopanieva_VO.pdf (дата звернення: 10.10.2018).
6. Костенко, Л. Цифрова гуманітаристика в бібліотеці: від е-каталогу до наукометрії / Л. Костенко, Т. Симоненко, О. Жабін // Бібліотечний вісник. – 2018. – № 4 (246). – С. 3–9.
7. Костирко, Т. М. Наукометричний аналіз дисертаційного фонду наукової бібліотеки НУК на допомогу поліпшенню публікаційної активності науковців університету / Т. М. Костирко, І. В. Бондар // Вісник ОНУ. Сер. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – Одеса, 2014. – Т. 19, вип. 1.
8. Лазарев, В. Формирование комплекса библиометрических показателей для оценки университетов Беларуси и Украины / В. Лазарев, С. Назаровец, А. Скалабан // Наука и инновации. – 2017. – № 6 (172). – С. 63–67. – <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11661/komplex2017.pdf?sequence=1> (дата обращения: 10.10.2018).

9. Про затвердження Регламенту роботи Національного репозитарію академічних текстів : наказ МОН України від 04.07.2018 № 707. – Режим доступу : <https://xn--80aagahqwiyibe8an.com/ukrajini-mon/nakaz-vid-04072018-707-pro-zatverdjennya-2018-66252.html> (дата звернення: 10.10.2018).
10. Bains, S. The Role of the Library in Scholarly Publishing: The University of Manchester Experience // Insights. – 2017. – Vol. 39, no. 3. – P. 70–77. – DOI: 10.1629/uksg.380. – Access mode: <https://insights.uksg.org/articles/10.1629/uksg.380/> (дата звернення: 10.10.2018).
11. Dawson, D. The Scholarly Communications Needs of Faculty: An Evidence Based Foundation for the Development of Library Services. Evidence Based Library and Information Practice. – 2014. – 9(4). – P. 4–28. Access mode: <https://doi.org/10.18438/B8R88C> (дата звернення: 10.10.2018).
12. Kolesnykova, T. O. "I light my candle from yours...": Anthropological aspects of modern library services for scientists // Anthropological Measurements of Philosophical Research. – 2017. – №. 11. – P. 49–52. – DOI: 10.15802/ampr.v0i11.105478. – Access mode: <http://ampr.diit.edu.ua/article/view/105478> (дата звернення: 10.10.2018).
13. Library Publishing Coalition. (2016). About us [Web page]. Access mode: <https://librarypublishing.org/about-us> (дата звернення: 10.10.2018).
14. Library Publishing Coalition Ethical Framework Task Force // An Ethical Framework for Library Publishing. Version 1.0. – Atlanta : Educopia, 2018. – DOI: <https://doi.org/10.5703/1288284316777> (дата звернення: 10.10.2018).
15. Librarians' Competencies Profile for Scholarly Communication and Open Access [Electronic resource] / Calarco P., Shearer K., Schmidt B., Tate D. // Librarians' Competencies for E-research and Scholarly Communication. – 2016. – June. – 6 p. – Access mode: <http://bit.ly/2xHTQgs> (дата звернення: 10.10.2018).
16. Lippincott, S. K. Library as Publisher: New Models of Scholarly Communication for a New Era. 2017. DOI: <http://dx.doi.org/10.3998/mpub.9944345> (дата звернення: 10.10.2018).
17. Raju, R. Not a knee-jerk reaction: openness – a UX imperative [Electronic resource] // IFLA WLIC 2016 – Columbus, OH – Connections. Collaboration. Community in Session 136 – Social Science Libraries with Asia and Oceania. – 2016. – Access mode: <http://library.ifla.org/1355/1/136-raju-en.pdf> (дата звернення: 10.10.2018).
18. The Balance Point: Libraries as Journal Publishers / Anali Maughan Perry, Carol Ann Borchert, Timothy S. Deliyannides, Andrea Kosavic, Rebecca Kennison // Serials Review. – 2011. – No. 37. – P. 196–204.
19. Wormell, I. Informetrics: an emerging subdiscipline in information science / Irene Wormell // Asian Libraries. – 1998. – Vol. 7, No. 10. – P. 257–268.

Колесникова Т. А.,

канд. наук по социальным коммуникациям, с. н. с.,

директор научно-технической библиотеки

Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта

имени академика В. Лазаряна

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА КАК ЭЛЕМЕНТ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ ЦЕННОСТИ УНИВЕРСИТЕТСКОГО СООБЩЕСТВА

Сегодня участие библиотек в сфере научной коммуникации и открытого доступа, как правило, относится к четырем направлениям: 1) услуги по научному издательству; 2) услуги репозитария открытого доступа; 3) консультации по вопросам авторского права и

открытого доступа; 4) оценка научных ресурсов. Приведены доказательства того, что в изменчивых условиях экосистемы научных коммуникаций университеты имеют надежные структуры, способствующие (и сейчас, и в дальнейшем) развитию интеллектуального потенциала вуза, созданию и распространению знаний и творческого потенциала университетских сообществ.

Ключевые слова: научная коммуникация, университетская библиотека, услуги библиотечного издательства, институциональные репозитории, открытый доступ, наукометрические исследования.

Kolesnykova T. O.,

PhD of Social Communications, Senior Researcher,
Director of the scientific and technical library,
Dnipro National University of Railway Transport
named after Academician V. Lazaryan

SCIENTIFIC LIBRARY AS THE ELEMENT OF STRATEGIC VALUE IN THE UNIVERSITY COMMUNITY

Today, the participation of libraries in the field of scientific communication and open access, as a rule, refers to four areas: 1) services in scientific publishing; 2) open access repository services; 3) consultations regarding copyright and open access; 4) evaluation of scientific resources. There is evidence that under the changing conditions of the scientific communications ecosystem, universities have reliable structures that contribute (now and in the future) to the development of the intellectual potential of the university, the creation and the spread of knowledge and creative potential of university communities.

Keywords: scholarly communication; university library; library publishing services; institutional repositories; open access; scientometric studies

УДК 027.7:001.891

Корольова Т. Д.,

Наукова бібліотека,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ПУБЛІКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ НАУКОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА В МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСАХ

У роботі розглянуті основні напрямки підвищення публікаційної активності науковців Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК) у міжнародних наукометричних інформаційних ресурсах. Представлено досвід роботи Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова з науково-аналітичної підтримки наукових досліджень вчених університету.

Ключові слова: публікаційна активність, наукометричні показники, індекси цитування, імпакт-фактор, індекс Гірша, Scopus, Web of Science Core Collection.

У науковій спільноті постійно зростають вимоги щодо підвищення якості, продуктивності та результативності як колективних, так і індивідуальних досліджень вітчизняних наукових працівників. Оцінити сучасну роль і впливовість наукових установ, університетів, дослідницьких груп і окремих вчених у міжнародному науковому просторі дозволяє аналіз ряду показників науково-дослідної діяльності. Бібліометричні показники, тобто число публікацій у наукових журналах, частота цитування цих публікацій, імпакт-фактор наукового журналу, в якому вони опубліковані, кількість високоцитованих статей, індекс Гірша, різні нормалізовані показники цитованості і наукове рецензування є потужним інформаційним інструментом підтримки розвитку науки [1].

Публікаційна активність належить до кількісних показників і включає в себе, перш за все, аналіз, який у більшості моніторингів та рейтингів показаний через кількість публікацій, що припадають на одного науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти (ЗВО). При цьому рейтингова успішність роботи навчально-наукових працівників установи оцінюється не за загальною кількістю опублікованого матеріалу, а за наявністю праць у наукометричних БД Scopus та Web of Science Core Collection (WoS(CC)) [2].

У більшості університетів України робота з сучасними методиками моніторингу та оцінки росту наукових досліджень і технологій, до яких в першу чергу відноситься бібліометрія, тільки починає ставати частиною постійної і системної діяльності – інформаційної аналітики [3]. А підрозділи, які беруть на себе функції дослідження публікаційної активності – це академічні бібліотеки.

З жовтня 2017 р. МОН України реалізує проєкт з підвищення публікаційної активності в міжнародному науковому просторі науковців закладів вищої освіти України. З цією метою проведено Всеукраїнський відбірковий конкурс та надано річний доступ до провідних наукометричних платформ Scopus та WoS(CC) понад 90 закладам вищої освіти України. Наш університет, як учасник цього проєкту, отримав доступ до наукометричної системи Scopus. Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НБ НУК) виступила не тільки координатором даного процесу, але й очолила його. Сьогодні вона не тільки виконує інформаційно-бібліотечне забезпечення навчально-виховного процесу та наукової діяльності, а й здійснює науково-дослідну роботу, що є складовою багатогранної діяльності сучасної бібліотеки закладу вищої освіти.

Згідно з наказом НУК № 271 від 14.11.2017 "Про підвищення публікаційної активності Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК)", ініціатором якого стала НБ НУК, в університеті проведено значний обсяг робіт, спрямованих на підвищення рівня публікаційної активності науковців нашого закладу.

Протягом 2017 р. було підготовлено та видано у видавництві НУК два методичних посібники: "Методичні рекомендації щодо підвищення публікаційної активності магістрантів та аспірантів" (авторський колектив фахівців бібліотеки: Т. М. Костирко, І. В. Бондар, М. С. Жигалкіна); "Методичні рекомендації щодо використання наукометричної платформи Web of Science в науковій діяльності" (автори Т. М. Костирко, І. В. Бондар).

Для інформування науково-педагогічних працівників університету про визначення індексів УДК, наукометричні показники та БД, рейтинги наукових журналів, правила оформлення бібліографічного списку літератури, вимоги щодо оформлення дисертації та багато іншого, на веб-сайті НБ НУК сформовано інформаційний блок "Науковцю". У цьому блоці створено сторінки "Scopus" і "Web of Science", де представлено інформацію про наукометричні платформи, умови доступу до них, а також другий випуск веб-навігатора "Відеодовідник по наукометричних БД".

Після отримання доступу роботу з наукометричними платформами Scopus та WoS(CC) було розпочато з об'єднання ідентифікаторів організації НУК та створення єдиних профілів університету. На 30.10.2018 р. в офіційному профілі НУК у БД Scopus представлено 201 авторський профіль, 278 документів. Сумарна кількість цитувань – 760. Загальний h-індекс університету – 14. Станом на 10.11.2017 р. у профілі було 135 авторів, 150 документів, сумарна кількість цитувань – 506. Загальний h-індекс університету – 12.

В офіційному профілі НУК у БД WoS(CC) зараз представлено 278 авторів та 166 документів. Сумарна кількість цитувань 376. Загальний h-індекс університету – 13. На час створення профілю 15.02.2018 р. у профілі було – 198 авторів і 130 документів, сумарна кількість цитувань 279. Загальний h-індекс університету – 11.

Робота зі створення єдиних профілів ведеться протягом всього періоду доступу до БД, тому що постійно знаходяться нові документи, автори та збіги назв.

Створення єдиних профілів установи у БД Scopus та WoS(CC) допомагає визначити внесок університетської науки в національну та світову наукову скарбницю. Для порівняння цього внеску використовують: "Рейтинг університетів за показниками Scopus". Цей наукометричний моніторинг суб'єктів науково-видавничої діяльності України за показниками БД Scopus складає видавнича служба "УРАН" на замовлення порталу "Освіта.ua"; "Консолідований рейтинг вишів України", який щорічно складається інформаційним освітнім ресурсом "Освіта.ua"; Webometrics Ranking of World Universities. Мета рейтингу полягає у покращенні присутності академічних і дослідницьких установ в інтернеті та сприянні публікації наукових результатів у відкритому доступі.

За допомогою офіційних профілів університету співробітники НБ НУК кожні два місяці створюють науково-аналітичні матеріали, а саме: показники журналів та матеріалів конференцій, в яких опубліковані статті вчених НУК, що зареєстровані у БД SCOPUS та WoS(CC); іменні показники публікацій науковців НУК у базі даних SCOPUS та WoS(CC); статті вчених НУК, опубліковані в журналах та матеріалах конференцій, що зареєстровані у БД SCOPUS та WoS(CC). Ці матеріали доступні на сайті Наукової бібліотеки НУК на сторінках "Scopus" і "Web of Science" відповідно.

Згідно з Постановою КМУ № 912 від 22.10.2017 р. "Про затвердження Порядку та критеріїв надання ЗВО статусу національного, підтвердження чи позбавлення цього статусу" ЗВО повинні здійснювати самоаналіз виконання критеріїв надання та підвищення статусу національного. На замовлення адміністрації НУК та науково-дослідної частини співробітниками НБ НУК було заповнено таблиці щодо наукометричних показників науково-педагогічних працівників (НПП) НУК і надано перелік наукових, НПП, що мають не менше п'яти наукових публікацій у періодичних виданнях, які на час публікації було включено до наукометричної бази Scopus або WoS(CC).

При оформленні документів для забезпечення конкурсного відбору виконавців держзамовлення на підготовку магістрів у закладах вищої освіти, які знаходяться у сфері управління МОН згідно з Наказом МОН № 445 від 05.05.2018 р., для навчального відділу співробітниками бібліотеки було зроблено наукометричний аналіз діяльності НУК.

Для приведення наукових видань університету у відповідність до вимог нового Переліку наукових фахових видань України згідно п. 6 Наказу МОН № 32 від 15.01.2018 р. у вересні в НУК створена єдина редакційна колегія, до складу якої увійшла директор НБ НУК Т. М. Костирко, як голова сектора бібліо- та наукометрії. З метою дотримання вимог міжнародних наукометричних баз до редакційних колегій періодичних видань співробітники бібліотеки підготували пакет документів, до яких входять: автори НУК імені адмірала Макарова за кількістю цитувань у БД Scopus та БД WoS(CC); наукометричні профілі

редакційної колегії періодичних видань НУК; наукометричні показники редакційної колегії періодичних видань НУК.

Для отримання або підтвердження наукового ступеню, особистого рейтингу науковця згідно з Наказом МОН України від 17.10.2012 р. № 1112 "Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук" обов'язковою є наявність публікацій у наукових періодичних виданнях інших держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз. Наприкінці квітня 2018 р. Науковий комітет Національної ради з питань розвитку науки і технологій виніс на обговорення проект "Про затвердження змін до наказу МОН України від 17.10.2012 р. № 1112", яким передбачаються більш жорсткі вимоги, які вимагатимуть наявності публікацій у рейтингових виданнях, що індексуються саме у БД Scopus та/або WoS(CC). Тому структурні підрозділи університету активно звертаються до НБ НУК за консультаціями щодо пошуку періодичних видань, конференцій, які включені до наукометричних баз Scopus або WoS(CC).

Сьогодні бібліометричні показники розглядаються як критерії відбору окремих науковців, закладу вищої освіти в цілому для отримання різноманітних грантів, фінансової допомоги від донорських організацій, держзамовлень у сфері науково-дослідної діяльності установи та конкурсах [4]. Так, для участі НУК у Відборі з метою забезпечення доступу ЗВО і наукових установ до електронних наукових БД Scopus і WoS(CC) за кошти держбюджету у 2017–2018 рр. співробітниками НБ НУК підготовлено пакети документів, які дозволили отримати доступ до наукометричної системи Scopus. Нажаль, досі не відомі результати конкурсу 2018 р.

У березні–квітні 2018 р. НБ НУК взяла участь у Конкурсі на кращу наукову роботу з теоретичних та прикладних аспектів порівняльного аналізу діяльності дослідників, наукових колективів та наукових установ України, який було оголошено МОН України, організаційно-методичне забезпечення здійснювалось ДНТБ України.

Під час виконання конкурсної роботи за темою "Дослідження результативності наукової та науково-методичної діяльності Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова у сфері суднобудування та суміжних галузях" ми дослідили динаміку публікаційної активності та продуктивності наукової діяльності НПП університету у наукометричних БД Scopus та Web of Science Core Collection за п'ять років (2013–2017 рр.).

У рамках дослідження було представлено: динаміку показників публікаційної активності у наукометричних БД Scopus і WoS(CC); розподіл публікацій за типами документів у БД Scopus і WoS(CC) НПП НУК; найбільш впливові видання, в яких публікувалися автори – НПП НУК, за даними БД Scopus у 2013–2017 рр., за кварталом; аналіз публікаційної активності авторів – НПП НУК у галузі знань Engineering та інші.

У рамках конкурсної роботи було проведено соціологічне дослідження щодо ставлення вчених НУК до наукометричних БД Scopus та WoS(CC). Конкурсну роботу підготували: директор НБ НУК Т. М. Костирко та провідні фахівці І. В. Бондар, Т. Д. Корольова, М. С. Жигалкіна.

Завдяки проведеному дослідженню стало можливим визначити пріоритетні напрямки наукових розробок, а також виявити вчених – наукових лідерів університету. Результати проведеного аналізу публікаційної активності НПП НУК вважаємо дуже важливими. Вони можуть бути використані як інструмент для виявлення слабких сторін науково-дослідницької діяльності університету і пошуку шляхів її удосконалення.

У Конкурсі взяли участь 18 робіт наукових фахівців провідних ЗВО України. За результатами оцінювання робіт Конкурсною комісією, дослідженню НБ НУК було присуджено шосте місце.

Продовжується робота з поширення результатів наукових досліджень в Google Академії та через систему "Бібліометрика української науки".

Протягом 2017–2018 рр. для науковців університету фахівцями НБ НУК проведено: моніторинг присутності, інформаційна підтримка у реєстрації науковців університету в світових реєстрах унікальних ідентифікаторів авторів-науковців (ResearcherID; ORCID; Google Академія); контроль коректного представлення науковців університету у вітчизняній рейтинговій системі "Бібліометрика ...".

На 30.10.18 р. у системі "Бібліометрика ..." зареєстровано 379 профілів науковців та співробітників НУК, з них 358 – це представники Миколаєва і Херсона та 21 – Первомайська.

Створено єдиний профіль НУК в Google Академії <https://scholar.google.com.ua/citations?user=to4m3WMAAAAJ> та зареєстровано його в системі "Бібліометрика ..." http://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=kolektivny. З індексом Гірша 30 (кількість посилань 8 276) НУК посідає 91 місце серед 150 ЗВО та науково-дослідних установ України, зареєстрованих у системі "Бібліометрика ...".

Продовжується підтримка та наповнення єдиного профілю НБ НУК в Google Академії https://scholar.google.com.ua/citations?user=7fhNg_8AAAAAJ&hl=uk. З індексом Гірша 4 (кількість посилань 70) наша бібліотека посідає 667 місце серед 718 наукових колективів закладів вищої освіти та науково-дослідних установ, зареєстрованих у системі "Бібліометрика ...".

Співробітники НБ регулярно здійснюють моніторинг наявності нових бібліометричних профілів науковців НУК у Google Академії для подальшої реєстрації їх у системі "Бібліометрика ...". Всього відстежено у Google Академії 185 профілів, створених науковцями самостійно. Співробітниками бібліотеки зареєстровано 194 та передано 315 профілів науковців до системи "Бібліометрика ...".

Проблема точної ідентифікації автора наукової роботи не є новою у світі. Щодня свій науковий доробок публікують у різноманітних наукових виданнях десятки науковців з однаковими прізвищами у різних країнах. Через це при підрахунку цитувань робіт вчених міжнародними наукометричними базами виникає чимало плутанини та помилок. Для вирішення цієї проблеми створено проект ORCID. Основною метою введення системи ORCID є можливість ідентифікації наукових робіт, написаних різними вченими з однаковими іменами та прізвищами.

Ідентифікатори автора ORCID вже декілька років поспіль реєструють співробітники науково-дослідної частини (НДЧ) НУК, у 2017 р. до них приєдналися і працівники НБ НУК. Ми консультуємо та допомагаємо науковцям зареєструватися і наповнити профіль ORCID своїми роботами. У 2017–2018 рр. за допомогою співробітників бібліотеки зареєстровано і наповнено 156 ідентифікаторів автора ORCID.

Ідентифікатор автора Researcher ID (компанія Clarivate Analytics) дозволяє об'єднати як праці науковця в цій базі (із розрахуванням індексу Гірша), так і в інших виданнях, що не індексуються у БД WoS (CC). На 30.10.2018 р. зареєстровано 239 профілів авторів НУК, з них 154 створено за допомогою співробітників бібліотеки. Ідентифікатори Researcher ID і Scopus ID вносяться до зведених таблиць публікаційної активності авторів-НПП НУК у БД WoS(CC) та Scopus, у яких надана загальна кількість публікацій авторів у кожній БД окремо, кількість цитувань у БД та h-індекс. Ці зведені таблиці розсилаються електронною поштою

керівникам структурних підрозділів університету та надаються для подальшого аналізу секретарю Вченої ради НУК. На сайті НБ НУК вони представлені як Іменні покажчики науковців Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова у БД WoS (CC) і Scopus.

Створення ідентифікаторів автора, бібліометричних профілів, а також навички користування наукометричними платформами Scopus та WoS(CC) є необхідними як для молодих науковців, аспірантів, студентів, що навчаються на магістерських програмах, так і для наукових керівників, а також всіх, хто проводить власне наукове дослідження на якісному міжнародному рівні. Завдяки зусиллям співробітників НБ протягом 2017–2018 рр. науковці університету взяли участь у вебінарах про можливості платформ WoS(CC) і Scopus. Регулярно проводяться консультації, семінари, тренінги, інформаційні заходи щодо стратегії публікації, на підтримку наукових досліджень, академічної грамотності та доброчесності.

Сьогодні, завдяки проведенню бібліометричних та наукометричних досліджень, здійсненню моніторингу університету у світовому інформаційному просторі, сприянню відкритого доступу до результатів наукових досліджень здобутків вчених університету, постійному висвітленню результатів інформаційно-аналітичного моніторингу публікаційної активності авторів на сайтах університету, бібліотеки та соціальних мережах [5], діяльність НБ НУК як інформаційно-аналітичного центру університету сприяє зростанню публікаційної активності науковців, збільшенню їх цитованості в міжнародних наукометричних базах даних та укріпленню університетської науки на національному та світовому рівнях.

Список використаних джерел

1. Колесникова, Т. А. Оценка результативности научных исследований: библиометрия [Электронный ресурс] / Т. А. Колесникова, Е. В. Матвеева // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 4 (58). – С. 7–22. – Електрон. текст. дані. – DOI: 10.15802/stp2015/49190. – Назва з екрана.
2. Корольова, Т. Д. Бібліотека ВНЗ: інформаційно-аналітична підтримка наукових досліджень (з досвіду роботи НБ НУК) [Електронний ресурс] / Т. Д. Корольова // Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікаційних концепцій : матеріали всеукр. наук-практ. конф.; 27–27 квітня 2017 р. / НБ НУК ім. адм. Макарова. – Електрон. текст. дані. – Миколаїв, 2017. – Режим доступу: <https://bit.ly/2SJBdkr> (дата звернення: 02.11.2018). – Назва з екрана.
3. Костирко, Т. М. Ефективність та якість діяльності НБ НУК імені адмірала Макарова: стратегічні підходи [Електронний ресурс] / Т. М. Костирко, Т. С. Мігунова, Т. Д. Корольова // Вимірювання в бібліотеках: оцінка ефективності та якості роботи : матеріали Інтернет-конф., 6–10 черв. 2017 р. / Харків. нац. ун-т радіоелектроніки, Наукова б-ка. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2017. – Режим доступу : <http://openarchive.nure.ua/handle/document/3683> (дата звернення: 02.11.2018). – Назва з екрана.
4. Костирко Т. М. Роль і місце НБ НУК в інформаційному забезпеченні наукових досліджень [Текст] / Т. М. Костирко, Т. Д. Корольова // Інновації в суднобудуванні та океанотехніці : матеріали VII міжнар. наук-техн. конф., 12–14 верес. 2016 р. – Миколаїв : НУК, 2016. – С. 413–415.
5. Ніколаєнко, Н. М. Публікаційна активність науковців ХНТУСГ в ресурсах Web of Science, Sci Verse Scopus, Google Scholar: аналітичний огляд [Електронний ресурс] / Н. М. Ніколаєнко // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали III наук.-практ. Інтернет-конф., 22–29 жовт. 2018 р. / Харків. нац. мед. ун-т, Наукова б-ка. – Електрон.

дані (28 слайдів). – Харків, 2018. – Режим доступу: <https://bit.ly/2zAZBvZ> (дата звернення: 02.11.2018). – Назва з екрана.

Королева Т. Д.,
Научная библиотека,
Национальный университет кораблестроения
имени адмирала Макарова

**АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР ПУБЛИКАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ УЧЕНЫХ
НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА КОРАБЛЕСТРОЕНИЯ ИМЕНИ АДМИРАЛА
МАКАРОВА В МЕЖДУНАРОДНЫХ НАУКОМЕТРИЧЕСКИХ
ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСАХ**

В работе рассмотрены основные направления повышения публикационной активности ученых Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (НУК) в международных наукометрических информационных ресурсах. Представлен опыт работы Научной библиотеки НУК имени адмирала Макарова по научно-аналитической поддержке научных исследований ученых университета.

Ключевые слова: публикационная активность, наукометрические показатели, индексы цитирования, импакт-фактор, индекс Хирша, Scopus, Web of Science Core Collection.

Korolova T. D.,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Scientific Library

**ANALYTICAL REVIEW OF PUBLICATION ACTIVITY OF SCIENTISTS OF THE
ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING IN
INTERNATIONAL SCIENTIFIC INFORMATION RESOURCES**

The article discusses the main directions of increasing the activity of publication of scientists of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding in international resources of scientometric information. The experience of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding with scientific and analytical support of scientific research of university scientists is presented.

Keywords: publication activity, scientific metrics, indexes of citation, impact factor, h-index, Scopus, Web of Science Core Collection.

027.7

Костирко Т. М.

канд. наук із соц. ком.,
директор Наукової бібліотеки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА ЯК МУЛЬТИФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглядається стратегія розвитку наукової бібліотеки університету, а саме, робота з менеджменту бібліотеки як інтелектуально-інформаційного та дозвілевого центру.

Ключові слова: наукова діяльність бібліотеки ЗВО, стратегія розвитку Наукової бібліотеки університету, зонування, сервісність.

Традиційно університетську бібліотеку розглядають як інформаційно-освітній центр вишу, і з цим неможливо сперечатись. Але ми не повинні говорити лише про її інформаційну та освітню функції, адже сьогодні бібліотеки різних систем і відомств, в тому числі й закладів вищої освіти, впевнено підтверджують свою мультифункціональність. Головні функції та завдання бібліотеки залишаються незмінними в рамках Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", проте постійно проводиться реорганізація її штатної структури й кадрів, моніторинг сервісів та трансформація бібліотечного простору тощо.

Тобто робота з менеджменту бібліотеки як інтелектуально-інформаційного та дозвілевого центру йде відповідно потребам часу. До того ж, актуальним є стратегічний, технологічний менеджмент, без якого неможливо підвищити затребуваність бібліотеки. Проте необхідно пам'ятати, що технології – це лише інструмент, і вони мають бути скеровані бібліотечними пріоритетами, а не керувати ними.

Сьогодні науковий вектор діяльності університетської бібліотеки спрямований на формування електронних ресурсів, популяризацію ідей відкритого доступу, побудову загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення наукометричного, вебометричного рейтингу університету, що впливає на якість надання бібліотекою інформаційних послуг відповідно до системи менеджменту якості та передбачає впровадження інноваційних технологій у інформаційне забезпечення наукової діяльності університету та дослідницьку діяльність бібліотеки.

Наукова діяльність бібліотеки реалізовується шляхом: сприяння науковій та навчально-методичній діяльності університету; розвитку бібліотечно-інформаційного сервісу; зберігання наукових надбань (цифрових колекцій статей науковців університету), створення архіву видань університету; бібліографування творчого доробку працівників університету, укладання та видання бібліографічних покажчиків; участі у корпоративній каталогізації бібліотек; формування фондів, виявлення цінних та рідкісних видань; участі у наукових конференціях, семінарах, презентаціях; впровадження менеджменту і маркетингу у діяльність бібліотеки; використання та впровадження метричних методів вимірювання; сприянні адаптації університетської науки у світовий інформаційний простір.

Інноваційні зміни у бібліотеці відбуваються на основі проектного, кадрового менеджменту, ініціативної діяльності бібліотеки та підтримки керівництва університету. Це стало основним підґрунтям для розробки та подальшої реалізації Стратегії розвитку Наукової бібліотеки НУК на 2018–2022 рр.

Стратегія розвитку Наукової бібліотеки НУК є тим документом, який формує бачення її ролі у межах навчального закладу, визначає пріоритети, тенденції, шляхи її подальшого розвитку і модернізації.

Вона містить обґрунтовані стратегічні цілі, завдання та напрями розвитку на вказаний період. Бібліотека, відмінною особливістю якої є взаємозв'язок з системою вищої освіти, а однією з основних типологічних ознак – безпосереднє входження у структуру і систему комунікацій Університету, повинна сприяти, у межах своєї компетенції, впровадженню європейських норм і стандартів освіти.

Стратегія розвитку Наукової бібліотеки визначає як загальні напрямки її розвитку, так і генеральну місію діяльності, це узагальнена модель дій для досягнення успіху завдяки максимальному використанню ресурсів і можливостей.

В Стратегії визначена:

- Візія Наукової бібліотеки НУК: (Ким ми хочемо бути)
Наукова бібліотека – процесно-орієнтований, інформаційний, інтелектуальний, комунікаційний, інноваційний центр університету, який гнучко та оперативно реагує на зміни потреб та очікувань своїх користувачів.
- Місія Наукової бібліотеки НУК: (Для чого ми існуємо – що ми робимо, для кого і яким чином). Сприяння розвитку наукових досліджень, якісного навчання та виховання через якісний інформаційний супровід та сервісність. Просування наукового надбання університету у світовий інформаційний простір. Підвищення наукового рейтингу університету.
- Цінності: (У що ми віримо й на що орієнтуємося у досягненні мети та щоденній роботі)
 - Відкритість та доступність. Наукова бібліотека НУК підтримує принципи академічної свободи, ми відкриті та доступні для всіх категорій університетської спільноти;
 - Якість та ефективність бібліотечного сервісу. Наукова бібліотека створює та розвиває інформаційний простір для навчання, наукової роботи, досліджень;
 - Орієнтація на інформаційні потреби користувача. Наукова бібліотека НУК швидко реагує на зміни, які відбуваються у соціумі, та адекватна у задоволенні запитів, потреб та очікувань користувачів;
 - Прагнення до різноманітності інформаційних ресурсів. Наукова бібліотека НУК сприяє накопиченню у своєму інформаційному потенціалі ресурсів різних видів, які відповідають науковій та навчальній діяльності НУК;
 - Відповідальність та досконалість. Наукова бібліотека НУК відповідає перед будь-якою категорією своїх користувачів за виконання своїх обов'язків та якість у наданні їм послуг, поширення результатів наукової діяльності університетської спільноти;
 - Інноваційність. Наукова бібліотека НУК вивчає та запроваджує сучасні досягнення в бібліотечній галузі у свою діяльність, прагне бути креативною, покращити існуюче та досягти кращого;
 - Співробітництво. Наукова бібліотека НУК взаємодіє зі структурними підрозділами Університету, надає ресурси та сервіс для підтримки навчального, наукового, дослідницького та виховного процесів, які відбуваються в Університеті. Співпрацює з науковими інституціями, бібліотеками України.

Стратегічні напрями розвитку:

- Інтеграція в наукову та дослідницьку діяльність Університету.
- Якісна підтримка навчального процесу та викладання.
- Розвиток фізичного простору Наукової бібліотеки.

Наукова бібліотека – це не тільки сховище книг та постачальник інформації, а й місце відпочинку, спілкування, проведення наукових конференцій, олімпіад. У бібліотеці кожен знайде зручне місце, щоб самотійно або з колегами підготуватись до занять, підготувати наукову роботу тощо.

Мультифункціональна функція полягає в тому, що бібліотека має стати суспільним простором. Простір має бути відкритим і доступним, що передбачає зменшення контролю та збільшення свободи самовираження користувачів. Моніторинг потреб наявної, а також потенційної аудиторії дасть можливість зрозуміти, чого хочуть відвідувачі.

Зонування простору. Особливе значення має організація бібліотечного простору – комфортного, дружнього, орієнтованого на користувача. Набуває популярності серед бібліотек, зокрема університетських, створення на їх території центрів для спільної роботи – хабів чи коворкінгів. Такий центр заплановано і вже втілюється в життя в нашій бібліотеці.

Сервісність

Інформаційно-бібліотечний сервіс перебуває у постійному інноваційному розвитку і вдосконаленні, сприяє науковій діяльності ЗВО та включає:

- забезпечення інформаційної підтримки науково-дослідницької діяльності;
- впровадження у практику діяльності нових моделей наукової комунікації (репозитарії, видавництво е-журналів, освітні платформи та ін.);
- інтеграція результатів наукових досліджень до світових БД наукової інформації (повнотекстові, реферативні, наукового цитування);
- моніторинг, аналіз і діагностування рівня видимості й впливовості результатів наукових досліджень ВНЗ та його періодичних видань у світовому науковому інформаційному просторі;
- допомога науковцям у створенні (упорядкуванні) авторських профілів у БД Scopus, Web of Science, Google Scholar, у бібліографічних менеджерах та спеціалізованих соціальних мережах, реєстрах ідентифікаторів автора ResearchID та ORCID;
- рекомендації щодо вдосконалення редакційних політик періодичних видань ЗВО відповідно до міжнародних стандартів;
- аналіз відповідності періодичних видань ЗВО вимогам наукометричних та реферативних БД; укладання інтерактивних предметно-орієнтованих списків відповідно до напрямів діяльності університету: наукових журналів відкритого доступу; журналів за метриками SNIP (Scopus) та JCR (Web of Science);
- створення он-лайн показчиків на основі даних Scopus: авторського (із кількістю документів, h-index); публікацій вчених (з кількістю цитувань); журналів, в яких опубліковані статті вчених ЗВО;
- збір, упорядкування та систематичний аналіз інформації щодо публікаційної активності авторів (бібліографічний опис монографій, дисертацій, авторефератів дисертацій, статей із наукових журналів, докладів на конференціях та ін.) та їх наукової метрики;
- створення тематичних відеороликів з підтримки наукових досліджень;
- аналіз інформаційних потреб учених та рівня їх задоволення шляхом проведення соціологічних дослідницьких розвідок (експрес-опитувань, міні-анкетувань, опитування-інтерв'ю) та теоретико-прикладних досліджень;
- навчання вчених різним аспектам інформаційного пошуку, роботі зі світовими БД наукового цитування, соціальними науковими мережами та ін.;
- проведення бібліометричних досліджень щодо різних аспектів публікаційної активності науковців ЗВО та ін.

Політика в області системи менеджменту якості, що ґрунтується на прагненні постійно підвищувати ефективність діяльності НБ НУК.

У грудні 2014 р. компанією "Бюро Верітас Сертифікейшн Україна" розпочато проведення сертифікаційних аудитів системи управління якістю в НУК на відповідність стандартів ISO 9001:2008 та ДСТУ ISO 9001:2009. У грудні 2017 р. університет отримав сертифікат на відповідність стандартам ISO 9001:2015.

Наукова бібліотека, як структурний підрозділ університету, впроваджує в свою роботу систему менеджменту якості: розроблено політику Наукової бібліотеки в сфері управління якістю, сформовано цілі, задачі, місію Наукової бібліотеки в області якості. Представниками "Бюро Верітас Сертифікейшн Україна" було проведено внутрішні аудити бібліотеки на відповідність стандартам ISO 9001:2008 та ISO 9001:2015. У 2017 р. співробітник наукової бібліотеки прослухала курс лекцій "Підготовка внутрішнього аудиту системи менеджменту якості за вимогами стандарту ISO 9001-2015", які проводила представник компанії "Бюро Верітас Сертифікейшн Україна", та отримала сертифікат внутрішнього аудитора.

Підвищення професійної компетентності фахівців Наукової бібліотеки характеризується як системне та безперервне. Співробітники бібліотеки мали можливість підвищити свою професійну кваліфікацію завдяки участі у серії онлайн-семінарів по "Ресурсам Clarivate Analytics для наукових досліджень" за темами "Практические рекомендации по публикации в международных журналах" та отримали сертифікати. Двадцять співробітників протягом 2018 р. взяли участь у вебінарах про можливості платформи Web of Science та Scopus.

З метою вдосконалення професійної компетентності фахівців НБ НУК підготовлено та проведуться:

- В рамках "Школи інноватики" заняття за темами:
 - "Event івент-менеджмент у бібліотеці";
 - "Цифрова революція: бібліотека 4.0, нові компетентності бібліотекаря".
- Коучинги за темами:
 - "Можливості БД SCOPUS: поради бібліотечному фахівцю"
 - "Створення віртуальних виставок у сервісі WIX"
- Дні творчої ініціативи в стилі Give–Get дають–получать (професійний обмін інноваціями, що впроваджено в роботу відділів бібліотеки) тощо.

На нашу думку реалізація стратегії Наукової бібліотеки дозволить:

- Створити нову модель відкритої Бібліотеки, яка ефективно використовує зовнішні ресурси;
- Сформувати позитивну суспільну думку щодо іміджу Університету та Бібліотеки;
- Інтегрувати Бібліотеку у світову мережу освітніх послуг і наукових комунікацій;
- Забезпечити трансформаційні процеси на шляху до нової моделі Бібліотеки;
- Запровадити в діяльність Наукової бібліотеки краудсорсинг (залучення університетської спільноти до співпраці з Науковою бібліотекою щодо створення інформаційних ресурсів, супроводження бібліотечних заходів тощо);
- Активізувати наукову та аналітичну діяльність Наукової бібліотеки та зміни стереотипу: бібліотека обслуговує виключно інформаційні потреби користувачів;
- Створити життєздатний паритет між зовнішнім середовищем і внутрішніми можливостями Наукової бібліотеки;
- Стати відкритою соціокомунікаційною системою, що постійно розвивається.

Список використаної літератури

1. Бібліотечний простір – реальний та віртуальний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.kherson.ua/bibliotechniy-prostir-realniy-tavirtualniy.htm>. – 17.09.2018.
2. Білоус, В. С. Бібліотечні сервіси на допомогу адаптації університетської науки у глобальний інформаційний простір. Вимірювання в бібліотеках: оцінка ефективності та якості роботи [Електронний ресурс] / В. С. Білоус // Матеріали Інтернет-конф., 6–10 черв. 2017 р., м. Харків / НБ ХНУРЕ. – Режим доступу : <http://openarchive.nure.ua/handle/document/3668>.
3. Киричок, І. В. Коворкінг в університетській бібліотеці: локація для співпраці [Електронний ресурс] / І. В. Киричок // Матеріали Інтернет-конф., 22–29 жовт. 2018 р., м. Харків / НБ ХНМУ. – Режим доступу : <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/20514/5/%D0%9A%D0%B8%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BE%D0%BA>.
4. Стратегія розвитку Наукової бібліотеки НУК на 2018–2022 роки : затверджено в. о. ректора НУК В. С. Блінцовим від 11 лют. 2018 р. – Миколаїв : НУК, 2018.

Костырко Т. Н.,

канд. наук по соц. ком.

директор Научной библиотеки

Национального университета кораблестроения

имени адмирала Макарова

УНИВЕРСИТЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА КАК МУЛЬТИФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Рассматривается стратегия развития научной библиотеки университета, а именно, работа по менеджменту библиотеки как интеллектуально-информационного и досугового центра.

Ключевые слова: научная деятельность библиотеки учреждения высшего образования, стратегия развития Научной библиотеки университета, зонирование, сервисность.

T. M. Kostyrko,

Cand. Sc. (Social Communication),

Director of the Scientific Library of

The Admiral Makarov National University of Shipbuilding

UNIVERSITY LIBRARY AS A MULTIFUNCTIONAL CENTER OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

This paper seeks to investigate the strategy for the development of the scientific library, namely the management of the library as a centre for knowledge and information, for enjoyable and purposeful leisure time.

Keywords: academic library's scientific activity, development strategy for the university's scientific library, library zoning, library service.

УДК 027.7:021.7:005

Мігунова Т. С.,

Наукова бібліотека,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

EVENT-MANAGEMENT В PR-КОМУНІКАЦІЯХ НБ НУК, АБО ЯК ЗАЛУЧИТИ КОРИСТУВАЧА ДО БІБЛІОТЕКИ

У доповіді висвітлюється досвід роботи НБ НУК з організації event-заходів як одного з видів сучасної маркетингової комунікаційної стратегії. Означено функції масово-комунікаційної діяльності сучасної бібліотеки, надано перелік напрямків, за якими здійснюється робота з подієвого менеджменту.

Ключові слова: подієвий менеджмент, бібліотека, PR-комунікації, комунікаційна діяльність.

«Бібліотека – це і місце роботи, і "храм думки", і науково-дослідницький центр, і лабораторія, і музей, і вища школа, і місце високих радощів, свят розуму і очей...».

Цей чудовий вислів Миколи Реріха повною мірою може охарактеризувати сучасну маркетингову комунікаційну стратегію, яка спонукає до пошуку і застосування у своїй діяльності ефективних інструментів задля досягнення цілей продуктивної взаємодії з цільовими аудиторіями. Кінцевим результатом такої роботи є формування думки університетської спільноти про бібліотеку як надійного інформаційного партнера, багатофункціональний дозвіллевий центр, і забезпечення її репутаційного потенціалу.

Означимо **функції масово-комунікаційної діяльності** бібліотеки:

Інформаційна або когнітивно-освітня – формування інтелектуальних здібностей, стимулювання самоосвіти, набуття та оновлення знань.

Організаційно-комунікативна – можливість спілкування у стінах бібліотеки різних категорій користувачів, бібліотека як центр міжособистісного спілкування.

Рекреаційна – організація зустрічей з цікавими та відомими людьми міста, представниками університетської спільноти.

Дозвіллєва – виявлення та розвиток творчого потенціалу користувачів.

Пізнавально-просвітницька – всебічний розвиток людини.

Соціальне партнерство – взаємодія з:

- структурними підрозділами ЗВО;
- професійною спільнотою;
- студентським парламентом;
- громадськими та суспільними організаціями [1].

Одним з інструментів PR-комунікацій є організація спеціальних подій, що отримала назву **подієвого менеджменту** або **event-management**. Термін з'явився у 90-х роках XX ст. на Заході, а у 2000-х роках став трендом дозвіллєвої індустрії в Україні. У перекладі з англійської означає "керування подією".

Заходи подієвого менеджменту завжди мають стратегічну мету: змінити ставлення та уявлення про бібліотеку як партнера у науковій, навчальній та виховній роботі ЗВО, формування її іміджу.

Слід зазначити, що не кожен публічний захід, який проводить бібліотека, є подієвим. З точки зору бібліотекознавства, масовий захід бібліотеки – це базова послуга, результат її діяльності, спрямований на реалізацію місії бібліотеки.

З позиції подієвого менеджменту, спеціальні події є засобом популяризації бібліотеки, результатів її діяльності, зокрема продуктів і сервісів. Це своєрідна PR-кампанія бібліотеки. Чи потрібна вона? [2]

Розглянемо відповідь на це питання з точки зору контингенту університетської бібліотеки. 70 % користувачів Наукової бібліотеки змінюється протягом п'яти років; 20 % – оновлення контингенту, 10 % – постійний контингент.

Таким чином, щорічно контингент університетської бібліотеки поповнюється користувачами покоління Digital Native (цифрове покоління) або покоління Z (покоління технічного буму). Воно креативне, ініціативне, але мало читаюче. Для цього покоління бібліотека – це "відстій", якась бабуся в окулярах, "культурний раритет". Як показує досвід, частина студентів не звертаються до бібліотеки також і через те, що не отримали рекомендацій щодо літератури й відповідних посилань від викладача. Вагомим чинником такого ставлення є слабка матеріальна база бібліотеки.

Саме тому бібліотеці необхідно прагнути до створення позитивного та успішного іміджу, особливо серед молодого покоління. Імідж – величина непостійна, він весь час потребує підживлення. Стара слава забувається, і щоб залишатися на гребені подій, потрібно швидко, гнучко реагувати на трансформації, що відбуваються в житті університету.

Сенс подієвого заходу можна виразити слоганом: "Відчуй це!"

Сьогодні бібліотеки активно реалізують такі event-тренди як:

- **Матчмейкінг** – система автоматичного підбору ігор.
- **Краудстрімінг** – трансляція дії через екран в режимі online.
- **Аудіо-бікони** – маленькі датчики, за допомогою яких надається інформація про послуги.

Завдяки таким технологіям бібліотека стає нестандартним майданчиком для проведення ефективних і масштабних івентів, модною і затребуваною [3].

Подієвий менеджмент потребує "роботи в команді" однодумців. З практики роботи Наукової бібліотеки НУК можна зробити висновок, що цьому сприяє один з кращих сучасних трендів event-індустрії – **тимбілдинг**. Сам термін означає побудову команди. До заходів тимбілдингу НБ можна віднести корпоративні заходи до Новорічних свят і 8 Березня, виїзди для пізнання цікавого під час святкування професійного свята бібліотекарів. Наприклад, члени колективу Наукової бібліотеки НУК були в Одесі, відвідали Свято-Михайлівський Пелагіївський монастир, пройшли стежками мальовничих Зелених хуторів Таврії тощо.

Під час планування івентного заходу ми, по-перше, визначаємо ключову потребу, яку він вирішуватиме, його основну мету та завдання. По-друге, визначаємо цільову аудиторію з урахуванням її характеристики.

Наукова бібліотека НУК у своїй діяльності використовує event-management як засіб PR-комунікації наступним чином:

I. Освітній event-management.

Його пріоритети:

- популяризація ресурсів за напрямками та дисциплінами, які викладають у ЗВО;
- популяризація досягнень ЗВО та його вчених.

Вже стало традицією, що Наукова бібліотека є надійним партнером в інформаційній підтримці будь-якого заходу, який відбувається в Національному університеті

кораблебудування ім. адмірала Макарова. Це почалось з участі НБ в міській виставці "Освіта". Зупинимось лише на останніх заходах.

Наприклад, під час візиту міністра освіти і науки України Лілії Михайлівни Гриневич до Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова представниками Наукової бібліотеки була організована масштабна експозиція про досягнення вчених НУК. Традиційно НБ НУК організовує експозиції, що супроводжують щорічну Міжнародну науково-практичну конференцію "Інновації в суднобудуванні". Нещодавно Факультет економіки моря університету відзначив своє 25-річчя. Наочною презентацією досягнень факультету стала експозиція "Економіка під вітрилами", організована НБ, на якій було представлено друковані та електронні видання.

В актовому залі Навчально-наукового інституту автоматики та електротехніки НУК проводився відкритий Чемпіонат України з судномодельного спорту у секції "С" (стендові моделі). У конкурсі взяли участь судномоделісти з різних міст України. Науковою бібліотекою було представлено книжково-ілюстративну виставку "Раритетні видання з фонду бібліотеки", яка вразила та здивувала відвідувачів своєю унікальністю.

Саме Науковою бібліотекою НУК було підготовлено сценарій заходу, присвяченого 30-річчю першої навколосвітньої подорожі на легендарній яхті "Ікар", та організовано його проведення. Захід мав великий резонанс не тільки в університеті, але й у місті.

Сьогодні із впевненістю можна сказати, що такими масштабними заходами ми засвідчили і довели, що Наукова бібліотека має великий професійний потенціал.

Наступні пріоритети вищезазначеного напрямку діяльності: формування інформаційної культури та основ академічної доброчесності. Цільова аудиторія: студенти, науковці, бібліотечні фахівці. Новий поштовх у роботі з популяризації академічної доброчесності дали нещодавно опубліковані рекомендації МОН України "Як підтримати академічну доброчесність в університеті".

Щорічне проведення лекцій з "Основ інформаційної культури" для студентів I курсу як подієвий захід має особливе значення. Викладачі НУК впевнені: якщо лекцію проводить Наукова бібліотека, то це завжди буде цікаво та пізнавально. Деякі викладачі навіть проводять моніторинг щодо отриманих студентами знань. Крім того, працівниками бібліотеки було підготовлено екскурс-путівник для першокурсника "Простором Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова".

Акцент у роботі з науковцями робимо на питання, що стосуються використання наукометричних баз даних у наукових дослідженнях, підвищенню публікаційної активності вченого, розкриваємо можливості відкритого доступу, розповідаємо про навички академічного письма тощо. Ця робота певною мірою переплітається з науковим івент-менеджментом.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій послужив поштовхом для проведення циклу занять з бібліотечними фахівцями. Сьогодні їх головна тема: "Бібліотекар – знавець та фахівець використання наукометричних баз даних".

II. Науковий event-management:

- створення Інституційного репозитарію;
- підвищення публікаційної активності вчених ЗВО;
- аналіз використання наукометричних баз даних;
- дослідження результативності наукової та науково-методичної діяльності ЗВО;
- популяризація можливостей Відкритого доступу.

Серед подієвих заходів даного напрямку слід відзначити проект "Бібліотека – науковцю", до якого було включено проведення серії семінарів, тренінгів, коучингів, круглих

столів, флешмобів. Кожен із цих заходів був резонансним. Бібліотека організовувала їх проведення не тільки у своєму приміщенні, але й практикувала виїзні заходи.

Для прикладу, зупинимось лише на одному з них, під назвою "Тиждень відкритого доступу – 2017", в рамках якого було проведено: флешмоби "Я підтримую відкритий доступ" (за участю студентів та науковців); відзначення авторів, які зробили вагомий внесок у розвиток інституційного репозитарію; семінар-тренінг "Відкриті архіви – відкрита наука"; круглий стіл "Відкриваємо доступ – відкриваємо можливості"; презентація веб-навігатора "Ресурси відкритого доступу"; вікі-день "Створення та редагування статей, пов'язаних із НУК у багатомережевій енциклопедії "Вікіпедія"".

Наші досягнення: у нас з'явилися нові комунікаційні зв'язки, ми привернули до Наукової бібліотеки ще більше уваги університетської спільноти як до установи, що має різноманітні інтелектуально-інформаційні ресурси і незмінна в одержанні адекватної, вичерпної інформації, яка надається висококваліфікованими фахівцями.

Сьогодні Міністерство освіти України вимагає від ЗВО, а особливо від Національних ЗВО, дані про публікації вчених у Базі даних "Scopus" та Web of Science. Ми своїми діями довели – бібліотека допоможе науковцю стати знаним не тільки в Україні, а й серед світової наукової спільноти.

Автор книги про маркетингові стратегії в академічній бібліотеці Метью Бродерік рекомендує забути про все, що нам відомо про бібліотеку, а звернути увагу на те, як студенти спілкуються, відпочивають, усміхаються, а не тільки навчаються.

Часто до бібліотеки приходять студенти із власними ноутбуками, щоб скористатись Wi-Fi та приміщенням для самостійної роботи із власними матеріалами. Тому в одній із бібліотек ім. Роберта де Сорбона в м. Реймс (площею 5 700 м²), яку навіть у Франції називають бібліотекою майбутнього, загальний простір поділено на кілька зон: "зону тиші" (розмови заборонено), "зону спокою" (розмовляти можна тільки тихо) та "зону для розмов" (призначена для спілкування) [3].

Таким чином, сьогодні для сучасної бібліотеки пропонується концепція "третього місця" – тобто чогось середнього між місцем роботи і місцем проживання. Зрозуміло, що подібний простір повинен бути по-своєму нейтральним, який можна швидко переоформити, щоб користувач почував себе комфортно [4]. Такі побажання і у наших користувачів, до цього прагнемо і ми.

Спрямованість освітньо-виховного процесу на розвиток особистості сприяє урізноманітненню комунікативних заходів. Емоційне, образне і асоціативне спілкування дозволяє полегшити сприйняття і засвоєння інформації. Налагодженню емоційного контакту з користувачами молодого покоління сприяють заходи **event позитивних асоціацій**. Серед них: зустрічі з відомими миколаївськими письменниками, заходи проекту "Жива книга", такі як бібліомандрівка "Японія – країна вранішнього сонця", спілкування зі студентами Китаю, Камеруну, Азербайджану, Нігерії, Туркменістану та інших країн (їх можна сміливо зарахувати до крос-культурних комунікацій у менеджменті), обговорення в ракурсі "прочитав сам – і тобі рекомендую"; квести "Капітан своєї долі", "З книгою до спортивних рекордів", "Таємниці міста N"; історичні екскурси, години цікавих повідомлень, цикл історичних сторіsekів, творчі зустрічі з обдарованою молоддю та багато іншого.

Event позитивних асоціацій – це ті цікавинки, які ми готуємо з різних напрямів виховного процесу.

Подієвими стали PR-заходи, присвячені Всеукраїнському дню бібліотек. Так, у 2018 році ми представили Наукову бібліотеку цікавими виставками-інсталяціями, які супроводжувались неординарними слоганами. Найбільш оригінальна інсталяція "книжковий

корабель" стала пізніше яскравим доповненням до експозиції в рамках інформаційної підтримки Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації в суднобудуванні".

Креативно створені лаунж-зони зробили похмурі коридори більш привабливими для спілкування та відпочинку.

Наступний вид – **благодійний евент-менеджмент**. Якщо поглянути на історію людства, то можна побачити, що бібліотеки часто створювалися завдяки опікуванню меценатів. Благодійна акція "Подаруй бібліотеці книгу!" проводиться НБ вже понад 15 років. Найбільш активних учасників було вшановано віртуальною виставкою "Добра справа від щирого серця", в якій було представлено широкий спектр книжкових дарів (сайт Наукової бібліотеки НУК, розділ "Електронні ресурси").

У своїй роботі ми приділяємо увагу і **професійному event-managementu**. До заходів **зовнішнього event-managementu** належить організація Всеукраїнських науково-практичних конференцій, регіональних заходів системи підвищення кваліфікації або участь у них. Ми є активними учасниками міжнародних конференцій, організованих Науковою бібліотекою ім. М. М. Максимовича, НБ ОНУ ім. І. І. Мечникова, НТБ Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна та багато інших.

Подієвим заходом для нас була участь у конкурсі віртуальних виставок, організованому Харківською державною академією культури у 2016 році, де було представлено 2 віртуальні виставки: "Science is the poetry of reality" та "Борис Андреевич Бугаєнко – учений, письменник, художник" (за результатами конкурсу, останній виставці було присуджено II місце і приз – безкоштовна участь у майстер-класі від Дистанційної Академії ВГ "Основа"); а також участь в естафеті виставок-подорожей "Мрій! Читай! Мандруй!", організованої у рамках проекту "Display-кросинг" Молодіжної секції Української бібліотечної асоціації.

Внутрішній event-management – це організація конкурсів серед співробітників Наукової бібліотеки. Завдяки їм бібліотека має гімн та емблему, а експозиція "Майстерня радості душі", яка була організована в рамках творчого конкурсу "Креатив-захід", мала загальноуніверситетський резонанс протягом не одного місяця. Унікальність її була в тому, що представлені експонати були виконані у стилі "хенд-мейд" читачами НБ: викладачами, співробітниками, випускниками університету.

З розвитком та удосконаленням інформаційно-комунікаційного середовища, радикальними змінами в технологіях та домінуванням у суспільстві таких комунікаційних каналів, як соціальні мережі, потенційний користувач бібліотеки перемістився у віртуальний простір.

Соціальні мережі – особлива комунікаційна система, що відкриває широкі можливості для просування ресурсів та послуг бібліотеки. Вони є ефективним інструментом маркетингових комунікацій, складовою яких є event-management [5].

Наукова бібліотека НУК імені адмірала Макарова представлена у Фейсбукі та на Ютубі. Це дозволяє позиціонувати себе як соціально-орієнтований заклад, а також є складовою PR-комунікацій.

11 років тому голова компанії Apple Стів Джобс презентував світу Iphone – сенсорний багатофункціональний сотовий телефон. Поява лише одного інноваційного пристрою перевернула повсякденне життя людства. Так і повсякденне бібліотечне життя в останні роки змінилося до невпізнанності. Функціонал сучасної бібліотеки давно вийшов за межі звичних рамок. Чи означає це, що бібліотекам не потрібно формувати читацьку культуру і залучати до читання? Питання неоднозначне і може бути взяте за основу дискусії [6].

Якою бути бібліотеці в найближче десятиріччя, аби її не спонукала сингулярність, вирішуємо вже сьогодні ми з вами.

З досвіду ж нашої роботи з організації *event-management* можна зробити такий висновок: **event-management** – це чудовий спосіб зробити бібліотеку привабливою, привернути до неї увагу, підвищити її впізнаваність. А в підсумку – залучити до неї користувача.

Отже, робимо бібліотеку привабливою, а заходи – івентивними! І тоді бібліотека завжди буде в тренді!

Список використаних джерел

1. Грабар, Н. Г. Організація комфортного середовища для спілкування в бібліотеці [Текст] / Н. Г. Грабар // Роль бібліотеки у створенні когнітивного ресурсу суспільства знань: технології, освіта, наука : зб. наук. пр. ДУХТ. – Харків, 2016. – С. 33–38. – Електрон. аналог друк. публ. – Режим доступу : <https://bit.ly/2lthMO1> (дата звернення: 15.11.2018).
2. Карнаух, І. Створення образу бібліотеки у локальному і регіональному середовищі [Текст] / І. Карнаух // Матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. "Інформаційний простір бібліотеки". – Львів, 2017. – С. 121–123. – Електрон. аналог друк. публ. – Режим доступу : <https://bit.ly/2RXsuKa> (дата звернення: 15.11.2018).
3. Печена, А. Бібліотека у системі масової комунікації [Текст] / А. Печена // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 10. – С. 12–17.
4. Поперечна, Л. А. Подієві PR-комунікації в реалізації комунікаційної стратегії Наукової бібліотеки [Електронний ресурс] / Л. А. Поперечна // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – Режим доступу : <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1182> (дата звернення: 15.11.2018). – Назва з екрана.
5. Поперечна, Л. А. Соціальні мережі як інструмент комунікаційно-іміджевої політики наукової бібліотеки [Електронний ресурс] / Л. А. Поперечна // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – Режим доступу : <https://bit.ly/2B9QNHX> (дата звернення: 15.11.2018). – Назва з екрана.
6. Рассадина, М. И. Библиотека в условиях глобальной информатизации: проблемы трансформации [Текст] / М. И. Рассадина // Науч. и техн. б-ки. – 2018. – № 1. – С. 51–59.

Мигунова Т. С.,

Научная библиотека

Национальный университет кораблестроения

имени адмирала Макарова

EVENT-MANAGEMENT В PR-КОММУНИКАЦИЯХ НБ НУК, ИЛИ КАК ПРИБЛИЖИТЬ ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ К БИБЛИОТЕКЕ

В докладе освещается опыт работы НБ НУК по организации event-мероприятий как одного из видов современной маркетинговой коммуникационной стратегии. Отмечены функции массово-коммуникационной деятельности современной библиотеки, дан перечень направлений, по которым осуществляется работа в рамках событийного менеджмента.

Ключевые слова: событийный менеджмент, библиотека, PR-коммуникации, коммуникационная деятельность.

Migunova T. S.,
Scientific Library,
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

EVENT-MANAGEMENT IN PR-COMMUNICATIONS OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING: HOW TO ENGAGE NEW MEMBERS FOR THE LIBRARY.

In the current conference paper the experience of applying of the event-management in the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding as one of the methods of the modern marketing communication strategy was surveyed. The functions of the modern libraries' communication activity were defined, and the directions of the event management implementation were specified.

Keywords: event management, library, PR communications, communication activity.

УДК 027:316.77
Молчанова С. А.,
Наукова бібліотека,
Хмельницький національний університет

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

У статті аналізується соціально-комунікативна діяльність бібліотеки в умовах істотних змін, що відбуваються в сучасному культурному просторі. Акцентовано на потребі вибудовувати нові типи відносин між бібліотекарем і читачем, наголошується необхідність партнерської взаємодії з різними організаціями та установами, що створює умови для розвитку зв'язків бібліотеки в сучасній системі соціальних комунікацій.

Ключові слова: бібліотека, комунікації, культурний простір, духовні цінності, співробітництво.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, поява нового децентрованого комунікативного середовища, яке створюється в мережі Інтернет і має потенційно необмежені можливості, актуалізує потребу в нових методологічних підходах до дослідження функціонування бібліотеки з позиції її соціально-комунікативної діяльності. Незважаючи на низку наукових статей (зокрема, бібліотеку як важливу соціально-комунікативну структуру розглядали такі автори, як Л. Бейліс, В. Бондаренко, Г. Булахова, І. Давидова, В. Ільганаєва, Н. Кушнарєнко, О. Мар'їна, Ю. Новальська, О. Пастушенко, Л. Петрова, А. Соколов, М. Слободяник, Ю. Столяров, Г. Шемаєва та ін.), досі існує необхідність удосконалення діяльності бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції, направленої насамперед на виховання людини культури.

Науково доведено, що будь-яка соціальна зміна починається саме як зрушення всередині культури, як результат появи нових ціннісних орієнтацій, як результат впливу різноманітних соціокультурних закономірностей. Вже у XX ст. темпи культурних змін стали набагато швидшими. Тепер протягом одного покоління може чергуватися кілька культурних епох, викликаних потоком наукових та технічних знань, різного роду інформації.

Сьогодні ми маємо таку соціокультурну реальність: з одного боку, високий рівень розвитку у зв'язку з впровадженням інформаційних технологій в усі сфери діяльності; з іншого, – зміну системи базових цінностей, що характеризується втратою моральних орієнтирів, зростанням деградації суспільства, його нездатністю розрізняти "культурне" і "некультурне", "важливе" і "дріб'язкове", "істинне і хибне". Особливо ця проблема характерна для молоді зі ще не сформованими духовними цінностями, які легко сприймають інновації та найбільш схильні до впливу процесів, супутніх їм.

У зв'язку з ускладненням проблеми вибору духовних цінностей посилюється потреба в новому просвітництві та вихованні, що мають відповідати потребам сучасного суспільства. Виховання молоді, формування в неї відповідного світогляду відносяться до основних завдань не лише педагогів, але й бібліотеки, яка за допомогою різних видів й способів комунікації (зокрема й інтернет-комунікації) взяла на себе функцію гуманізувати інформаційний простір, сприяти формуванню у молоді ціннісних орієнтирів. Завдання полягає в тому, як, витягуючи з сучасних процесів, що відбуваються в суспільстві, явні цивілізаційні вигоди, забезпечити збереження базових моральних, культурних і соціальних цінностей. У цьому аспекті діяльність бібліотеки особливо важлива, адже вона як соціальний інститут перебуває в постійній взаємодії з усіма структурами суспільства, зберігає і передає культурну спадщину всім верствам населення, забезпечує вільний і рівний доступ до суспільно корисної інформації, сприяє утвердженню соціальної справедливості та є важливим стабілізуючим соціальним фактором.

Продуктивна діяльність сучасного суспільства розгортається в багатовимірному і несталому культурному просторі, який характеризується неконтрольованою і перенасиченою інформацією, часто сумнівного і навіть деструктивного характеру. У цьому розмаїтті інформаційних потоків бібліотека надає ту стартову інформацію, яка допомагає орієнтуватись у сьогоднішньому мінливому світі та сприяє культурному розвитку й успішній соціалізації конкретної людини, виступаючи її ретранслятором через духовні цінності, зафіксовані в інформаційних джерелах. Бібліотека як культурно-освітній заклад має низку відчутних переваг перед деякими іншими соціальними інститутами: вона більше за інших інституцій орієнтована на формування високого рівня культури (особливо у молоді); надає набагато більший вибір інформації, ніж різні засоби масової інформації; бібліотека – найбільш доступний для всіх без винятку категорій користувачів інститут культури, який здійснює інформаційний обмін шляхом надання документів на паперових та електронних носіях; її участь у даному процесі не має обмежень у часі. Як складна соціальна система сучасна бібліотека активно взаємодіє із зовнішнім середовищем і реалізує себе у ньому, дедалі більше виявляючи свою комунікативність і позиціонуючи себе як суб'єкт комунікації, наділений своїми специфічними комунікативними властивостями, відмінними від інших суб'єктів комунікації.

З огляду на ситуацію сьогодні різні установи (нові соціальні та культурно-дозвільні центри, інформаційні портали, інтернет-кафе, інтернет-клуби та ін.) в реальному і віртуальному режимі готові надавати соціальні, культурні, інформаційні послуги. Тому перед бібліотеками постає ще одне складне завдання – знайти своє місце в цьому інформаційно-культурному просторі. Багато бібліотек вже продемонстрували нові організаційні моделі, частково запозичені в інших культурних установах, частково самостійно обґрунтовані: з'явилися мультимедійні бібліотечні центри, бібліотеки – культурні центри, бібліотеки – організаційні майданчики місцевих спільнот та ін. У даний час науковці активно впроваджують у практику нову модель бібліотеки, що входить до системи соціальних комунікацій і призначена для відображення загальних закономірностей

функціонування бібліотеки під впливом зовнішнього середовища. В її комунікативному процесі виділяють такі основні комунікаційні відносини: бібліотекар – читач; бібліотекар – бібліотекар; читач – бібліотекар; віддалений користувач – сайт бібліотеки; читач – інтернет-ресурси [2, с. 206]. У змістовому наповненні цих відносин чільне місце займають культурно-інформаційний потенціал та результати культурно-інформаційної діяльності бібліотеки.

В умовах розгортання соціально-комунікаційної сфери суспільства бібліотеки дедалі активніше освоюють нові інформаційні технології: видавничі, рекламні, гіпертекстові, мультимедійні, телекомунікаційні, комп'ютерну обробку інформації та ін. Все ширше використовують Інтернет як сучасний ефективний засіб для підтримання зв'язків з читачкою аудиторією, особливо молоддю, яка активно спілкується за допомогою сервісів "Facebook", "Twitter" тощо. Ця взаємодія набула певних особливостей та урізноманітнила комунікаційні зв'язки в структурі бібліотечної діяльності. Сьогодні бібліотечне представництво в соціальній мережі є ефективним інструментом комунікації. Із звичайної книгозбірні бібліотека поступово перетворюється в сучасний універсальний інформаційно-культурний центр, який вибудовує свою комунікацію з читачами і користувачами за допомогою не лише традиційних, а й новітніх комунікаційних засобів. Такі властивості соціальних мереж, як мобільність і різноформатність контенту, інтерактивність, оновлюваність, реагентність, виявилися особливо затребуваними з боку наукових бібліотек вищих навчальних закладів. Зокрема, бібліотечні працівники наукової бібліотеки Хмельницького національного університету не залишилися осторонь процесів освоєння нових способів комунікації. Ще у 2011 році бібліотека відкрила свою сторінку у Facebook, для того щоб увійти в тісніший контакт з користувачами і запропонувати їм свої інформаційно-культурні послуги. Бібліотека активно поширює в мережі важливі повідомлення, анонси книжкових виставок та культурно-просвітницьких заходів, фотозвіти та відео проведених заходів, відеоролики за мотивами книг (буктрейлери) та ін., допомагаючи орієнтуватись молоді в сьогоднішньому мінливому світі, сприяючи її культурному розвитку, підтримуючи прагнення читати та отримувати корисну інформацію.

Якщо основне призначення веб-сайту бібліотеки – служити джерелом інформації, то призначення соціальної мережі – це інтерактивне спілкування бібліотекаря з користувачами та колегами (пам'ятаймо, що сама формальна кількість користувачів без зворотного зв'язку не говорить про якість сторінки!). Розуміння важливості інтерактивного спілкування, прислухання до думок і порад читачів, регулярне оновлення контенту, надання повної контактної інформації, якою може скористатися відвідувач сторінки – потенційний користувач бібліотеки – свідчить активне використання соціальної мережі Facebook бібліотекою вишу. Отже, видозмінюючи свою комунікативну функцію, сучасна бібліотека успішно виконує її як у віртуальному, так і в реальному просторі.

Ефективність діяльності бібліотеки залежить від правильно побудованої комунікації. Часто це завдання зводиться до переосмислення ролі конкретного бібліотекаря – як помічника і провідника у світі інформації на зміну владної стратегії впливу на читача [1]. Сучасна бібліотека насамперед повинна вибудовувати нові типи відносин між бібліотекарем і читачем, виробити інші навички спілкування, сприяючи тим самим формуванню сучасної полікультурної особистості, здатної сприймати світ у всьому його різноманітті й активно в ньому проявлятися.

Поки що це питання недостатньо взяте на озброєння бібліотечними працівниками. Але потрібно пам'ятати, що завдання бібліотек вишів полягає не лише в наданні користувачам доступу до якісних науково-інформаційних ресурсів та сприянні науковій діяльності навчального закладу, але й організовувати всі види діяльності таким чином, щоб

вони сприяли подоланню бар'єрів комунікації та ґрунтувалися на довірі користувачів. Бібліотекарям потрібно так організувати комунікації з читачами та професійними групами, щоб це був не односторонній вплив, а комунікація між рівними партнерами на основі суб'єкт-суб'єктних відносин. При цьому не треба забувати, що сучасна молодь потребує не тільки якісного задоволення своїх інформаційних запитів, а й уважного співрозмовника, заповнення дефіциту спілкування. Бібліотека таким чином виконує не тільки місію культурного посередника між читачем і книгою, а й щирого співбесідника.

Отже, саме діалог зі своєю цільовою аудиторією, діалог, орієнтований на близьке і далеке оточення, може підтримувати буття бібліотеки в сучасному культурному просторі. Адже бути почутим, зрозумілим і прийнятим можна тільки через діалог.

Слід зазначити, що бібліотека не існує сама для себе і сама по собі. Її існування виправдано і обумовлено тим, наскільки ефективно вона виконує свої функції. Однією з головних функцій соціокультурної діяльності бібліотеки є створення культурного середовища, призначеного для включення особистості в реальне життя, формування її соціальної активності. Іншими словами, головним завданням бібліотеки, якщо вона націлена на орієнтацію молоді в полікультурному просторі, є не формування пристосованої людини, що засвоїла норми, правила, способи дії і т. п., а виховання людини культури, здатної до адекватної оцінки не тільки свого місця в суспільстві, а й своїх інтересів і цілей, здатності до планування свого життєвого шляху, до реалістичної оцінки різних життєвих ситуацій, готовності до реалізації раціонального вибору лінії поведінки і відповідальності за цей вибір. Отже, бібліотека у своїй соціально-комунікативній діяльності орієнтована не стільки на збирання інформації, що містяться в документах, скільки на пробудження мислення людей, які освоюють ці документи.

Вирішення важливих виховних завдань неможливе без взаємодії з різними організаціями, що створює умови для розвитку зв'язків бібліотеки в сучасній системі соціальних комунікацій. Соціальне партнерство в бібліотечній сфері – вид взаємодії бібліотек з усіма суб'єктами суспільства, націлений на погодження і реалізацію інтересів усіх учасників виховного процесу. Сьогодні традиція взаємодії бібліотек з різними установами та організаціями для проведення спільних заходів отримує новий поштовх для розвитку. У даний час основними видами бібліотечної співпраці залишаються професійне партнерство (взаємодія між бібліотеками вишів, публічними, спеціалізованими, шкільними та ін.); партнерство з освітніми закладами (управліннями, відділами освіти, вищими навчальними закладами, загальноосвітніми тощо); партнерство із музеями, будинками культури, з книговидавцями, рекламними фірмами, засобами масової інформації та ін. Плідно співпрацюють бібліотеки і з різноманітними товариствами та спілками. Розширення зв'язків між бібліотеками, розвиток партнерства з іншими соціокультурними установами розширює уявлення про бібліотеку як про інформаційний і культурний центр суспільства [3, с. 62].

Бібліотеки залишаються відкритими для всіх, для співпраці з соціальними партнерами і один з одним, відкриті для діалогу і готові, використовуючи нові технології у своїй роботі, заявляти про себе, надавати послуги користувачам у тих формах, яких від неї очікують. Бібліотеки роблять все для того, щоб виконати своє основне завдання – сприяти моральному та естетичному розвитку суспільства.

Отже, сучасна бібліотека як складна комунікаційно-соціальна система активно взаємодіє із зовнішнім середовищем і реалізує себе у ньому, дедалі більше виявляючи свою комунікативність і позиціонуючи себе як суб'єкт комунікації. Включення бібліотеки в широке поле нових соціальних відносин дає можливість говорити про неї не тільки як про інформаційний, освітній, але й як про соціокультурний та комунікаційний центр.

Список використаних джерел

1. Генієва, Е. Ю. Библиотека как центр межкультурной коммуникации [Электронный ресурс] / Е. Ю. Генієва. – Режим доступа : <http://www.dslib.net/dokument-informacia/biblioteka-kak-centr-mezhkulturnoj-kommunikacii.html/> (дата звернення: 20.11.18). – Назва з екрана.
2. Слободяник, М. С. Бібліотека. Документ. Комунікації : вибрані праці / М. С. Слободяник. ; уклад. О. Кириленко, за наук. ред. В. Г. Чернеця. – Київ : Ліра-К, 2010. – 308 с.
3. Шемаєва, Г. В. Тенденції розширення взаємозв'язків бібліотеки у системі соціальних комунікацій / Г. В. Шемаєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 2. – С. 60–65.

Молчанова С. А.,
Научная библиотека,
Хмельницкий национальный университет

СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БИБЛИОТЕКИ В СОВРЕМЕННОМ КУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

В статье анализируется социально-коммуникативная деятельность библиотеки в условиях существенных изменений, которые происходят в современном культурном пространстве. Делается акцент на необходимости выстраивать новые типы отношений между библиотекарем и читателем, отмечается необходимость партнерского взаимодействия с различными организациями и учреждениями, что создает условия для развития связей библиотеки в современной системе социальных коммуникаций.

Ключевые слова: библиотека, коммуникации, культурное пространство, духовные ценности, сотрудничество.

Molchanova S. A.,
The Scientific Library
of the Khmelnytskyi National University

SOCIO-COMMUNICATIVE LIBRARY ACTIVITIES IN MODERN CULTURAL SPACE

The article analyzes the social communicative activity of the library in the conditions of significant changes that occur in the modern cultural space. Emphasis is placed on the need to build new types of relations between the librarian and the reader, the need for partnership with various organizations and institutions, which creates conditions for the development of library links in the modern system of social communications.

Keywords: library, communications, cultural space, spiritual values, cooperation.

УДК 004.65:021.61

Подрезова М. А.,

директор Научной библиотеки

Одесского национального университета

имени И. И. Мечникова,

Заслуженный работник культуры Украины

ТЕНДЕНЦИИ ПУБЛИКАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ УЧЕНЫХ ОНУ НА ОСНОВЕ ДАННЫХ SCOPUS И WEB OF SCIENCE

В статье рассмотрено текущее состояние публикационной активности сотрудников университета согласно наукометрическим базам данных Scopus и Web of Science, а также таким методам отражения научного потенциала высшего учебного заведения, как институциональный репозиторий и представление периодических изданий в базах данных.

Ключевые слова: электронные базы данных, Scopus, Web of Science, институциональный репозиторий.

Доступ к электронным наукометрическим базам данных Scopus и Web of Science в Одесском национальном университете имени И. И. Мечникова действует с 2016 года, а с ноября 2017 года благодаря включению университета в перечень высших учебных заведений и научных учреждений, находящихся в сфере управления Министерства образования и науки Украины, которым предоставляется бесплатный доступ (Приказ №1286 от 19.09.2017 г.) [1].

За время свободного доступа к информационным ресурсам можно отметить постепенный рост количества поисковых запросов в базах данных, на что повлияли многочисленные выступления на факультетах и индивидуальные консультации сотрудников отдела информационно-аналитического мониторинга Научной библиотеки ОНУ. Все сотрудники данного отдела прошли курсы повышения квалификации от Clarivate Analytics и в полном объеме владеют информационными ресурсами Web of Science, Journal Citation Reports, ResearcherID, EndNote, а также благодаря постоянному самообучению освоили такие ресурсы как Scopus, Scimago Journal & Country Rank, ORCID и др.

Как следствие повышения интереса к данным ресурсам, а кроме этого изменения в украинском законодательстве, в частности п. 6.6 и 6.7 Порядка формирования Перечня научных профессиональных изданий Украины (Приказ № 32 от 15.01.2018 г.) [2], стал рост публикационной активности сотрудников ОНУ имени И. И. Мечникова в научных изданиях, которые индексируются Scopus и Web of Science Core Collection.

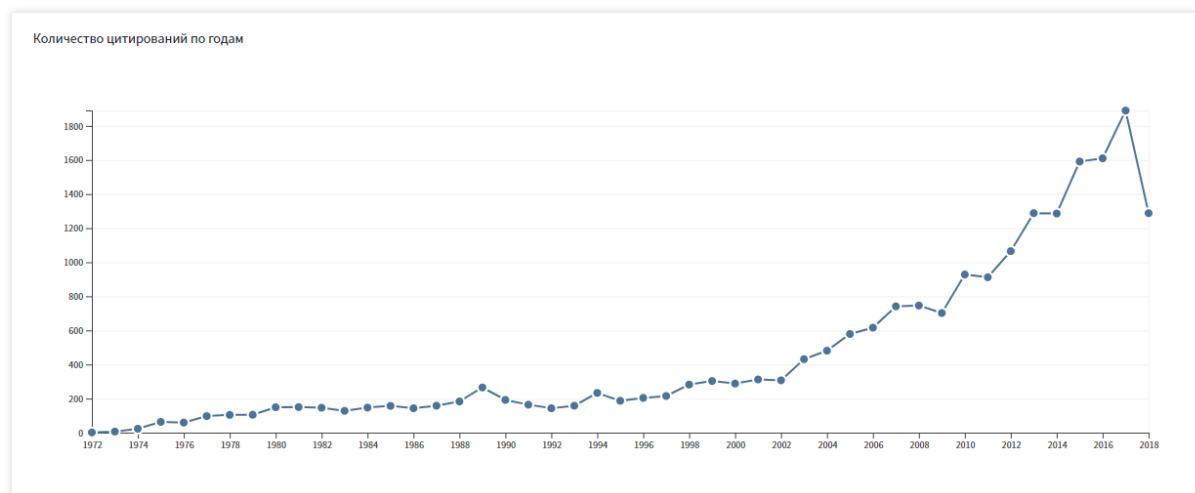
На 30.10.2018:

	Scopus	Web of Science Core Collection
Общее кол-во статей	3 412	4 613
Общее кол-во цитирований	19 074	21 499
Индекс Хирша	57	56

Кол-во статей, опубликованных в 2017 г.	159	136
--	-----	-----

В 2017 г. количество научных работ сотрудников университета, опубликованных в периодических изданиях, индексируемых базой данных Scopus, по сравнению с 2016 г., увеличилось на 18 %, в Web of Science Core Collection – на 22 %. Наибольшее количество статей было опубликовано по астрономии, физике, химии и математике.

Следует также отметить, что с каждым годом статьи ученых ОНУ цитируются все чаще, что может говорить не только о количественном приросте статей, но и о высокой оценке и признании научной деятельности университета.

Кроме этого, по данным Web of Science Core Collection, три статьи сотрудников университета на данный момент входят в число высокоцитируемых документов мира, что означает что данный документ получил достаточно цитирований, чтобы попасть в 1 % лучших представителей научной области.

Сотрудник ОНУ	Информация о статье		Научная область
Ponomarenko Larisa	Differences Between Tight and Loose Cultures: A 33-Nation Study	SCIENCE Том: 332 Вып.: 6033 С.: 1100-1104 MAY 27 2011	Психиатрия/Психология
Bekshaev Aleksandr	Extraordinary momentum and spin in evanescent waves	NATURE COMMUNICATIONS Том: 5 Номер статьи: 3300 MAR 2014	Физика
Medinets Sergiy	A review of soil NO transformation: Associated	SOIL BIOLOGY & BIOCHEMISTRY Том: 80 Стр.: 92-117 JAN 2015	Сельскохозяйственные науки

	processes and possible physiological significance on organisms		
--	--	--	--

Для дальнейшего роста публикационной активности ученых и роста наукометрических показателей университета, важен доступ к ресурсам, так как он дает возможность:

- поиска последних и актуальных научных работ в авторитетных изданиях мира по всем направлениям науки;
- доступа к базе патентной информации (Derwent World Patent Index);
- оценки влияния работ в определенной области посредством использования наукометрических показателей;
- поиска потенциальных соавторов, рецензентов, членов редакционной коллегии;
- поиска и выбора авторитетного издания для опубликования научных работ и т. д.

На повышение имиджа университета, кроме увеличения публикационной активности в журналах, индексируемых в базах данных Scopus и Web of Science Core Collection, влияет наличие институционального репозитория, который призван отображать научный потенциал вуза.

Электронный архив репозитарий ОНУ (ISSN 3210-7731) был создан в 2010 году, и прошел несколько этапов модернизации и усовершенствования. Во-первых, была внедрена обновленная версия DSpace и организован экспорт всех архивов, что позволило сделать систему поиска более удобной, а интерфейс более современным. Во-вторых, была изменена система коллекций, в связи с реорганизацией структуры вуза. И в-третьи, было пересмотрено и внесены правки и дополнения в Положение об электронном архиве-репозитарии ОНУ, что соответствует современным тенденциям развития данного направления.

Таким образом на данный момент для размещения в репозитарий ОНУ принимаются научные работы, авторами которых являются исключительно существующие или бывшие научные и научно-педагогические работники, аспиранты и студенты ОНУ, следующих видов:

- диссертации на соискание ученых степеней и авторефераты диссертаций;
- квалификационные выпускные работы соискателей высшего образования;
- статьи в научных изданиях и доклады;
- монографии,
- научные издания;
- отчеты в сфере научной и научно-технической деятельности;
- учебники, учебные пособия и другие научно- и учебно-методические работы;
- справочные издания.

Совершенно новым стало то, что академические тексты могут размещаться как в свободном (открытом) доступе, так и с ограниченным доступом. Ограничение доступа определяется автором научной работы или издательством научного издания, с установлением срока ограниченного доступа и объема текста для публикации. Таким образом репозитарий сможет отображать более полно научный потенциал сотрудников университета.

На данный момент общее количество научных работ, представленных в репозитории, составляет 18 191, за последний год было сдано и загружено практически 40 % всего контента.

Следует отметить, что за 2018 г. лидерами по присоединению к репозиторию и заключению авторских договоров стал факультет международных отношений, политологии и социологии; а лидерами среди сдачи документов – экономико-правовой факультет, сотрудники которого с января 2018 г. сдали 476 документов. Дополнительно архив репозитория ОНУ пополняется за счет оцифровки архивных выпусков периодических изданий ОНУ и поиска научных публикаций в открытых ресурсах.

Для расширения доступа к периодическим изданиям проводится постоянный поиск и анализ международных баз данных для дальнейшего включения изданий. Следует отметить, что сотрудники библиотеки анализируют базы данных и проводят отбор качественных ресурсов для включения периодических изданий вуза чтобы обойти "псевдометрики", которые могут нанести негативный отпечаток на репутацию изданий. Уже можно сказать о успехах этого года, периодические издания ОНУ представлены в следующих базах данных и ресурсах:

- **EBSCO** – ведущий поставщик электронных сервисов и баз данных на рынке информационных услуг. Данная платформа пользуется большой популярностью среди научных организаций, 85 % университетов и научных организаций всего мира пользуются данным ресурсом. Платформа EBSCO включает в себе более 400 полнотекстовых баз данных, базовый пакет в Украине состоит из 12 баз (7 полнотекстовых и 5 библиографических). Компания EBSCO сообщила о желании включить некоторые издания ОНУ в свои базы данных и на данный момент подписаны договора на следующие периодические журналы:

- Докса
- Проблеми сучасного літературознавства
- Сенсорна електроніка і мікросистемні технології

- **Slavic Humanities Index (Славянский гуманитарный индекс)** – это библиографическая база данных в области гуманитарных наук из Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы. Эта база данных обеспечивает доступ к научным и культурологическим журналам Украины, Польши, Чехии, России, Беларуси, Болгарии, Боснии и Герцеговины, Македонии, Сербии, Словении, Словакии, Черногории, Хорватии. На платформе собраны библиографические записи статей, рецензий на книги, сборников конференций и других материалов по широкому кругу дисциплин, включая историю, литературу, философию, языки, лингвистику, этнологию, театроведение и киноведение, культурологию и регионоведение.

Данная база данных не только включила 12 гуманитарных журналов нашего университета, но и предоставила бесплатный доступ к ресурсам платформы для ученых ОНУ.

- Для участия в ежегодном индексировании **Index Copernicus** поданы заявки от всех 27 периодических изданий ОНУ. Также в связи с открытием новой надстройки ICI World of Journals проводится загрузка выпусков за последний 4 года в данную базу.

- **Directory of Open Access Journals (DOAJ)** — международный мультидисциплинарный каталог журналов открытого доступа. Считается хорошим тоном, если журнал открытого доступа присутствует в данном ресурсе. Подготовительные процесс занимает достаточно много времени, так как для включения требуется достаточно много

расширенной информации на сайте издания. На данный момент уже прошли все этапы и приняты следующие издания:

- Вісник Одеського національного університету. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство;
- Вісник Одеського національного університету. Хімія;
- Мікробіологія та біотехнологія;
- Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління.

Список используемой литературы

1. Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.09.2017 № 1286. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1286729-17> (дата звернення 30.10.18). – Назва з екрану.
2. Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 № 32. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18> (дата звернення 30.10.18). – Назва з екрану.

Подрезова М. О.,

директор Наукової бібліотеки
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова,
Заслужений працівник культури України

ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ВЧЕНИХ ОНУ НА ОСНОВІ ДАНИХ SCOPUS TA WEB OF SCIENCE

В статті розглянуто поточний стан публікаційної активності співробітників університету відповідно до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, а також таких методів відображення наукового потенціалу ЗВО, як інституційний репозитарій та представлення періодичних видань в базах даних.

Ключові слова: електронні бази даних, Scopus, Web of Science, інституційний репозитарій.

M. O. Podrezova

Director of the Scientific Library
of Odessa I. I. Mechnykov National University,
Honored Worker of Ukraine Culture

THE PUBLICATION ACTIVITY TENDENCIES OF THE SCIENTISTS OF ONU BASED ON THE DATA OF SCOPUS AND WEB OF SCIENCE

The article considers the current state of the publication activity of the university staff based on the data of the scientometric databases Scopus and Web of Science, as well as on such visualization methods of the scientific potential of HEI as an institutional repository and publishing of periodical issues in electronic databases.

Keywords: electronic databases; Scopus; Web of Science; institutional repository.

УДК 02:378(477)

Сидоренко А. І.,

канд. пед. наук, доцент,
каф. інформаційної, бібліотечної
та архівної справи, Відокремлений підрозділ
"Миколаївська філія Київського
Національного Університету Культури і Мистецтв"

ПРОЕКТНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Висвітлені роль, значення проектного навчання майбутніх фахівців інформаційної сфери у закладах вищої освіти України. Охарактеризовані види проектного навчання, зокрема ті, що впроваджені у навчальний процес ВП "Миколаївська філія КНУКіМ" з урахуванням трансформації змісту освіти та формування професійних компетентностей майбутніх фахівців для бібліотек та інформаційних центрів.

Ключові слова: вища освіта, освітні реформи, професійні компетентності, дисципліни, заклад вищої освіти.

На сучасному етапі розвитку професійної вищої освіти в Україні важливим є підготовка фахівців, які б відповідали сучасним вимогам, були конкурентноспроможними, компетентними, креативними, мобільними, здатними до професійного зростання тощо. Однією з важливих умов також є необхідність підготувати фахівців з означеної спеціальності на рівні професійних стандартів, враховуючи зміни у парадигмах освіти в умовах глобалізаційних процесів. Отже, сучасна освіта виступає ресурсом підготовки спеціалістів, здібних сприймати нові підходи в науці, технології, бізнесі тощо.

Однією з важливих питань сучасної освіти є її якість, що має прояв не тільки на засвоєння студентами певної суми знань, а й розвиток пізнавальних здібностей особистості, її важливих компетентностей. Однією з технологій освіти є проектне навчання, що передбачає метод проектів. Проектне навчання – це "освітня технологія, націлена на придбання учнями нових знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь і навиків завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку" [4]; це метод, навчаючись за яким, учні, певний час досліджуючи і реагуючи на справжні, цікаві та складні питання, отримують потрібні знання та навички [1]. Переваги проектного навчання полягають в тому, що традиційна аудиторія перетворюється у відкритий навчальний простір, в якому учні (студенти) рухаються у власному темпі; у процесі виконання проекту виникає потреба в самонавчанні та самовдосконаленні; навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань [1].

Сучасність насичена різноманітними проектами. Не є винятком і бібліотечна сфера, проектна діяльність якої виступає інструментом її модернізації. Проектна діяльність є методом, спрямованим на вироблення самостійних дослідницьких умінь, що сприяє розвитку творчих здібностей і логічного мислення, об'єднуючий знання, отримані в ході навчального процесу [3]. Такий формат навчання передбачає залучення учнів (студентів) до систематизації та набування знань, створення власних продуктів. Він розвиває навички критичного мислення, співпраці, спілкування, міркування, синтезу та стійкості в умовах обмеженого часу та визначеної мети [8].

Серед основних розробників проектного підходу були американські вчені-педагоги, такі як Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатрик і ін. На протигагу традиційній системі навчання, заснованій на запам'ятовуванні нового матеріалу, вони вважали пріоритетним сам процес самостійного пізнання учнями нового матеріалу, супроводжуваного міркуваннями. Так, були сформовані: модель навчання (концепція) прагматичного навчання Джона Дьюї (США), в якій започатковані ідеї побудови навчання на активній основі через доцільно-мотивовану діяльність учня у співвідношенні з його особисто-визначеним інтересом; модель Вудворта, при якій учні спочатку вивчають матеріали, набувають знань і навичок, які їм знадобляться для конструювання проектів та модель Річардса, яка припускає "занурення у проблему, її фундаментальне дослідження" [6].

Близькими до проектних технологій навчання є такі системи організації занять: лабораторний план організації занять, запропонований О. Паркхерст (початок XX ст., США), при якому учні працювали над матеріалом самостійно і здавали звіт під час виконання проекту; "План Трампа" – система навчання, розроблена професором педагогіки зі США Ллойдом Трампом (60-ті роки XX ст.) яка у 80-ті роки була модернізована у лекційно-семінарську систему навчання [5].

У педагогіці початку XX ст. метод проектів розглядався як засіб всебічного вправи розуму і розвитку мислення (П. Ф. Каптерев); формування творчих здібностей (П. П. Блонський); розвитку самостійності і підготовки школярів до самостійного трудового життя (С. Т. Шацький); підготовки вихованців до професійної діяльності (А. С. Макаренко); злиття теорії і практики в навчанні (Е. Г. Касар, М. В. Кружкіна, В. В. Ігнат'єв, В. Н. Шульгін) [4].

Питання проектного навчання у другій половині XX – початку XXI ст. вивчалися зарубіжними та вітчизняними дослідниками В. Гузєєвою, О. Крюковою, О. Пехотою, О. Полат, Л. Савченко, І. Чечель та ін. Серед аспектів досліджень – питання історії виникнення, термінології, діяльнісного компоненту проектного навчання; його особливостей та проектувальних вмінь учнів, студентів; класифікації проектів навчання та ін. Питання проектного навчання фахівців інформаційно-бібліотечної сфери (як в межах підготовки так і підвищення кваліфікації) та проектної діяльності бібліотек піднімалися у публікаціях Н. Жадько, С. Качанової, В. Ключова, В. Пашкової, В. Скар, І. Суислової, А. Чачко, І. Шевченко, Г. Шемаєвої, Т. Ярошенко та інших.

Впровадження інформаційних технологій, зміна соціальних функцій бібліотек сприяють змінити вимоги до підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, заохотити студентів до креативного мислення, впровадити інноваційні технології освіти. "Трансформується не лише сфера, для якої готуються фахівці, а й характер знань та професійної поведінки бібліотекарів" [7]. Проектне навчання сприяє врахувати реальні потреби бібліотек, не відставати від реальних стандартів та світових тенденцій бібліотечної освіти; навчити вчитися і здобувати знання протягом життя; працювати в проектах; розвивати здатність до креативності, лідерства, самоорганізації, здобути інші компетенції XXI століття.

Факторами, що впливають на завдання і зміст бібліотечно-інформаційної освіти виступають: стан і тенденції розвитку економіки, науки, культури; проблеми і перспективи розвитку бібліотечної теорії і практики; сучасні реформи вітчизняної освіти; інформатизація суспільства. Актуальним, підкреслює Т. В. Новальська, є питання наступності здобуття вищої інформаційної, бібліотечної та архівної освіти у рамках інтегрованої спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", визначення переліку дисциплін, які має опанувати майбутній фахівець на різних освітніх рівнях, зберегти спадкоємність фахової

підготовки, забезпечити послідовне формування фахового світогляду та відповідність визначеним компетентностям [2]. Використання методу проектів у сучасній бібліотечно-інформаційній освіті дозволяє реалізувати особистісно-діяльнісний і особистісно-орієнтований підходи до освіти особистості. Ці підходи базуються на застосуванні знань і вмінь, отриманих під час вивчення різних фахових дисциплін на різних етапах навчання, інтегрувати їх у процесі роботи над проектом. Це забезпечує позитивну мотивацію, диференціацію у навчанні, активізує самостійну творчу діяльність студентів – майбутніх працівників інформаційної сфери, під час виконання проекту.

У процесі навчання майбутніх фахівців інформаційно-бібліотечної сфери використовуються дослідницькі, інформаційні, творчі та практично-орієнтовані проекти. Розглянемо деякі, що були впроваджені в освітній процес Миколаївської філії (нині Відокремленого підрозділу "Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв").

Важливим видом є дослідницькі проекти, які потребують чіткої структури, актуальності, мети, об'єкта, предмета дослідження, визначення методів тощо. Результатом таких проектів стало написання дипломних робіт (з 1975 р.), курсових і бакалаврських робіт; текстів доповідей на науково-теоретичні та науково-практичні конференції; підготовка наукових робіт на олімпіади та конкурси. Тематика таких дослідницьких проектів за ці роки різноманітна: запропонована викладачем, студентом або за замовленням практики (провідних бібліотек міста Миколаєва за не розробленими проблемами). Прикладом спільного дослідницького проекту можна назвати проект з вивчення історії бібліотечної справи Миколаївської області кафедри бібліотекознавства і бібліографії Миколаївської філії з Миколаївською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. О. Гмирьова. Результатом такої діяльності стали дипломні дослідження: "Історія бібліотечної справи на Миколаївщині (1803–1917 рр.)", "Особливості формування фондів бібліотек м. Миколаєва у дореволюційний період (1803–1917 рр.)", "Історія Севастопольської морської бібліотеки" та ін. Також були підготовлені дослідницькі проекти з історії бібліотечної справи Херсонської та Одеської областей.

Модулем дослідницького проекту є інформаційні проекти. Цей вид проектів спрямований на збирання інформації про об'єкти, явища інформаційної та бібліотечної сфери, аналіз та узагальнення цієї інформації. Як і дослідницькі проекти, вони потребують чіткої структури та можливості її зміни у ході роботи над проектом. Результатом таких проектів є презентації; наукові доповіді; статті; обговорення на тематичних круглих столах, читальних об'єднаннях бібліотек, заходах молодіжної секції Миколаївської обласної бібліотечної асоціації; на навчальних предметних конференціях, проведених автором за дисциплінами "Документознавство", "Документні ресурси бібліотек", "Управління сучасною бібліотекою", "Бібліотечна професіологія", "Інноваційно-методична робота в бібліотеці".

Творчі проекти. Цей вид проектів бібліотечно-інформаційної освіти не має детально-опрацьованої структури діяльності учасників (студентів), вона змінюється, упорядковуючись кінцевому визначеному результату. Формами представлення виступають проекти масових заходів бібліотек, буктрейлери, електронні бібліографічні покажчики, віртуальні книжкові виставки, проекти виставок-інсталяцій, веб-сайтів бібліотеки, макет електронної бібліотечної газети, тематичні бібліотечні проекти, ігрові проекти, проекти профорієнтаційних квестів з презентацією професії; інтерактивні вікторини тощо. Прикладом творчих проектів можна назвати створені презентації та відео до дня святкування 204-річниці з дня народження Т. Г. Шевченка, підготовлені малюнки до його віршів і творів студентами кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи та кафедри дизайну. Матеріали представлені

в групі "Медіабізнес" ВП "МФ КНУКіМ" на фейсбук. Творчими проектами є і щорічна посвята студентів першого курсу спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Практично-орієнтовані проекти орієнтовані на інтереси учасників. Прикладом підготовки такого проекту є участь студентів спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія" в Ярмарці ідей (Миколаїв, 2015 р., Миколаївська обласна бібліотека для дітей), на якій студентські проекти були "куплені" окремими бібліотеками України і впроваджені в практику їх роботи. Проекти «Фотоконкурс "Селфі з книгою"», регіональний проект "School Book Crossing", проекти з циклу "Туристичний хакатон" та ін.

Таким чином, на противагу традиційній системі навчання, що заснована на запам'ятовуванні нового матеріалу, впроваджується система проектного навчання, в якій пріоритетним є процес самостійного пізнання і створення нового продукту. Воно "сприяє формуванню як критичного, так і творчого мислення, тому що використовує безліч дидактичних підходів: навчання в справі, незалежні заняття, спільне навчання, мозковий штурм, рольова гра, проблемне навчання, дискусія, групове навчання" [9].

Отже, проектне навчання виступає інструментом модернізації освітньої діяльності, фактором формування творчого потенціалу студентів і викладачів, важливою умовою інноваційного розвитку закладу вищої освіти. Проектне навчання дозволяє генерувати нові ідеї, бачити шляхи їх можливого втілення в бібліотечну сферу, формування готовності до включення у проектну діяльність бібліотек, що є рушійною силою інноваційного розвитку, виступає важливим завданням інформаційної освіти. Метод проектів найбільш адекватний для завдання розвитку навчальної компетентності, оскільки він дозволяє з'єднати головні складові її формування, а саме розвиток пізнавальної спрямованості особистості студента з досвідом його самостійної дослідницької діяльності в якості суб'єкта освітнього процесу [4].

Список використаних джерел

1. Дьоміна, І. Проектне навчання: коротко про головне [Електронний ресурс] / І. Дьоміна. – Режим доступу : <http://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>. – Заголовок з екрана.
2. Новальська, Т. В. Наступність здобуття вищої бібліотечно-інформаційної та архівної освіти в умовах реформування / Т. В. Новальська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 1. – С. 4–10.
3. Пехота, О. М. Проектна технологія / О. М. Пехота // Освітні технології / за ред. О. М. Пехоти. – Київ, 2004. – С. 148–162.
4. Проектне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://stud.com.ua/57093/pedagogika/proektne-navchannya>. – Назва з екрана.
5. Проектне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://allref.com.ua/uk/skachaty/Proektnoe_obuchenie. – Назва з екрана.
6. Савченко, Л. О. Проектна діяльність у практиці вищої педагогічної школи [Електронний ресурс] / Л. О. Савченко. – Режим доступу : <http://scaspee.com/6/post/2013/01/11.html>. – Заголовок з екрана.
7. Сербін, О. Аспекти реформування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О. Сербін, Т. Ярошенко // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 2. – С. 12–15.
8. Чечель, І. Метод проектів, или Попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула / И. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 11–17.
9. Что такое проект? / Е. Полат, И. Петрова, М. Бухаркина та ін. // Відкритий урок. – 2004. – № 5–6. – С. 10–17.

Сидоренко А. И.,
канд. пед. наук, доцент,
каф. інформаційного, бібліотечного
и архівного дела, Отдельное подразделение
"Николаевский филиал Киевского Национального
Университета Культуры и Искусств»

**ПРОЕКТНОЕ ОБУЧЕНИЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
ИНФОРМАЦИОННОЙ СФЕРЫ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ
ОБРАЗОВАНИЯ**

Освещены роль, значение проектного обучения будущих специалистов информационной сферы в учреждениях высшего образования Украины. Охарактеризованы виды проектного обучения, в частности те, что внедрены в учебный процесс ОП "Николаевский филиал КНУКиИ" с учетом трансформации содержания образования и формирования профессиональных компетенций будущих специалистов для библиотек и информационных центров.

Ключевые слова: высшее образование, образовательные реформы, профессиональные компетентности, дисциплины, учреждение высшего образования.

Sydorenko A. I.,
Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor, Mykolaiv branch of
Kyiv National University of Culture and Arts

**PROJECT TRAINING OF FUTURE FACTORS OF THE INFORMATION SECTOR IN
CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF CONTENT OF EDUCATION**

The role, significance of project training of future specialists of the information sphere in higher education institutions of Ukraine is highlighted. The described types of project training, in particular those introduced into the educational process of the Mykolaiv branch of KNUCaA, taking into account the transformation of the content of education and the formation of professional competences of future specialists for libraries and information centers.

Key words: higher education; educational reforms; professional competence; discipline; institution of higher education.

УДК 027.54:004.7

Сидоренко Т. В.,
канд. наук з соц. комунікацій,
доц. за наказом, кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи
Відокремлений підрозділ "Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв"

**ВІРТУАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОСТІР СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
БІБЛІОТЕК**

Дається характеристика віртуального комунікативного простору, поняття, форми комунікації. Розглядаються особливості віртуального середовища, що виступає комунікативним простором бібліотек, форми, що сприяють рекламі бібліотеки та читанню.

Ключові слова: віртуальний комунікативний простір, форми комунікації, бібліотека, соціальні мережі.

Інформаційно-комунікативні технології створили новий комунікативний простір, нову соціокультурну реальність. Вони спричинили "трансформацію комунікаційних механізмів між бібліотекою та її користувачами, відкривши нові можливості для представлення бібліотечних фондів та надання до них широкого доступу" [2].

Віртуальний комунікативний простір – це простір, створений комп'ютерними технологіями, що дозволяє людям взаємодіяти між собою і з представленими в ньому об'єктами. У ньому реалізуються потреби у спілкуванні, пізнанні, розвагах. Віртуальний простір – це "цифровий універсум, що радикально трансформує простір і час, фундаментальні виміри людського життя" [8, 6].

Глобальні трансформації сучасного світу здійснюють свій вплив і на бібліотеки, які займають одне з ключових позицій в інформаційній структурі суспільства. Адаптуючись до нових викликів суспільства, бібліотеки активно використовують нові формати спілкування в системі соціальних комунікацій – віртуальне середовище.

Окремі питання формування та використання віртуального середовища бібліотеками вивчали С. Головаха, Т. Гранчак, Є. Кулик, О. Курбан, О. Мар'їна, С. Назаровець, О. Онищенко, В. Струнгар, Л. Трачук та ін. Вони роблять акцент на такі аспекти, як: бібліотека і користувач у віртуальному просторі (Є. Кулик); особливості представлення бібліотек у соціальних медіа (В. Струнгар); адаптація бібліотек до цифрового простору (О. Мар'їна), використання бібліотеками соцмереж (Т. Гранчак), соцмережі як чинник розвитку громадянського суспільства (О. Онищенко), електронна бібліографічна продукція на сайтах бібліотек (Л. Трачук), електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій (Г. Шемаєва), бібліотека 4.0: технології та сервіси майбутнього (С. Назаровець, Є. Кулик), соціальні мережі як інструмент у галузі PR (О. Курбан) тощо.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується створенням великої кількості інтерактивних середовищ, підвищенням попиту на візуальний контент, інтерактивністю у комунікаційних системах, здійсненням зворотного зв'язку з аудиторією користувачів. Інтернет, що став основою глобальної комунікації створює умови для формування нових видів і форм комунікації. Дослідники виділяють чотири категорії форм комунікації, що представлені у цифровому просторі:

- асинхронна комунікація: один до одного;
- асинхронна комунікація: багато до багатьох;
- синхронна комунікація: один на один, один до кількох, один з кількома;
- асинхронна комунікація: багато й один, один на один, один і багато [5].

Переважає комунікаційна модель "багато до багатьох", яка органічно передбачає як інтерактивну міжособистісну взаємодію індивідумів між собою, так і комунікацію безпосередньо з самим цифровим середовищем [5]. Це "транзактна медійна комунікація", що передбачає перехід до таких міжособистісних комунікаційних відносин, в яких кожна сторона може по черзі виступати в ролі відправника, одержувача або передавача інформації. При цьому інформація не просто передається від відправника до споживача, а й саме середовище створюється і видозмінюється під її впливом і в новому перетвореному вигляді сприймається всіма її учасниками [1, 5].

У сучасних умовах здійснюється формування інноваційної моделі комунікації, в якій і бібліотеки, і користувачі мають однакові можливості з точки зору віртуалізації інформаційних продуктів і послуг [5]. При цьому бібліотекарі мають бути готовими трансформувати представництва в соціальних медіа у середовище для навчання, поширення знань та розвитку молоді [3].

У сучасній моделі суспільства знань в бібліотеці повинно поєднуватися традиційне бібліотечне обслуговування і сервіси електронної бібліотеки. Серед нових підходів до розвитку бібліотечної справи та, зокрема, комунікацій у бібліотечному просторі, фахівці називають синергетичний підхід [6], який полягає у розвитку бібліотеки через надходження до неї зовнішньої інформації та готовності її співробітників до обумовлених новою інформацією трансформаційних процесів.

Складовою частиною віртуального бібліотечного простору є сайти, блоги, представництво в соціальних мережах. Бібліотечні профілі у соціальних мережах представлені оригінальними дописами, фото, відео- та аудіофайлами, прес релізами, перепостами, меншою мірою – обговореннями.

Бібліотеки плідно працюють над формуванням віртуального бібліотечного середовища, використовуючи соціальні мережі різного формату Facebook, YouTube.com., Instagram, Twitter та ін., які містять як текстовий, так і візуальний контент. Тематика контенту різна в бібліотеках окремих типів і видів: фото і відео заходів, анонси та звіти заходів; віртуальні виставки, презентації; анотації книг, рекомендованих для прочитання; в окремих бібліотеках – цифрові копії документів. Контент сайтів також містить інформацію про історію, структуру, контакти, інтернет-ресурси та власні електронні ресурси, веред яких значне місце займають електронні каталоги, віртуальні проекти, онлайн-акції, буктрейлери. Так, на сайтах публічних бібліотек представлені віртуальні проекти "Музей книги", "Мистецький Хайвей", "Краєзнавство Таврії", Херсонський портал "АртКавун", "Буккросинг", онлайн-акція "Читаємо Олеса Гончара" (Херсонська ОУНБ); 3D-книжки, веб-уроки з інформаційної культури, відеопрезентації з краєзнавства, онлайн-газета "ЮЖане", буктрейлери, буктізери, відеочеленджі, відеоекскурсії (Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна); рекомендаційно-бібліографічний сервіс "Вітальня Дніпрової Чайки" – біобібліографічний веб-посібник у жанрі електронної бібліографічної іграшки, "Казочка на добраніч", "Віртуальний ЛітПортал" (Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки); "Звуковий силует Миколаєва" (Центральна міська бібліотека ім. М. Кропивницького) та ін.

Бібліотеки активно освоюють і Instagram, який "може бути ефективним у випадку оперативного розміщення інформації про події в бібліотеці" [2]. Представлення бібліотек у блогах також є фактором покращення комунікації у віртуальному середовищі, засобом їх рекламування.

Новим жанром віртуальних продуктів і послуг бібліотек є інфографіка. Прикладом може бути рубрика "Візуальна аналітика", що містить візуальне графічне представлення інформації. У майбутньому – використання мобільних застосунків, які вже поширені у бібліотеках зарубіжних країн.

Соціальні мережі, які використовуються для популяризації бібліотек, отримали статус не тільки віртуального простору для знайомств, спілкування тощо, але й зручного засобу обміну інформацією, а подекуди й виконують функції ЗМІ.

Віртуальна реальність має на сучасному етапі таке ж важливе значення, як і реальні комунікативні практики – через свої особливості: породженість, актуальність, автономність, інтерактивність. Але бібліотекам характерна інерційна адаптація до використання розмаїття

форм віртуальної комунікації. Дослідники пояснюють це професійним консерватизмом, складністю технологічних і організаційних інновацій, психологічними чинниками, складом працівників бібліотек, їх рівнем освіти та підготовки до таких змін. На думку О. Мар'їної, адаптація бібліотек до цифрового медіасередовища стає необхідністю та шансом, який потрібно реалізувати системно і в стислі терміни, керуючись при цьому не тільки технологічною та економічною доцільністю, але і соціальною значимістю бібліотечно-інформаційної сфери діяльності в умовах розширення інформаційного простору [4].

Отже, віртуальність не лише інтерпретує, а й формує реальність, породжуючи її [7]. Віртуальний простір сприяє віртуалізації інформаційних продуктів, удосконаленню соціокомунікативної діяльності бібліотек. Застосовуючи технології соціального медіа маркетингу, бібліотеки проявляють себе у соціальному просторі як соціально-комунікативний інститут, суб'єкт комунікації. Бібліотека стає провідником нової культури – віртуального обміну, віртуального читання, віртуального спілкування й пізнання. Віртуальний простір сприяє також і формуванню нового, збагаченого образу бібліотеки відповідного тенденціям розвитку інфосфери.

Список використаних джерел

1. Брайант, Дж. Основы воздействия СМИ / Дж. Брайант, С. Томсон. – Киев : Изд. дом "Вильямс", 2004. – 396 с.
2. Гранчак, Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг / Т. Гранчак // Бібл. Вісник. – 2016. – № 1. – С. 18–29.
3. Кулик, Є. Форсування віртуального бібліотечного простору для бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва / Є. Кулик // Вісн. Кн. палати. – 2014. – № 12. – С. 28–31.
4. Мар'їна, О. Ю. Адаптація бібліотек до цифрового простору: переосмислення соціальних змін / О. Ю. Мар'їна. – Режим доступу : <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/916>. – Заголовок з екрана.
5. Мар'їна, О. Ю. Бібліотеки України в цифровому медіапросторі: теоретико-методологічні засади розвитку : дис... д-ра наук з соц. ком. / О. Ю. Мар'їна. – Харків, 2018. – 601 с.
6. Струнгар, А. Комунікація в бібліотечному просторі: синергетичний аспект / А. Струнгар // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 2. – С. 19–21.
7. Почепцов, Г. Віртуальний простір проти реального [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – Режим доступу : http://ms.detector.media/ethics/manipulation/virtualniy_prostir_proti_realnogo/. – Дата звернення: 08 квіт. 2018.
8. Штанько, В. І. Віртуальний комунікативний простір і проблеми самоідентифікації особистості / В. І. Штанько // Вісн. ХНУ. Сер. Теорія культури і філософія науки. – Харків, 2012. – № 1029 (1), вип. 47. – С. 5–12. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhITK_2012_1029\(1\)_47_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhITK_2012_1029(1)_47_3).

Сидоренко Т. В.,

канд. наук по соц. коммуникациям,
доц. по приказу, каф. информационного,
библиотечного и архивного дела,
Отдельное подразделение "Николаевский филиал
Киевского национального университета культуры и искусств"

ВИРТУАЛЬНАЯ СРЕДА КАК ПРОСТРАНСТВО СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ БИБЛИОТЕК

Дается характеристика виртуального коммуникативного пространства, понятие, формы коммуникации. Рассматриваются особенности виртуальной среды, что выступает коммуникативным пространством библиотек, формы способствующих рекламе библиотеки и чтению.

Ключевые слова: виртуальное коммуникативное пространство, формы коммуникации, библиотека, социальные сети.

Sydorenko T. V.,

Candidate of Sciences in Social Communications,
appointed docent of the Department of information,
library and archives sciences Mykolaiv
branch of the Kiev National University of Culture and Arts

VIRTUAL ENVIRONMENT AS A SPACE OF SOCIOCULTURAL COMMUNICATION OF LIBRARIES

The characteristic of the virtual communicative space, the notion, the form of communication is given. The peculiarities of the virtual environment, communicative space of libraries, forms promoting the library's advertising and reading are considered.

Key words: virtual communicative space, forms of communication, library, social networks.

УДК 027.7(415)

Скрипник А. В.,

Терзова І. В.,

Бібліотека,

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

Книгозбірні університетів Ірландії: погляд українського бібліотекаря

У статті аналізується досвід роботи у бібліотеках університетів Ірландії. Розглянуто сучасні підходи до обслуговування читачів.

Ключові слова: бібліотечні технології, інформаційні ресурси, програма Еразмус+, Ірландія.

У рамках проекту Еразмус+ "Розвиток потенціалу вищої освіти" два співробітника НБ МНУ ім. В. О. Сухомлинського були запрошені партнером університету Лімерикським інститутом технологій до Ірландії, місто Лімерик. Еразмус+ – це програма Європейського Союзу, що підтримує проекти, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, молоді і спорту.

Метою візиту було вивчення діяльності бібліотек вишів Ірландії та ознайомлення з досвідом використання сучасних технологій. Освітня подорож до Ірландії дала нам можливість побачити наочно повсякденну роботу ірландських бібліотек, почерпнути цінні ідеї та трішки помріяти, адже все-таки на вітчизняні бібліотеки ще чекає довгий шлях змін.

Програма візиту була побудована таким чином, що ми побували у бібліотеках двох закладів вищої освіти та їх окремих кампусах, а також відвідали міську публічну бібліотеку Лімерика.

Спочатку хотілося б трошки розповісти про смарагдову Ірландію і чарівне містечко Лімерик.

Ірландія – держава в північно-західній Європі, яка займає майже всю територію о. Ірландія. Населення країни 4 млн. 600 тис. осіб, столиця – Дублін. Ірландія займає 5-е місце у світі в Індексі розвитку людського потенціалу. Країна має високі показники в системі освіти, політичній свободі й дотриманні громадянських прав.

Лімерик (ірл. Ливнях) – місто розташоване на мальовничому березі річки Шаннон. Важливий торговельний та адміністративний центр, третє за чисельністю населення місто Ірландії (приблизно 90 тис. жителів). Історія Лімерика налічує більше 1000 років. Це місто контрастів, в ньому гармонійно поєднується сучасне і минуле. Саме ця область Ірландії визнана найбільш мальовничою завдяки своїм зеленим пагорбам і стрімкому берегу Атлантичного океану.

В перші дні перебування в Ірландії ми знайомилися з бібліотечною системою Лімерикського інституту технологій. ЛІТ – це заклад вищої освіти Ірландії, який є членом Союзу технологічних університетів країни. Історія закладу починається в 1975 році, і вже в 1997 році він отримав статус технологічного інституту. Інститут складається з 4 факультетів: мистецтво і дизайн, інженерія та інформаційні технології, бізнес і гуманітарні науки. Кількість студентів 8 тис., викладачів 300 осіб.

Бібліотека ЛІТу складається з чотирьох підрозділів у кампусах:

- Моліш (LIT Moliysh Library), м. Лімерик;
- Школи мистецтва та дизайну (LSAD Library), м. Лімерик;
- Турлес (LIT Thurles Library), м. Турлес;
- Школи веб-дизайну Тіпперері (LIT Clonmel Library), м. Клонмел.

Кампус Моліш вражає своїми дизайном та розмірами, а бібліотека – кількістю комп'ютерної техніки, вона оснащена сучасним обладнанням та кількістю комп'ютерної техніки. Тут знаходяться безліч сучасних автоматизованих робочих місць для студентів і викладачів, розмножувально-копіювальна техніка, послугами яких безкоштовно може скористатися кожен користувач за допомогою єдиної студентської картки.

ЛІТ був заснований відносно недавно, і за основу будови Інституту та бібліотеки було взято американську систему. В бібліотеці використовується Десяткова класифікація Дьюї (ДКД). Цікаво те, що книги шифруються не так детально, як у нас. Шифри досить короткі, головне щоб було зрозуміло, до якої галузі знань відноситься книга.

У бібліотеці кампусу Моліш приблизно 50 тис. документів, у штаті 7 співробітників, кожен з них виконує всі бібліотечні процеси, тобто чіткого розмежування обов'язків немає. На рецепції чергують два бібліотекарі у дві зміни, всі інші співробітники працюють з електронними запитами, обробляють нові надходження та в спеціально обладнаних офісах займаються внутрішньо-бібліотечною роботою.

Бібліотекарі ЛІТ в основному працюють не з книгою, а з читачем, система орієнтації на клієнта, в якій відвідувач бібліотеки має змогу знайти все, що йому потрібно самостійно, а бібліотекар виступає своєрідним консультантом, посередником між клієнтом та інформацією. Це забезпечується шляхом абсолютно відкритого доступу до бібліотечних фондів, що дозволяє не нав'язувати або обмежувати право вибору клієнта на інформацію, а надає вільну орієнтацію серед інформаційного бібліотечного простору.

Нас зацікавила система зберігання періодичних видань. Як виявилось, у всіх бібліотеках Ірландії паперовий варіант журналів та газет зберігається один рік. Всі газети та журнали попередніх років видання оцифровуються та зберігаються у вигляді мікрофільмів. Для їх перегляду обладнані АРМ зі спеціальним устаткуванням.

Цікавинкою для нас стали кімнати для групових занять студентів. Такі кімнати є для малих груп і великих, вони обладнані спеціальними зручними меблями, дошками і необхідною технікою.

Сайт бібліотеки знаходиться у вільному доступі в Інтернеті, на ньому розміщена, вся інформація про бібліотеку та її діяльність. А от скористатися каталогом, повнотекстовими та наукометричними базами даних можна тільки після входу в особистий кабінет користувача, тобто у кожного студента та викладача є особистий номер картки, універсальний для всіх сервісів Інституту.

На запитання про кількість відвідувань ірландська колега задумалася та відповіла – "Приблизно 700–800 запитів на день, але ми не рахуємо, навіщо?". Виявилось, що в бібліотеках Ірландії вже давно не працюють на кількість, вони працюють на якісні показники.

Нас цікавило питання про перевірку на унікальність тексту. Виявилось, що бібліотека ЛІТу має програму власної розробки та користується платними програмами високого класу. Перевіряють у бібліотеці тільки наукові розробки викладачів та співробітників, перевірка студентські робіт – проблеми їх наукових керівників, хоча як наголосила колега, такої проблеми у них немає, в інституті панує атмосфера повної довіри.

Кампус Школи мистецтва та дизайну займає невелике старовинне приміщення колишнього католицького собору з арками та великими вікнами. У бібліотеці відчувається атмосфера натхнення та творчості: всюди виставлені роботи студентів, під куполом виставкова зала розташована. Навіть у оформленні бібліотечних вказівників на стелажах відчувається дух творчості. А щоб студентам та бібліотекарям було легше зорієнтуватися у фонді, кожна книга помічена кружечком певного кольору, який вказує на галузь знань, до якої відноситься книга. Робота в підрозділі організована так як і у бібліотеці кампусу Моліш.

Бібліотека невеликого кампусу ЛІТ у місті Турлес запам'яталася нам як затишна та охайна книгозбірня, оснащена протикрадіжною системою та ергономічними стелажми. Книг та комп'ютерів у цій бібліотеці майже однакова кількість.

Бібліотека кампусу Школи веб-дизайну Тіпперері дуже маленька, а сам кампус – це осередок комп'ютерного мистецтва та студія мультиплікації, оснащений комп'ютерами Apple та різноманітним обладнанням для створення комп'ютерної графіки.

Лімерикський університет – найбільший ірландський університет, який був заснований в 1972 році, статус університету навчальний заклад отримав в 1989 році. Таким швидким розвитком УЛ багато в чому зобов'язаний меценату Чарльзу Фінну, який інвестував в нього більше 170 млн. доларів. В даний час університет має відмінну репутацію і значиться в десятці кращих університетів Європи.

Головний кампус університету знаходиться на відстані 5 км від центру міста на березі річки Шаннон. Лімерикський університет займає територію площею 80 гектарів, на якій розмістилися 5 студентських селищ, наукові лабораторії, клініка і безліч спортивних і розважальних споруд, включаючи Університетський концертний зал на 1000 місць, басейн для дайвінгу, спортивні майданчики і корти. Цікаво, що саме на території кампусу університету знаходиться найграндіозніший в країні спортивний комплекс University Arena, де проходять спортивні змагання олімпійського рівня. Вразило те, що усі будівлі, що

знаходять поряд одна з одною, з'єднані переходами, для комфортного пересування, так як у Ірландії часто дощить.

На даний час в університеті навчається близько 17 тис. студентів на чотирьох факультетах:

- Бізнес-школа Кеммі (Kemmy Business School);
- Факультет освіти та медичних наук (Faculty of Education & Health Sciences);
- Факультет науки і техніки (Faculty of Science & Engineering);
- Факультет мистецтв, гуманітарних та соціальних наук (Faculty of Arts, Humanities & Social Sciences).

Бібліотека УЛ носить ім'я Льюїса та Лоретти Глюксман, американських філантропів, які вклали кошти у розвиток бібліотеки, а головне побудували будівлю, в якій розміщується книгозбірня з 1998 року.

Бібліотека Глюксман – це грамотно розроблені сучасні приміщення, що являють собою приємне та комфортне навчальне середовище. Площа будівлі становить 6 900 м² та включає в себе: 1100 посадкових місць для відвідувачів, кімнати для групових занять, спеціалізовані приміщення для зберігання стародруків та бібліотечне кафе. З вікон на всю стіну відкривається чудовий краєвид на зелені доглянуті галявинки та гуртожитки, але самі вікна непрості, а світловідбиваючі для комфорту відвідувачів.

Бібліотека Глюксман надає повний доступ до якісної академічної інформації та електронних ресурсів, в розпорядженні користувачів більше 500 комп'ютерів, бездротовий доступ до Інтернету по всій бібліотеці та дротовий доступ до всіх АРМ на всіх поверхах.

Бібліотечна колекція включає:

- майже 2 млн. друкованих книг, журналів, газет;
- 270 тис. електронних книг;
- 62 тис. електронних журналів;
- 200 електронних баз даних.

Кількість відвідувань на рік більше мільйона та 1,5 млн. завантажень із цифрових колекцій.

Бібліотека Глюксман славиться своїми колекціями старовинних видань. Для них обладнане спеціальне приміщення, в якому підтримується оптимальний рівень вологості та температура. У цьому відділі працює старший бібліотекар зі своїм помічником, 2 архіваріуси та каталогізатор. До відділу часто звертаються з проханням скласти історію роду та родове дерево, особливо представники так званих "ірландських американців".

Штат працівників бібліотеки налічує 52 співробітника, але багато хто з них працює неповний робочий день, часто до роботи залучаються волонтери. У цій бібліотеці обов'язки співробітників чітко розділені, у відділі читального сервісу за кожним закріплено відповідний фонд, за який він відповідає. Таке ж чітке розмежування обов'язків діє і в інших підрозділах.

Найбільше нам запам'яталися автомати для запису і повернення матеріалів та устаткування для автоматизованого сортування книг, повернених читачами. Рухаючись по транспортеру, книги, завдяки технологіям високих частот, знаходять своє місце на візочках тих відділів, звідки вони були взяті. Автомат для запису і повернення матеріалів працює так: користувач авторизується у системі за допомогою єдиної картки студента, кладе книгу, яку хоче взяти, на сканер, після натискання декількох кнопок у електронному читацькому формулярі робиться відповідний запис та видається чек з усіма вихідними даними книги та строками повернення. Така ж система діє із з поверненням книг. Якщо користувач вчасно не

повертає бібліотечні матеріали, його єдина студентська картка блокується і він не може скористатися жодним сервісом в університеті.

Виявилося, що так званий "нічний абонемент" працює і в бібліотеках Ірландії, але вони пішли далі. В бібліотеці Глюксман є відділ документів, які видаються на короткий строк, деякі книги з цього відділу видаються лише на 3 години. Цей відділ облаштований протикрадіжним устаткуванням, для того, щоб книги з нього не змішувалися з матеріалами з інших підрозділів.

І останньою ми відвідали публічну бібліотеку Гранарі. В основному публічні бібліотеки Ірландії за своєю структурою і діяльністю нагадуються українські. Бібліотека Гранарі невеличка за розмірами, але дуже комфортна та з цікавим дизайном (стіни у своєму первозданному цегляному вигляді, а меблі на контрасті червоні).

Стати користувачем може будь-яка людина безкоштовно. У бібліотеці проводяться різні просвітницькі заходи, зустрічі з цікавими особистостями та навіть виступи рок груп.

Зазвичай в публічних бібліотеках Ірландії дуже велика колекція матеріалів на компакт дисках. Аби послухати музику чи подивитися фільм ірландці користуються бібліотечними дисками або купують їх за невеличкі гроші, тому що у Ірландії, як в розвинутій європейській країні, населення суворо дотримується законодавства про авторське право.

Аналізуючи побачене, можна зробити висновок, що університетські бібліотеки Ірландії сьогодні – це:

- насамперед, ефективно та продуктивно використання потужних фінансових ресурсів;
- нетипові відремонтовані приміщення;
- фундаментальні колекції документів на традиційних та електронних носіях;
- максимальний комфорт для роботи як для працівників, так і для користувачів;
- автоматизація технологічних процесів обробки документів та обслуговування користувачів;
- надання можливості доступу до повнотекстових електронних баз даних та мережі Інтернет;
- можливість копіювання документів і трансформування їх в електронному вигляді;
- стабільність та високий професійний рівень працівників;
- зручний для користувачів режим роботи;
- збереження та примноження кращих бібліотечних традицій.

Візит до Ірландії був переповнений позитивними емоціями від побаченого та гіркими думками про стан бібліотек в Україні. Повертаючись ввечері до готелю, неможливо було заснути від розуміння, що нашим бібліотекам потрібні негайні зміни і починати їх потрібно в першу чергу з себе та свого ставлення до професійної діяльності.

Ірландія справила на нас незабутнє враження, і не тільки бібліотеками.

**Скрипник А. В.,
Терзова І. В.,**
Бібліотека,
Николаевский национальный университет
им. В. А. Сухомлинского

БИБЛИОТЕКИ УНИВЕРСИТЕТОВ ИРЛАНДИИ: ВЗГЛЯД УКРАИНСКОГО БИБЛИОТЕКАРЯ

В статье анализируется опыт работы библиотек Ирландии. Рассмотрены современные подходы к обслуживанию читателей.

Ключевые слова: библиотечные технологии, информационные ресурсы, программа Эразмус+, Ирландия.

Skrypnik A. V.,

Terzova I. V.

Library

V. O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University.

LIBRARIES OF THE UNIVERSITIES OF IRELAND: THE IMPRESSION OF THE UKRAINIAN LIBRARIAN

The article focuses on the library experience at the universities of Ireland. Contemporary approaches to the service of readers are considered.

Keywords: library technology, informative resources, program Erasmus+, Ireland.

УДК 378

Торубара В. В.,

здобувач, керівник Редакційно-видавничого центру

періодичних наукових видань НУК,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ

Наведені основні перепони на шляху впровадження академічної доброчесності у Національному університеті кораблебудування. Стверджується, що одна з глобальних проблем – втрата структурованого управління підрозділами та відсутність чітких алгоритмів управління – "скриптів". Запропонована низка дій щодо впровадження академічної доброчесності та поліпшення стану публікаційної етики у ВНЗ.

Ключові слова: Національний університет кораблебудування, академічна доброчесність, втрата управління, публікаційна етика, IMRAD.

На сьогоднішній день можна стверджувати щодо сформованої кризи академічної доброчесності в закладах освіти України [1, 2]. Цьому сприяла низка факторів, таких як: довга ізоляція української науки від світового наукового суспільства, орієнтування на кількісні показники в звітності, ряд законодавчих проблем, нестабільна геополітична ситуація, що призвела до правового нігілізму і толерантного ставлення щодо порушень законодавства та етичних норм не тільки в науці, але і в повсякденності.

Однією з нехарактерних причин кризи конкретно для Національного університету кораблебудування (НУК), стала криза управління. Зміна керівництва, відсутність розуміння зон відповідальності в структурних підрозділах вузу, відсутність спільного бачення подальшого розвитку університету – все це також зробило внесок до кризи академічної доброчесності в НУК.

Поширена проблема з якою стикаються майже всі виші – необхідність перебудови мислення осіб, що вже сформувались як науковці [3]. Якщо молодими вченими більшість заходів щодо поширення норм доброчесності сприймається як необхідність, то серед

науковців старшого віку подібні заходи часом сприймаються вкрай негативно. Це стосується впровадження подвійного сліпого рецензування для наукових статей, перевірки на плагіат публікацій, дотримання правил цитування й особливо самоцитування.

Безумовно, на цей час у НУК існує вся низка проблем, пов'язаних з дотриманням норм академічної доброчесності як співробітниками вишу, так і студентами.

Пропоновані шляхи вирішення існуючих проблем:

1. Впровадження курсів академічного письма. На цей час при бібліотеці НУК існують подібні курси для всіх бажаючих. Вважаю за необхідне зробити обов'язковими безкоштовні курси як для магістрантів та аспірантів, так і для учнів Морського ліцею та Коледжу корабелів.
2. Стосовно науковців старшого віку, то вимагати обов'язкового відвідування подібних курсів від осіб, що були замічені у порушенні норм академічної доброчесності у частині, що стосується академічного письма та цитування.
3. Затвердити нову структуру наукової публікації, що приймається до друку у періодичних виданнях НУК. До сьогодні у наукових статтях, що публікувалися у виданнях НУК, була відсутня структура IMRAD (Introduction – Methods – Research And Discussion). Це призводило до появи публікацій з відсутньою науковою новизною, слабким аналізом попередніх досліджень, непорозумінням науковця стосовно об'єкту та суб'єкту свого дослідження та методів, якими проводяться подібні дослідження. Пропонується наказом ректора НУК затвердити IMRAD-структуру рукописів, що подаються до друку у виданнях НУК. Також обов'язковими частинами рукопису зробити такі як: актуальність теми дослідження, відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, методи дослідження, об'єкт та суб'єкт дослідження, обговорення отриманих результатів та шляхи подальших досліджень.
4. Залучення фахівців бібліотеки до перевірки коректності цитування джерел у матеріалах, що подаються до публікації у наукових періодичних виданнях НУК.
5. Затвердження максимально припустимого рівня самоцитування – до 15 % для всіх типів наукових публікацій (статей, тез тощо).
6. Впровадження системи перевірки на антиплагіат не тільки для магістерських, дипломних та дисертаційних робіт але й для наукових публікацій (статей, матеріалів конференцій тощо)
7. Впровадження подвійного сліпого рецензування для рукописів, що подаються до публікації у наукових періодичних виданнях НУК. На цей час існуючий механізм рецензування не задовольняє вимогам академічної доброчесності. Рецензії на рукописи зазвичай пишуться завідуючими кафедрами, на яких працюють автори майбутніх публікацій.
8. Постійна робота міжнародного відділу, керівників підрозділів, кафедр та інститутів, з залучення українських та іноземних колег до лав бази рецензентів наукової періодици ВНЗ.
9. Підписання авторами ВНЗ, що подають матеріали до редакційно-видавничого центру, угоди щодо дотримання норм академічної доброчесності та публікаційної етики. Бланк угоди можливо розробити на підґрунті існуючих документів Міжнародної асоціації наукових редакторів.
10. Розробка та впровадження кодексу честі науковця у ВНЗ. Публічне обговорення положень кодексу з зазначенням як заохочень за дотримання норм академічної доброчесності так і покарань за порушення.

Безумовно, усі ці заходи – тільки перші кроки на шляху до впровадження норм етики та доброчесності у виданнях Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Автор навмисно не торкається таких питань академічної доброчесності як

хабарництво, списування чи фальсифікація результатів наукових досліджень. Нажаль, все це також існує майже у всіх українських вишах, хоча деякі ректори і стверджують протилежне. І тільки постійна кропітка робота з дотримання високих етичних стандартів всіма учасниками освітнього процесу може змінити ситуацію на краще.

Список використаних джерел

1. Попович, О. Так що ж треба реформувати в науково-технологічній сфері України? [Електронний ресурс] / О. Попович. – Режим доступу : <https://commons.com.ua/uk/tak-sho-zh-treba-reformuvati-v-naukovo-tehnologichnij-sferi-ukrayini/>.
2. Федорченко, Ю. Недоброчесність у вищій школі як системна проблема [Електронний ресурс] / Ю. Федорченко. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/1105-akademichna-nedobrochesnist-u-vishchij-shkoli-yak-sistemna-problema>
3. Журко, В. И. Особенности управления в современной системе высшего образования / В. И. Журко // Изв. РГПУ им. А. И. Герцена. – 2003. – № 6. – URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-upravleniya-v-sovremennoy-sisteme-vysshego-obrazovaniya>.

Торубара В. В.,

соискатель, руководитель Редакционно-издательского центра
периодических научных изданий НУК,
Национальный университет кораблестроения
имени адмирала Макарова, г. Николаев

**ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ АКАДЕМИЧЕСКОЙ ЭТИКИ НА ПРИМЕРЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА КОРАБЛЕСТРОЕНИЯ**

Приведены основные препятствия на пути внедрения академической этики в Национальном университете кораблестроения. Показано, что одна из глобальных проблем – потеря структурированного управления подразделениями и отсутствие четких алгоритмов управления – "скриптов". Предложен ряд действий по внедрению академической добросовестности и улучшению состояния публикационной этики в вузе.

Ключевые слова: Национальный университет кораблестроения, академическая добродетель, потеря управления, публикационная этика, IMRAD.

Vasyl V. Torubara

degree-seeking applicant,
Head of the NUoS editorial and publishing center
of periodical scientific publications,
Admiral Makarov National university of shipbuilding, Nikolayev

**IMPLEMENTATION'S PROBLEMS OF ACADEMIC INTEGRITY
IN THE NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING**

The main obstacles to the implementation of academic integrity at the National University of Shipbuilding are presented. It is alleged that one of the global problems is the loss of structured unit management and the lack of clear control algorithms – "scripts." A number of actions are proposed for the introduction of academic integrity and the improvement of the state of publication ethics in universities.

Key words: National University of Shipbuilding; academic integrity; loss of control; publication ethics; IMRAD

УДК 021+378.091:001.2

Цокало О. О.,

Ткаченко Д. В.,

Бібліотека,

Миколаївський національний аграрний університет

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ МНАУ У СТВОРЕННІ НАУКОМЕТРИЧНОГО ПОРТРЕТА НАУКОВЦЯ

У доповіді висвітлено нові напрямки діяльності бібліотеки МНАУ у сфері представництва наукових досягнень вишу у глобальній мережі. Висвітлюється досвід роботи бібліотечних фахівців по створенню авторських профілів та поширенню результатів наукових досліджень вчених і забезпечення до них стійкого доступу, створення інтегрованих інформаційних середовищ у відповідності з профілем діяльності університету.

Ключові слова: результати наукових досліджень, інституційний репозитарій, бібліотека вищого навчального закладу, наукометричні бази даних, наукометричний портрет вченого.

Сьогодні бібліотека як структурний підрозділ університету виконує нові функції, які ще декілька років тому взагалі не асоціювалися з бібліотечною діяльністю, а саме - необхідність презентації результатів наукової діяльності вишу в міжнародному інформаційному середовищі. Оприлюднення результатів досліджень у вигляді наукометричного портрета — це своєрідний звіт фахівця суспільству про свою наукову діяльність. Тому створення таких портретів слід розглядати як обов'язок вченого.

Нові напрямки діяльності бібліотеки у сфері представництва наукових досягнень вишу умовно можна поділити на такі сегменти:

- проведення інформаційно-освітньої й консультативної роботи;
- створення власних профілів у Google Академії;
- створення профілів університету в наукометричних базах даних Web of Science та Scopus;
- ідентифікація науковців університету (ID ORCID, ResearcherID);
- активне наповнення Інституційного репозитарію МНАУ для популяризації наукових здобутків науковців.

Бібліотека МНАУ постійно проводить моніторинг ресурсів Інтернет освітнього та наукового спрямування, намагається бути групою оперативного та якісного консультування з будь-яких питань бібліотечних та наукометричних інновацій.

Ми знаємо, що значним поштовхом до публікаційної активності став наказ Міністерства освіти і науки України наприкінці 2012 року [1], в якому визначено нові вимоги до опублікування результатів наукових досліджень. У зв'язку з цим перед науковцями постало питання доведення своїх наукових праць до вимог провідних українських та закордонних видань, що індексуються в наукометричних БД.

У рамках методичної допомоги вченим університету фахівцями бібліотеки було розроблено рекомендації «Підготовка статті до публікації у міжнародних наукових

виданнях» [2]. На сторінках рекомендацій розміщено відомості щодо відбору видання для подання рукопису, роз'яснюються деякі аспекти авторського права в системі міжнародних наукових публікацій, наведено рекомендовану структуру статті для іншомовного журналу, а також загальні вимоги до цитування. Особлива увага надається правилам складання пристатейних списків літератури за міжнародними стандартами. Зважаючи на те, що наукова спільнота ставиться до порівняльної наукометрії дещо скептично, все ж таки стаття з представницьким списком літератури демонструє професійний світогляд і якісний рівень досліджень її авторів.

Наступним кроком бібліотека ініціювала створення власних профілів вчених у Google Академії, яка надає можливість авторам відстежувати бібліографічні посилання на свої статті. Сервіс надає відомості про перегляди, хто цитує публікації, надаються графіки цитувань у часі, інформація про наукометричні параметри, такі як статистика, цитування, h-індекс. На сайті бібліотеки створено веб-огляд «Google Scholar: можливості для науковців та дослідників», в якому зібрані матеріали по створенню та редагуванню власного профілю в системі. До веб-огляду додано методичні рекомендації, розроблені спеціально для науковців нашого університету «Робота з наукометричними ресурсами Інтернет: Академія Google» [3]. У виданні наголошено на перевагах створення профілю в Гугл Академії, наведено докладну інструкцію з реєстрації у системі Google Академії. Крім того, інформація про науковців, які мають підтверджений профіль у Google Академія, була надана до української інформаційно-аналітичної системи «Бібліометрика української науки». Ця система призначена для надання суспільству цілісної картини стану українського наукового середовища, представлення його галузевої, регіональної та відомчої структури. На сьогодні у системі «Бібліометрика української науки» зареєстровано 171 профіль науково-педагогічних працівників МНАУ. При цьому у середині 2017 року таких профілів було зареєстровано лише 8. До Ректорату постійно надаються відомості щодо співробітників, які мають профілі, а також перелік високоцитованих вчених.

Наказом МОН України № 1286 від 19.09.2017 року «Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних» [4] МНАУ увійшов у перелік переможців, яким надається доступ до Web of Science.

У зв'язку з цим виникла необхідність у спеціальній підготовці співробітників. П'ять працівників бібліотеки пройшли сертифіковані навчання щодо користування наукометричними ресурсами «Web of Science», що були проведені компанією Clarivate Analytics. Навчання відбувалося у формі онлайн-семінарів за темами «Інформаційні інструменти для аналізу наукової діяльності», «Практичні рекомендації по публікаціям у міжнародних журналах», «Інформаційні інструменти для авторів наукових публікацій» та інші. Також розглядалися питання створення особистого профілю користувача, авторського ідентифікатора ResearcherID для презентації списку всіх публікацій вченого, оцінки його досягнень за даними Web of Science.

В той самий час для науковців університету постійно здійснювали розсилку актуальної інформації по вибору журналу для своєї наукової публікації. Проводили групові семінари та індивідуальні тренінги з проблеми як уникнути хижацьких журналів. Роз'яснювали поняття хижацького (сміттевого, несумлінного) журналу та його основні ознаки. На прикладах хижацьких розсилок перевіряли, куди запропонували надіслати статтю.

На сайті бібліотеки розміщено веб-огляди на допомогу у роботі з наукометричними базами даних, в яких сконцентровано інформацію про основні можливості платформи Web of Science та Scopus, надано практичні поради по пошуку наукової інформації [5].

Одночасно з цими завданнями здійснювалася робота по створенню профілів Миколаївського національного аграрного університету в наукометричних БД. На сьогодні створено і відстежується профіль МНАУ у Web of Science та Scopus. Був проведений моніторинг по відстеженню всіх варіантів назв університету протягом його існування. Це надзвичайно важливо, бо, якщо в публікації зазначено назву установи, яка хоч трохи відмінна від офіційної, то подібна публікація не потрапить у загальну скарбничку університету.

Що стосується динаміки представлення наукових досягнень працівників університету у Web of Science, то можна відмітити тенденції до значного зростання. Так, якщо у період 2015-2017 рр. у базі було зареєстровано лише 23 публікації, то протягом 2018 року їх стало вже 60.

У Scopus за період з 2015 року до сьогодні внесено 37 публікацій, (з профілю МНАУ ID 60108748) – 37 публікацій, 15 з яких – у 2018 році.

Проблема точної ідентифікації автора наукової роботи не є новою у світі. Більшість імен протягом життя можуть змінюватися, неправильно транслітеруватися. Щодня свій науковий доробок публікують у різних країнах у різноманітних наукових виданнях десятки науковців з однаковими прізвищами. До того ж, у міжнародних журналах наші автори іноді публікуються під різними варіантами свого прізвища. Вирішенням проблеми є використання найпоширеніших унікальних ідентифікаторів авторів-науковців ORCID та ResearcherID.

ORCID унікальний завдяки своїй незалежності від наукових дисциплін і національних кордонів, а також взаємодії з іншими системами ідентифікації. Основною метою введення системи ORCID є можливість ідентифікації наукових робіт, написаних різними вченими з однаковими іменами та прізвищами. До речі, ORCID - одна з небагатьох систем, що дозволяє пов'язати різні унікальні ідентифікатори автора. Це є важливим, враховуючи кількість систем ідентифікації й те, що автор може бути зареєстрований у декількох з них.

ResearcherID - глобальний міждисциплінарний реєстр унікальних ідентифікаторів вчених від Clarivate Analytics. Профіль автора в ResearcherID може містити інформацію не лише про документи, індексовані Web of Science.

Особливостям роботи з авторськими профілями та проблемам інтеграції наведених відомостей з базами даних, такими як ORCID, ResearcherID та Гугл Академія були присвячені семінари та індивідуальні консультації для науковців нашого університету.

На сайті бібліотеки МНАУ розміщено веб-огляд «Створення профілю науковця у реєстрах ідентифікаторів дослідників Orcid та Researcher ID» на допомогу науковцям та дослідникам [5]. Огляд містить практичні рекомендації, відео-інструкції, презентації з поетапною реєстрацією.

Важливим засобом для пошуку і представлення наукової інформації та надання доступу до неї є Інституційний репозитарій МНАУ [6]. Репозитарій МНАУ - електронний ресурс, зареєстрований в 7 міжнародних БД, в яких завантажена стаття індексується протягом 4-7 днів. Незмінним залишається інтерес до контенту електронного архіву. Кількість звернень до сайту репозитарію в 2018 р - 142089; перегляди сторінок в 2018 г. 1485796 (за даними Google Analytics).

Розвиток Інституційного репозитарію надзвичайно важливий в контексті покращення рейтингування МНАУ в Webometrics. З метою популяризації, підвищення рейтингу та доступності електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів за рахунок використання

сучасних бібліотечних та веб-технологій бібліотека МНАУ та інституційний репозитарій зареєстровано на інформаційному порталі «Наука України: доступ до знань» [2]. Бібліотека отримала індивідуальний реєстраційний код (сиглу). Мета проекту – популяризація наукових надбань вчених нашого університету, висвітлення їхньої ролі в розвитку науки краю, держави та світу, а також їхнього достойного місця в світовій науковій еліті.

Репозитарій МНАУ додано до реєстру Національного репозитарію академічних текстів, основною метою якого є сприяння розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом поліпшення доступу до академічних текстів та сприяння академічній доброчесності.

Збільшення числа користувачів і їх інтересу до розміщених матеріалів було досягнуто за рахунок зростання кількості електронних ресурсів, доступних в віддаленому режимі, а також за рахунок популяризації електронних ресурсів бібліотеки в мережі Інтернет. Матеріали, які представлені в електронному архіві університету, викликають інтерес не тільки українських, а також іноземних користувачів.

Презентація наукометричних ресурсів займає основне місце на інформаційно-ділових зустрічах з професорсько-викладацьким складом вишу. Нові функції зміцнюють зв'язки бібліотеки та кафедр університету, збільшують кількість звернень до книгозбірні викладачів, сприяють зростанню авторитету бібліотеки, підвищують професійну кваліфікацію бібліотечних працівників.

Усе вищевказане спрямоване на підвищення показників публікаційної активності й цитованості науковців та підтримання на високому рівні рейтингу вишу. Бібліотека завжди долучається до співпраці з університетом у прогресивних напрямках діяльності і активно продовжує впроваджувати нові форми роботи, особливо у сфері представництва наукових досягнень науковців в міжнародному інформаційному просторі.

Список використаних джерел

1. Інституційний репозитарій Миколаївського національного аграрного університету [Електронний ресурс] / МНАУ. – Миколаїв, 2012-2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>.
2. Наука України: доступ до знань [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2018. – Веб-сайт. – Режим доступу : www.irbis-pbuv.gov.ua/Sci_Lib_UA.
3. Підготовка статті до публікації у міжнародних наукових виданнях : методичні рекомендації / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; ред. О. Г. Пустова. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – 88 с.
4. Про надання доступу вищим навчальним закладам і науковим установам, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.09.2017 № 1286. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1286729-17>.
5. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.10.2012 № 1112. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1851-12>.
6. Робота з наукометричними ресурсами Інтернет: Академія Google : метод. рекомендації / уклад. О. О. Цокало, Д. В. Ткаченко ; за ред. О. Г. Пустова. – Миколаїв : МНАУ, 2016. – 24 с.

7. Створення профілю науковця у реєстрах ідентифікаторів дослідників ORCID та RESEARCHERID : web-огляд / уклад. Д. В. Ткаченко ; Бібліотека МНАУ. – Миколаїв, 2018. – Режим доступу : https://lib.mnau.edu.ua/03_orcid_MNAU.htm.

**Цокало А. А.,
Ткаченко Д. В.,**
Бібліотека,
Николаевский национальный
аграрный университет

РОЛЬ БИБЛИОТЕКИ ННАУ В СОЗДАНИИ НАУКОМЕТРИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ УЧЕНОГО

В докладе освещены новые направления деятельности библиотеки ННАУ в сфере представления научных достижений вуза в глобальной сети. Освещается опыт работы библиотечных специалистов по созданию авторских профилей и распространению результатов научных исследований ученых, обеспечению к ним устойчивого доступа, созданию интегрированных информационных сред в соответствии с профилем деятельности университета.

Ключевые слова: результаты научных исследований, институциональный репозиторий, библиотека вуза, наукометрические базы данных, наукометрический портрет ученого.

**Tsokalo O. O.,
Tkachenko D. V.,**
Library of the Mykolayiv National Agrarian University

THE ROLE OF LIBRARIES OF THE MNAU IN CREATING SCIENTOMETRIC ACADEMIC PROFILE

The report is about new directions of activity of the library of the MNAU in the field of representation of scientific achievements in the global university network. It tells about the experience of library specialists in creating author profiles and dissemination of scientific research results of scientists, ensuring reliable access to them, creating integrated information media in accordance with the university's profile.

Key words: results of scientific researches, institutional repository, library of higher educational institution, science-research databases, scientometric portrait of a scientist.

**УДК 070(4)
Шевцова Ю. О.,**
Викладач,
Харківська державна академія культури

ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА БІБЛІОТЕКОЗНАВЧИХ ЖУРНАЛІВ ПРОВІДНИХ КРАЇН ЄВРОПИ

Висвітлено тематичну структуру бібліотекознавчих журналів провідних країн Європи за результатами їх контент-аналізу. Визначено декілька тематичних груп

бібліотекознавчих журналів. Підсумовано, що вивчення тематичної структури зарубіжних бібліотекознавчих журналів дозволяє врахувати тенденції розвитку бібліотечної галузі у провідних європейських країнах та сприяє порівнянню діяльності українських бібліотек із зарубіжними.

Ключові слова: бібліотекознавчі журнали, контент-аналіз, тематична структура бібліотекознавчих журналів, професійна комунікація.

Сучасна наука, як відомо, базується на тому, що наукові результати повинні передаватися колегам – тільки так забезпечується їх вплив на дослідницькі процеси. Одним з методів вивчення тематичної структури потоку журналів є метод контент-аналізу. Його застосування для аналізу бібліотекознавчих публікацій профільних видань надає можливість отримати дані, що висвітлюють тенденції розвитку бібліотекознавства; інформацію стосовно структури бібліотечного знання у європейському досвіді.

Тематичний зміст бібліотекознавчих журналів є предметом уваги багатьох дослідників. Зокрема О. М. Кобелев зауважує, що вивчення саме фахових періодичних видань, як провідної частини професійних комунікацій, що відображає науковий потенціал бібліотекознавства, дозволяє оптимізувати процеси наукової діяльності бібліотечної галузі [1]. Зарубіжні дослідники найчастіше зосереджують свою увагу на конкретній області бібліотекознавства та інформаційних технологій.

Більшість з зарубіжних дослідників для вивчення тематичної структури бібліотекознавчих журналів використовує тематичні схеми, запропоновані фінськими науковцями К. Jarvelin та Р. Vakkari [2]. Так, наприклад, тематична схема з 14 блоків була застосована для визначення національних тенденцій у розвитку бібліотечної сфери у скандинавських країнах [4, 19]. Вона була оновлена іншими зарубіжними вченими у зв'язку з появою нових напрямів бібліотечної діяльності протягом 1994–2004 рр. [5] та 2010 р. [6] – табл. 1. Тематичні блоки поданих схем мають спільні зони, проте схема JITA (Classification Schema of Library and Information Science) вирізняється спрямуванням на бібліотеки, музеї, архіви як соціокомунікаційні структури, а схема американських вчених свідчить про тісний взаємозв'язок бібліотечної та інформаційної галузей.

Таблиця 1

Тематичні схеми для контент-аналізу бібліотекознавчих журналів

СХЕМА LISA		СХЕМА JITA	
Основи інформатики	історія інформатики та бібліотекознавства, архівознавство, історія формату знань (рукописи, друкований, цифровий), епістемологія інформаційної науки	Теоретичні та загальні аспекти бібліотекознавства та інформаційних технологій	бібліотекознавство та інформаційні технології; взаємозв'язок бібліотекознавства та інформаційних технологій з іншими галузями
Методологія	кількісні та якісні дослідження, бібліометрія, інфометрія, бібліографія, вебометрія.	Використання інформації та соціологія інформації	бібліометричні методи; інформаційна політика; інформаційні потреби; комунікація
Інформаційне/Навчальне суспільство	соціальні та культурні аспекти інформаційного суспільства, соціологія знань, соціальне спілкування, інформаційна грамотність, читання	Користувачі, грамотність та читання	категорії користувачів; підготовка, популяризація, діяльність, освітні програми; читання та розповідь
Інформаційні технології	комунікаційні мережі, доставка документів, комп'ютерні системи, мови програмування, мульти-медіа, інформаційно-пошукові системи, системний аналіз, штучний інтелект, мережеві технології, представлення знань	Бібліотеки як фізичні колекції	світові, національні, публічні, академічні, шкільні, урядові, приватні, спеціальні, наукові, технічні, медичні, цифрові бібліотеки; архіви, музеї
Організація та завантаження даних	схеми класифікації, індексація, організація знань, довідкова робота, семантична мережа	Видавнича справа та юридичні питання	засоби масової інформації; друк, електронне видання, трансляція; продаж книг; інтелектуальна власність
Економіка та управління інформаційною галуззю	бази даних, цифрові бібліотеки, інформаційний ринок, управління інформацією, знаннями, біб-ліотеками, колекціями, електронна комерція	Управління	співробітництво; маркетинг; зв'язки з громадськістю; управління персоналом; управління знаннями
Інформаційна етика та право	авторське право, цифрова безпека, цензура, Інтернет-злочинність, інформаційна політика, етика, довіра до інформації	Бібліотечна галузь, професія та освіта	персонал; біографії; аспекти навчальних програм; освіта; тренінг
Дослідження користувачів	поведінка людини, інформаційні потреби, зв'язок між вченими, зручність веб-інформації	Інформаційно-аналітичне обслуговування	аналіз контенту; індекси; представлення знань; метадані; передача інформації; довідкові видання; семантика
Дифузійні дослідження	поширення інформації, теорія комунікації, теорія повідомлення, інформаційні центри та бібліотеки	Сучасні послуги в бібліотеках, архівах, музеях	управління, зберігання документів; оцифрування; цифрові ресурси; доставка документів; міжбібліотечні посвідчення
Соціальна інформатика	ІІ різних культур, соціальні інформаційні підрозділи в школі та публічних бібліотеках, соціальні мережі, бібліотерапія	Архітектура і бібліотечний дизайн	ресурсні центри; бібліотечні, архівні та музейні будівлі; меблі; архітектура; планування, проектування

Зазначені схеми (як основа) використовуються дослідниками з різних країн для вивчення тематичного змісту окремих журналів: "ALIS" за 2002'2011 pp. [12], "Electronic Library Journal" за 11 років (2000'2010) [8], "The Electronic Journal" [9, 10], "JASIS" [209], "Library Management" [17]; дослідження змісту публікацій двох журналів [14], трьох – "Journal of the Association for Information Science and Technology", "Information Processing & Management", "Journal of Documentation" за 1998'2008 pp. [18], шести та семи журналів [15, 16], 10 провідних журналів у 2007'2008 pp., серед яких шість назв журналів спрямовані на висвітлення проблем інформаційних наук, а чотири – бібліотечних [3].

Методи та критерії відбору журналів для проведення контент-аналізу також різняться. Деякі автори [7, 11] відбирають для дослідження журнали, які індексуються у БД Library Literature, LISA та Social Sciences Citation Index (Web of Science). Як правило дослідники виключають зі списків видання, які публікуються за межами Північної Америки та Європи [7]. Інші використовують списки журналів з інших досліджень, або здійснюють відбір, користуючись Journal Citation Reports [20].

Врахування зарубіжного досвіду дозволяє обрати для вивчення тематичної структури бібліотекознавчих журналів провідних країн Європи наступні критерії відбору: наявність індексування журналу одночасно у двох міжнародних наукометричних БД (Scopus та Web of Science); журнал у вищезазначених БД повинен відноситися до категорії журналів бібліотечно-інформаційного спрямування (Library and Information Science); видавець журналу повинен бути з однієї з країн Європи (Великобританія, Нідерланди, Німеччина, Франція); тематичне спрямування журналу; аналіз тематики статей.

Вищезазначеним критеріям відповідає 28 назв бібліотекознавчих журналів, з яких 22 – видаються у Великобританії, 2 – у Нідерландах, 4 – у Німеччині. Для визначення їх тематичного спрямування була використана схема JITA (Classification Schema of Library and Information Science). Її застосування дозволяє розподілити журнали на декілька тематичних груп.

До першої групи віднесено журнали, які висвітлюють проблеми, пов'язані з цифровою інформацією.

Це журнали – "Electronic Library", "Interlending & Document Supply", "Program: Electronic Library and Information Systems", "Library Hi Tech", "Online Information Review", в яких акцентується увага на таких аспектах: збір цифрової інформації; цифрове збереження і цифрове архівування; постачання і використання, обмін цифровою інформацією; цифрові підручники; використання цифрових колекцій у вищій освіті та інше.

Одержані дані свідчать, що проблематика, пов'язана з цифровим збереженням і цифровим архівування, постачанням, використанням та обміном цифровою інформацією найчастіше порушується у журналі "Library Hi Tech".

Відрізняється проблематика статей акцентуванням уваги на: обміні інформацією у бібліотеках, між бібліотечними закладами, бібліотек з різними видами "колекторів" ("Interlending and Document Supply"); використанні інформаційних технологій у бібліотеках, архівах, музеях і галереях, інформаційних центрах й інформаційній галузі в цілому ("Program: Electronic Library and Information Systems"); пошуку, аналізі та використанні записів, документів, файлів, даних та об'єктів навчання, які підтримують інформаційні технології ("Library Hi Tech"); інформаційні дослідження, засобів масової інформації, комунікацій, періодичних видань та інформаційних систем ("Online Information Review").

Другу групу журналів поєднує тематична спрямованість, пов'язана з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та застосуванням їх в бібліотечній практиці. Інформаційна поведінка; управління та безпека інформації; відкритий доступ; інформаційні платформи, інтерфейси та програми, інформаційні технології та соціальна організація; розвиток інформаційної системи; етика інформації; навчання і підвищення кваліфікації фахівців і користувачів в області інформації; захист даних і авторські права, мобільні додатки – це проблематика статей у журналах, здебільшого інформаційного спрямування.

Серед них було виділено такі: "Health Information and Libraries Journal", "Journal of Knowledge Management", "Journal of Librarianship and Information Sciences", "Ethics and Information Technology".

До третьої групи віднесено журнали бібліотечно-інформаційного спрямування, в статтях яких порушуються проблеми управління бібліотекою та інформацією: "Restaurator – International Journal for Preservation of Library and Archival Material", "Library Management", "Libri", "Information and Organization", "Journal of Information Technology", "Knowledge Management Research and Practice", "Library Collections, Acquisition and Technical Services", "Aslib Journal of Information Management", "European Journal of Information Systems", "Information Processing and Management", "Information Research", "Information Technology and People", "International Journal of Information Management".

Доречно зауважити, що більшість видань даної групи позицінують себе міжнародними.

Оптимізація професійного комунікаційного середовища на різних рівнях (національному, європейському, міжнародному) залежить від визначення основних напрямів і завдань розвитку бібліотеки в системі наукової комунікації, яка безпосередньо пов'язана з періодичними видання, використання яких впливає на формування взаємозв'язків бібліотеки,

наукової думки та комунікацій в наукових галузях в різні історичні періоди розвитку суспільства.

Тому у структурі потоку досліджених європейських журналів виділено четверту групу журналів, головною проблематикою якої є комунікаційні зв'язки бібліотек.

У цій групі пріоритетними темами є: види і форми співробітництва бібліотек з музеями, архівами та іншими структурами, професійна співпраця, партнерські проекти, економічні, соціальні, етичні аспекти в процесі взаємодії, наукова комунікація, взаємодія і її аналіз у соціальних мережах.

Висвітленням комунікаційних проблем, їх рішень, особливостей, тенденцій, стратегій, теорій, концепцій, моделей документальної комунікації характеризуються такі видання, як: "Journal of Documentation", "Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie". У журналах "Research Evaluation", "Scientometrics", "Performance Measurement and Metrics" та "Library Review" увага зосереджується на оцінюванні впливу наукових комунікацій та метричних методах дослідження. Так, у міждисциплінарному, міжнародному журналі "Research Evaluation" поряд з вченими різних галузей публікують статті бібліотекознавці, пов'язані з оцінкою діяльності та наукових досліджень, особливостями комунікацій в умовах технологічного розвитку та інновацій. Вимірювання якості бібліотечних та інформаційних послуг є тематичним спрямуванням журналу "Performance Measurement and Metrics". Серед його рубрик слід вказати такі, як: якість та аналіз якості; бенчмаркінг; організаційна ефективність; навчання та освіта; метричні дослідження і методологія; стандарти. У часописі "Library Review" збільшується кількість статей, в яких порушуються різні аспекти співробітництва бібліотек з музеями та архівами.

Вивчення тематичної спрямованості бібліотекознавчих журналів провідних європейських країн свідчить про просування бібліотекознавчої тематики у журналах документного та інформаційного характеру і навпаки. Тобто, в умовах розвитку інформаційного суспільства розширюються міжгалузеві комунікаційні зв'язки вчених. Продуктивні вчені, як правило, здійснюють активні комунікації як всередині галузі, так й поза її межами. Наслідком таких зв'язків стають спільні публікації. Так, серед авторів журналів суто бібліотекознавчого спрямування представники бібліотечного профілю складають 36,36 %, фахівці з комп'ютерних наук – 8,8 %, науковці з комунікаційних наук – 7,44 %, з технологічних інститутів – 5,04 % та з бізнесу – 4,88 %. Зростає кількість бібліотекознавчих статей у споріднених журналах за темами: комунікації, комп'ютерні науки, інформаційні системи, менеджмент, соціальні інтеракції, бібліотеки у соціальних мережах; метричні дослідження, популяризація бібліотечної професії; зміни в інформаційній поведінці користувачів бібліотек і глобальних мереж. Можна відзначити, що за означеними темами відбувається експорт/імпорт між журналами документного, інформаційного та бібліотекознавчого позиціонування. Крім того, у європейському досвіді відбувається просування бібліотечної проблематики у не бібліотекознавчі журнали різних галузей. Зокрема бібліотекознавці публікуються у медичних та природничих виданнях.

Тематичний аналіз змісту зарубіжних бібліотекознавчих журналів дозволяє враховувати бібліотечні тенденції у провідних європейських країнах, сприяє оцінюванню діяльності українських бібліотек порівняно з зарубіжними та надає можливість підвищувати рівень професійних знань і комунікацій.

Список використаної літератури

1. Кобелев, О. Біобібліометрія як метод інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек / О. Кобелев // Вісн. Кн. палати. – 2011. – № 3. – С. 28–31.

2. Рочестер, М. Международные исследования в области библиотечной и информационной науки: сравнение национальных тенденций / М. Рочестер, П. Ваккари // Научные и технические библиотеки. – 2000. – № 3. – С. 80–85.
3. Aharony N. Library and Information Science research areas: A content analysis of articles from the top 10 journals 2007-8. URL: lis.sagepub.com/content/44/1/27/.
4. Atkins S. E. Subject trends in Library and Information Science research, 1975–1984 // Library Trends. 1988. Spring. P. 633–658.
5. Blessinger K., Frasier M. Analysis of a decade in library literature: 1994–2004 // College & Research Libraries. 2007. Vol. 68. P. 155–169.
6. Blessinger K., Hrycaj P. Highly cited articles in library and information science: An analysis of content and authorship trends // Library & Information Science Research. 2010. Vol. 32. P. 156–162.
7. Hsieh H.-F., Shannon S. Three approaches to qualitative content analysis // Qualitative Health Research. 2005. Vol. 15. № 9. P. 1277–1288.
8. Hussain A., Fatima N., Kumar D. Bibliometric analysis of the Electronic Library Journal (2000–2010) // Webology. 2011. Vol. 8, № 1. URL : <http://www.webology.org>.
9. Jena K. L., Swain D. K., Sahu S. B. Scholarly communication of The Electronic Library from 2003–2009: a bibliometric study // The Electronic Library. 2012. Vol. 30, № 1. P. 103–119. DOI : 10.1108/02640471211204097.
10. Khaparde V. Bibliometric study of Electronic Journal of Academic and Special Librarianship // British Journal of Humanities and Social Sciences. 2011. Vol. 1, № 2. P. 33–43.
11. Koufogiannakis D. [et al.] A content analysis of librarianship research // Journal of Information Science. 2004. Vol. 30, № 3. P. 227–239.
12. Lokhande R. S. Content Analysis of Open Access LIS Journal "ALIS" (2002–2011) // International Journal of Information Dissemination and Technology. 2013. URL : <http://eprints.rclis.org/18283>.
13. Lipetz B. Aspects of JASIS authorship through four decades // Journal of the American Society for Information Science. 1999. Vol. 50. P. 994–1003.
14. Sethi B. B., Panda K. C. Growth and nature of international LIS research: an analysis of two journals // The International Information and Library Review. 2012. Vol. 44, № 2. P. 86–99. URL : www.sciencedirect.com/science/article/pii/S10572317102.
15. Sin S.-C. J. International Coauthorship and Citation Impact : A Bibliometric Study of Six LIS Journals, 1980–2008 // Journal of the American Society for Information Science and Technology. 2011. Vol. 62, № 9. P. 1770–1783.
16. Sin S.-C. J. Longitudinal Trends in Internationalisation, Collaboration Types, and Citation Impact : A Bibliometric Analysis of Seven LIS Journals (1998–2008) // Journal of Library and Information Studies. 2011. № 9. P. 27–49.
17. Singh K. P., Harish C. Publication trends in library and information science : A bibliometric analysis of Library Management journal // Library Management. 2014. Vol. 35, № 3. P. 134–149.
18. Tsay M-Y. A bibliometric analysis and comparison on three information science journals: JASIST, IPM, JOD, 1998–2008 // Scientometrics. 2011. Vol. 89. P. 591–606.
19. Vakkary P. Social and Cognitive Institutionalization of Library and Information Science Research in Scandinavia // International Forum of Information and Documentation. 1996. Vol. 21, № 3. P. 25–36.
20. Wani Z. A., Bakshi I. M., Gul S. Growth and development of library and information science literature // Chinese Librarianship. 2008. Vol. 26. URL : <http://www.iclc.us/-cliej/cl26.htm>.

Шевцова Ю. А.,
Преподаватель,
Харьковская государственная академия культуры

ТЕМАТИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА БИБЛИОТЕКОВЕДЧЕСКИХ ЖУРНАЛОВ ВЕДУЩИХ СТРАН ЕВРОПЫ

Отражена тематическая структура библиотековедческих журналов ведущих стран Европы по результатам проведенного контент-анализа. Определены несколько тематических групп библиотековедческих журналов. Подытожено, что изучение тематической структуры зарубежных библиотековедческих журналов позволяет учесть тенденции развития библиотечной отрасли в ведущих европейских странах и способствует сравнению деятельности украинских библиотек с зарубежными.

Ключевые слова: библиотековедческие журналы, контент-анализ, тематическая структура библиотековедческих журналов, профессиональная коммуникация.

Shevtsova Y. O.,
Kharkiv State Academy of Culture

THEMATIC STRUCTURE OF LIS JOURNALS OF THE LEADING EUROPEAN COUNTRIES

The thematic structure of LIS journals of the leading European countries based on the results of the content analysis has been presented. Several thematic groups of LIS journals have been identified. It has been summed up that the study of the thematic structure of foreign LIS journals allows to take into account the development trends of the library industry in the leading European countries and contributes to the comparison of Ukrainian libraries' work to foreign ones.

Key words: LIS journals, content analysis, thematic structure of LIS journals, professional communication.

УДК 021.6
Шемаєва Г. В.,
д-р наук із соц. комунікацій, проф.,
Харківська державна академія культури,
Грабар Н. Г.,
канд. наук із соц. комунікацій, доц.,
Харківський національний технічний
університет сільського господарства
ім. П. Василенка

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розкриваються особливості сучасної системи професійної комунікації в бібліотечній сфері, пов'язані з розгортанням внутрішньо системної та міжсистемної взаємодії на локальному, національному та міжнародному рівнях. Акцентовується увага на спілкуванні як необхідній умови розвитку бібліотеки.

Ключові слова: професійна комунікація, бібліотечна сфера, бібліотечне спілкування

Вирішення проблем бібліотечного розвитку, підвищення якості діяльності бібліотек в значній мірі залежить від рівня професійних комунікацій.

Поняття "професійна комунікація" розкривається різноаспектно. Поширеним є розуміння цього терміну з точки зору інформаційної взаємодії фахівців певної галузі з метою обміну знаннями, технологіями і методиками організації та ведення продуктивної професійної діяльності [3]. Професійна комунікація розглядається як процес обміну інформацією; як система поширення професійної інформації; як інформаційний простір, в рамках якого формуються й поширюються професійні знання і практичний досвід [5].

З точки зору системного та соціокомунікативного підходів професійна комунікація у бібліотечній сфері є цілісністю, кожний канал якої має свої специфічні властивості та слугує для виконання певних функцій. Це багаторівнева, багатовимірна динамічна система, що складається із зв'язків та взаємозв'язків, які протягом розвитку змінювалися і трансформувалися.

Сучасний розвиток системи професійної комунікації у бібліотечній галузі характеризується поширенням різних форм професійної взаємодії, диверсифікацією комунікаційних каналів, збагаченням засобів. Обмін професійною інформацією здійснюється на засадах неформальних та формальних комунікацій, які є предметом уваги науковців і практиків бібліотечної сфери [2–4].

Безперечно, невід'ємною частиною сучасних бібліотек є посилення важливості передачі інформації, розгортання комунікаційного аспекту взаємодії на локальному, національному та міжнародному рівнях.

Серед особливостей сучасної системи професійних комунікацій слід, по-перше, виділити різноманітність арсеналу форм, каналів і засобів взаємодії фахівців бібліотечної справи, на що звертають увагу українські та зарубіжні науковці. Дослідники характеризують нові онлайн-сервіси професійної комунікації, які вирізняються поєднанням лінійного та нелінійного подання інформації; розкривають важливе значення документних каналів професійної комунікації [2, 4, 5]. Такі моделі комунікації мають більш високий рівень організації, що полягає в актуалізації окремих елементів у просторі і часі.

По-друге, характерною особливістю професійних комунікацій у бібліотечній сфері є посилення взаємозв'язків між вченими і практиками у напрямі організації спільних досліджень, підготовки наукових статей, організації конференцій, семінарів, студій. Розвиваються та вдосконалюються методи, засоби та інструменти комунікацій, основою яких є знання. Це створює умови переходу бібліотеки на новий ієрархічний рівень розвитку через формування нових професійних зв'язків.

По-третє, посилюється професійна взаємодія та взаємозв'язки бібліотек із різними структурами та системами суспільства. У сучасний період відбувається взаємопроникнення та обмін функціональними властивостями бібліотек та видавництва, бібліотек та архівів, бібліотек та служб науково-технічної інформації, розвивається взаємодія бібліотек з музеями, клубами та будинками культури, встановлюються зв'язки з різними громадськими та державними структурами.

До наступної особливості професійної комунікації в бібліотечній сфері слід віднести міжкультурні взаємозв'язки. Бібліотекарі розробляють різні підходи до організації комунікацій в нових умовах міжкультурної взаємодії та міжнародного співробітництва. Сучасна динамічна соціокультурна ситуація передбачає перенесення акцентів із розуміння взаємодії як закінченої і назавжди вибудованої конструкції на виявлення і моделювання системи гнучких взаємозв'язків між учасниками міжкультурного обміну. Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники під час прямого контакту використовують

спеціальні мовні варіанти та дискурсивні стратегії, що відрізняються від тих, якими вони користуються для спілкування всередині своєї власної культури. Інколи міжкультурну комунікацію називають ще крос-культурною, оскільки вона описує явища перехресного, взаємного спілкування представників різних культур [6].

Вагомою особливістю сучасної системи професійних бібліотечних комунікацій є суб'єкт-суб'єктна взаємодія, невід'ємною частиною якої є спілкування. Бібліотечна професія належить до таких видів людської діяльності, де спілкування із фактора, що супроводжує працю, перетворюється в категорію професійно значиму, яка становить необхідну умову розвитку галузі та має системні ознаки: суб'єкти, об'єкти, види і форми, потреби, професійні цінності, засоби взаємодії та взаємовпливу, результати.

Відправною точкою професійного спілкування у комунікативному середовищі бібліотечної сфери є контакт, який має візуальний, вербальний, сенсорний або комплексний характер. Але до найбільш уживаних форм бібліотечного спілкування слід віднести діалог та полілог [1].

Важливо також зауважити, що професійне бібліотечне спілкування зазнає певних змін в умовах розвитку електронного середовища, стає багатоаспектнішим як за формою, так і за змістом. В комунікативному середовищі бібліотечної сфери дедалі важливим й необхідним елементом взаємозв'язків стає віртуальне спілкування, що впливає на поширення міжнародної співпраці, участь бібліотечних практиків, науковців, освітян в колективній взаємодії в межах національної бібліотечної системи.

Відбувається диверсифікація внутрішніх та зовнішніх форм і засобів професійного бібліотечного спілкування від контакту, діалогу, полілогу до мультисенсорного та міжкультурного спілкування; від суб'єкт-об'єктних, суб'єкт-суб'єктних до атрактор-атракторних відносин, які набувають нелінійного характеру. При цьому роль атракторів відіграють нові ідеї та концепції; інноваційні розробки та підходи до організації бібліотечної діяльності; нові методи та методики підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації; перспективні наукові напрями, методологічні підходи, що об'єднують фахівців на різних рівнях внутрішньої та зовнішньої взаємодії. На нашу думку, атракторні відносини пов'язані, в першу чергу, з віртуальним середовищем, в якому атрактором стають як бібліотечні фахівці, які притягують увагу до ресурсів і послуг бібліотек через розміщення інформації на власних веб-сайтах, в соціальних мережах, так й читачі/користувачі у зв'язку з урізноманітненням їх потреб, а також викладачі та науковці бібліотечної галузі, які пропонують оригінальні підходи до освітньої та наукової діяльності.

У процесі бібліотечного внутрішнього та зовнішнього професійного спілкування пріоритетною формою стає полілог бібліотечних фахівців з представниками різних професій. Таке спілкування характеризується позитивними й негативними впливами його учасників. Позитивний характер бібліотечного спілкування визначається, по-перше, цілеспрямованістю та нелінійністю; по-друге, намаганням досягти взаєморозуміння та взаємопов'язаністю всіх комунікативних актів, етапів і послідовності дій в процесі спільної діяльності; по-третє, здатністю сприяти досягненню результату, поставленої мети через зближення суб'єктів спілкування, по-четверте, забезпеченням високої якості результатів бібліотечної діяльності, що впливає на імідж бібліотеки, формує ефективне соціокомунікативне середовище.

Зважаючи на важливість професійного спілкування в бібліотечній сфері виникає нагальна необхідність формування культури спілкування. Безперечно, успішність кожного фахівця в значній мірі залежить від його уміння спілкуватися. Культура професійного спілкування ґрунтується на високому професіоналізмі та чіткому дотриманні всіма учасниками загальноприйнятих і взаємопов'язаних між собою вимог: ввічливість,

скромність, коректність, точність, автентичність, доброзичливість. Тому, на нашу думку, доцільним є включення до навчальних планів підготовки кадрів для бібліотечної сфери та програм підвищення кваліфікації комунікативних практик, які передбачають поєднання таких форм: контактні (встановлення взаємовідносин); діалогові (партнерські на основі обміну інформацією); монологі. Оволодіння культурою професійного спілкування сприятиме формуванню ефективного комунікаційного середовища бібліотечної сфери.

Отже, сучасна система професійних комунікацій розвивається під впливом розвитку процесів глобалізації, інформаційно-комунікаційних технологій, розширення змісту бібліотечно-інформаційної діяльності. До особливостей сучасної системи професійних комунікацій віднесено різноманітність арсеналу форм, каналів і засобів взаємодії фахівців бібліотечної справи; посилення взаємозв'язків між вченими і практиками; професійна взаємодія та взаємозв'язки бібліотек із різними структурами та системами суспільства; міжкультурні взаємозв'язки; професійне спілкування, форми і засоби якого диверсифікуються.

Список використаної літератури

1. Грабар, Н. Г. Феномен спілкування в бібліотечній сфері : монографія / Н. Г. Грабар. – Харків, 2017. – 280 с.
2. Воскобойнікова-Гузєва, О. Сучасні засоби професійних інформаційних комунікацій/ О. Воскобойнікова-Гузєва // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 2. – С. 22–26.
3. Сошинська, В. Є. Основні канали професійної комунікації в документно-інформаційній сфері / В. Є. Сошинська // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 9. – С. 30–32.
4. Шемаєва, Г. В. Етапи розвитку наукових комунікацій / Г. В. Шемаєва // Вісник ХДАК. – Харків, 2017. – Вип. 50. – С. 24–35.
5. Шипота, Г. Є. Трансформація інформаційного забезпечення професійної комунікації фахівців в умовах розвитку медіа культури / Г. Є. Шипота // Бібліотекознавство. Докоментознавство. Інформологія. – 2016. – № 4. – С. 97–103.
6. Ilgenayeva, V. Какой диалог нужен гражданскому обществу: концептуализация новой модели [Электронный ресурс] / V. Ilgenayeva // Forms and Determinants of Development of Civil Dialogue (итоги конф. "Civil Dialogue. Methods, Mechanisms, Barriers And Prospects", 2014). – Режим доступа : <http://conferences.localdevelopment.eu/conference/dgNy5E/publications>.

Шемаєва А. В.,

д-р наук по соц. коммуникациям, проф.,
Харьковская государственная академия культуры,

Грабарь Н. Г.,

канд. наук по соц. коммуникациям, доц.,
Харьковский национальный технический
университет сельского хозяйства им. П. Василенко

ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Раскрываются особенности современной системы профессиональной коммуникации в библиотечной сфере, связанные с развитием внутренне системного и между системного взаимодействия на локальном, национальном и международном уровнях. Акцентируется внимание на общении как необходимого условия развития библиотек.

Ключевые слова: профессиональная коммуникация, библиотечная сфера, библиотечное общение.

Shemaieva H. V.,

Doctor of social communication science,
Prof of Kharkiv State Academy of Culture,

Grabar N. G.,

Doctor of Philosophy, Association Prof of
Peter Vasilenko Kharkiv National Technical University of Agriculture

SPECIFICS OF THE MODERN SYSTEM OF PROFESSIONAL COMMUNICATION

The special aspects of the present professional communication system in the field of Library and Information Science come into focus. The aspects are associated with the evolution of internal and intercommunication on local, national and international levels. The emphasis has been made on communication as a necessary condition of library development.

Keywords: professional communication, the field of Library and Information Science, library communication

ЗМІСТ

БИЧКО О. М., КАНДУЛ А. Г. Бібліотека вишу: популяризація та використання наукометричних ресурсів.....	4
ЄПФАНОВА О. В., САВЕЛЬЄВА В. В. Підвищення публікаційної активності науковців університету: можливості бібліотеки.....	8
ЄРМОЛАЄВА Г. А. Інтерактивні форми навчання у підготовці сучасних бібліотечних фахівців	12
ЖЕВНЕР В. М. Науково-популярні журнали Миколаєва поч. ХХ ст. з фондів Миколівської ОУНБ як джерело вивчення розвитку науки	17
ЖИГАЛКІНА М. С. НБ НУК. Від вивчення потреб до комплексного дослідження інформаційної поведінки науково-педагогічних працівників університету.....	22
КАРТУЗОВ К. М. Наукова бібліотека в "хмарах": реалії та перспективи	26
КОЛЕСНИКОВА Т. О. Наукова бібліотека як елемент стратегічної цінності університетської спільноти	29
КОРОЛЬОВА Т. Д. Аналітичний огляд публікаційної активності науковців Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова в міжнародних наукометричних інформаційних ресурсах	35
КОСТИРКО Т. М. Університетська бібліотека як мультифункціональний центр закладу вищої освіти.....	42
МІГУНОВА Т. С. Event-management в pr-комунікаціях НБ НУК, або як залучити користувача до бібліотеки.....	47
МОЛЧАНОВА С. А. Соціально-комунікативна діяльність бібліотеки в сучасному культурному просторі.....	53
ПОДРЕЗОВА М. А. Тенденции публикационной активности ученых ОНУ на основе данных Scopus и Web of Science	58
СИДОРЕНКО А. І. Проектне навчання майбутніх фахівців інформаційної сфери в умовах трансформації змісту освіти.....	63
СИДОРЕНКО Т. В. Віртуальне середовище як простір соціокультурної комунікації бібліотек.....	67
СКРИПНІК А. В., ТЕРЗОВА І. В. Книгозбірні університетів Ірландії: погляд українського бібліотекаря	71
ТОРУБАРА В. В. Проблеми впровадження академічної доброчесності на прикладі Національного університету кораблебудування.....	76
ЦОКАЛО О. О., ТКАЧЕНКО Д. В. Роль бібліотеки МНАУ у створенні наукометричного портрета науковця.....	79
ШЕВЦОВА Ю. О. Тематична структура бібліотекознавчих журналів провідних країн Європи	83
ШЕМАЄВА Г. В., ГРАБАР Н. Г. Особливості сучасної системи професійної комунікації	89

Наукове видання

**НАУКОВО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР
БІБЛІОТЕКИ ЗВО:
ВИМОГИ ЧАСУ ТА РЕАЛІЇ**

Всеукраїнська науково-практична конференція

1–2 листопада 2018 року

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською мовою)

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Редактор С. В. Ларенкова